

ateş hırsızı

Aylık Politik De...

Sayı:1 Aralık ... 10....

Egemen devletin özgür yurttaşları olabilir mi?

propaganda yayınları

Türkiye'de Anarşist Düşünce Tarihi Serisi 3

editör: Can Başkent

ATEŞ HIRSIZI DERGİSİ SEÇKİSİ

EY HİTAPSIZ !..

BÜTÜN DEVLETLER PARANOYAKTIR !

OMUZ VER YIKILSIN!

ANARKO – PÊXWAS

GIVE A HAND TO OVERTHROW IT !..

Ateş Hırsızı Dergisi Seçkisi
Türkiye'de Anarşist Düşünce Tarihi - 3

Editör: Can Başkent

Ekim 2011 - Birinci Baskı

ISBN No: 978-0-9868586-9-7 (pdf), 978-0-9877973-0-8 (ePub), 978-0-9877973-1-5 (mobi)

Dizgi: Propaganda Yayınları

Kapak: İç Mihrak Propaganda Tasarım Kolektifi

Düzelti: **karakızıl** kolektifi

Propaganda Yayınları

www.propagandayayinlari.net

iletisim@propagandayayinlari.net

Can Başkent

www.canbaskent.net

can@canbaskent.net

Sunuş

Ateş Hırsızı, anarşizmin Türkiye'deki yolculuğunda iki açıdan büyük önem taşır. İlk sayısının 1992 yılının aralık ayında, 10. ve son sayısının ise Nisan 1999'da yayınlanmasıyla, Ateş Hırsızı, kendisinden sonraki anarşist dergi geleneğinde, acısıyla tatlıyısla, belirleyici olmuştur. Dikkat edilirse ve daha önce yayınladığımız Kara ve Efendisiz dergileri seçkileriyle karşılaştırılırsa fark edilir; Kara ve Efendisiz ihmal edilebilecek aksamalara rağmen şaşırtıcı derecede düzenli ve aksaksız çıkmışken, Ateş Hırsızı, hem bu iki dergiden daha fazla sayı yayınlamış, hem de yayınlanma süreci yedi (1992 - 1999) yılı bulmuştur. Ateş Hırsızı, bu manada, aperiyodik ve yıllara yayılan anarşist dergicilik geleneğini başlatmıştır. Aynı zamanda, geniş dağıtım ağıyla (ve kitapçılarda uzun süre kalabilmesiyle belki de) Türkiye politik sahnesinde, kendisinden önceki iki dergiye göre, oldukça bilinir bir dergi olmuştur: Kara ve Efendisiz, birer sene yaşamışken, Ateş Hırsızı yedi yıl yaşamıştır. Kuşkusuz, bunda Türkiye'nin değişen politik yapısıyla, radikal sol ve anarşist düşüncenin (mütevazi bir ölçeğe göre) nispeten daha da tanınır olmasının rolü ihmal edilemez.

İkincisi, Ateş Hırsızı, çok dilli bir dergidir. İlk sayısından itibaren, sadece birkaç sayfa olsa da, Kürtçe yazılara ve bildirilere yer vermiştir. Hatta, sadece Kürtçe değil, diğer batı dillerinde yazı özetleri ve bildirilere de rastlanır dergide. Ayrıca, Ateş Hırsızı, okur mektuplarına geniş bir şekilde yer ayırmasıyla, okuru derginin organik bir öğesi haline getirmeyi becerebilmiştir. Hemen belirtelim, Türkçe dışındaki yazılara ve dergide yayınlanan mektuplara bu seçkide yer vermedik. Hatırlanmalıdır, Propaganda Yayınları seçkilerini hazırlarken, ilk ilkemiz, günümüzde de geçerliliği olan, bu topraklardaki anarşizmin tarihinin anlaşılmasına hizmet edeceğini düşündüğümüz yazıları seçmek.

Ateş Hırsızı, daha da genişleyen yazar kadrosuyla da, anarşizm fikriyatını daha geniş çerçeveden yansıtmayı önemli ölçüde başarır. Bunu yaparken, günümüzde hala ilham verici olan yazılar ve kapak konularıyla, sarsıcı bir kuramsal ve pratik etki peşinde de koşar. Özellikle (günümüzde ve gelecekte bu tartışmaların daha da büyüyeceğini üzülerek varsayarsak) Ateş

Hırsızı'nda seçimler üzerine yazılan makalelerin önemi inkar edilemez. Benzer şekilde, Ateş Hırsızı, Kürt meselesi üzerine yayınladığı etkileyici yazılarla da anarşizmin güncele ve gündeme müdahalesini somutlaştırabilmiştir. Her ne kadar düzensiz ve aperiyodik yayınlanan anarşist dergi geleneğinde, gündeme müdahale pratik olarak pek mümkün olamasa da, Ateş Hırsızı, bunu elinden geldiğince becerebilmiş görünmektedir.

Ateş Hırsızı'nı okurken, aklıma Meinhof'un ünlü sözü gelir sıklıkla: 'Üzgün olmaktansa, öfkeli olmayı tercih ederim!' Ateş Hırsızı, bu anlamda, kendisinden önceki iki dergiden daha keskin bir şekilde ayrılabilmekte. Önceleri (bilhassa Kara'da) melankolik ve bıkkın duygulanımları yansıtan yazılara aşina okura, Ateş Hırsızı'nın değindiğimiz melankoliyi politik bir öfkeye dönüştürmüş ve bunu cesurca sayfalarına taşımış yazıları şaşırtıcı ve dikkate değer gelecektir.

Ateş Hırsızı Dergisi Seçkisi, yayınladığımız serinin üçüncü kitabı. Bu kitabın dizgisinde kara-kızıl kolektifinin dizgi ve redaksiyonundan yararlandık. Dolayısıyla, ilk ve en büyük teşekkürü karakızıl kolektifi hak ediyor - anarşizmin Türkiye'deki tarihinin yitip gitmesine direnirken harcadıkları emek ve göznuru için. Propaganda Yayınları olarak, Türkiye'de Anarşist Düşünce Tarihi serisinde, bu toprakların ilk anarşist dergilerinden seçkiler yayınlamaya devam ediyoruz. Yayın programımızda Amargi ve A-Politika dergileri seçkileri de bulunmaktadır.

Can Başkent
can@canbaskent.net
www.canbaskent.net

Ekim 2011

Sayı 1
Aralık 1992

Deliler Kahkahası
İsimsiz

Uzun bir bekleyişten sonra, biz de alışılagelmiş ve artık iyice sıradanlaşmış şekliyle, fikrimizi bir dergiyle mamul hale getirip politika ve kültür piyasasına sürü verdik.

İstanbul'un Cağaloğlu semti, kültür pazarına ‘mamul düşünce üretme merkezi’dir. Bu merkezin dışında Türkiye'de konuşabilmek için çok fazla seçeneğiniz yoktur. Ya oyunu bütün kuralları ve arenasıyla birlikte reddedip kendi yöntem ve istemlerinizle kendinizi var edeceksiniz ya da onların gösterdiği bu kontrollü alanda şansınızı deneyeceksiniz. İşte bu kontrollü alan dışında hiçbir şans ve imkanımız olmadığından Cağaloğlu gibi sevimsiz bir yerde dünyaya geldik.

Ama biliyoruz; düşünce, kitap ve dergi sayfalarında kaldığı sürece cansız, ruhsuz ve ölüdür. O, hayatın canlı akışı içinde ete-kemiğe büründüğü ölçüde ancak yaşayan düşünce olarak amacına ulaşabilir. Ve yine biliyoruz ki; düş gücümüz mürekkep olup kağıda aktığında, yukarıda belirttiğimiz gibi mamul hale gelip nesneleşir. Nesne ise her zaman olduğu gibi öznesine yabancıdır.

Demek istiyoruz ki, çıkarmakta olduğumuz bu dergi okuyucuyla aramıza bir iletişim aracı olarak girmesine rağmen ne tam olarak bizi anlatacak ne de okuyucuyu bize tanıtacak.

İnsanların yüz yüze ilişkileri arasına giren binlerce ‘iletişim aracı'ndan biri olacak. İletişim adına iletişimsizlikten başka bir şeye yol açmayan bu araçların olmadığı, insanların doğrudan yüz yüze ilişkide oldukları bir yaşamın peşindeyiz.

Sistemin bugün ulaştığı düzey, yüz yüze ilişkiye girebileceğimiz bir alan hemen hemen bırakmamıştır. Bütün bunların farkında olarak, okuyucumuzla doğrudan ilişkiler içinde olabileceğimiz, medya ve teknolojinin sınırlandırmadığı geniş (denetimsiz, eşit ve özgür) yaşam alanları oluşturmak amacındayız. Bir dergi elbette her şey değildir. Ama, öncelikle bir esin kaynağı oluşturmada fonksiyon taşıyabilir ve taşımalıdır.

ATEŞ HIRSIZI felsefi, teorik ve politik bir esin kaynağı olacak. Bu bağlamda; teoriyi sistematikleştirip şematize eden yaklaşıma karşıdır. Filozofların öngörülerinden, yola çıkarak gelecek toplumu düzenlemek gibi soyut bir teori değil, bugünü yaşayan, bugünün pratiğinden hareket eden ve düşlerini bugüne dönük kuran pratik bir teoriden söz ediyoruz.
Toplumu statü ve kategorilere bölerek yaşamı yapay alanlarla parçalayan bugünkü sistem, kitlelerin dışında ve onların iradesi üstünde başlı başına bir politika alanı yaratmıştır. Anarşizm dışındaki bütün siyasal düşünceler, politikayı, iktidarı ele geçirmenin bir yolu, bir sanatı olarak benimser. Politik partiler kitlelerin iradesi üstünde oluşan bu yapay alanlara çekilip tahakküm aygıtını ele geçirdiklerinde, artık uzman yöneticiler olarak kitlelere hükmederler.

Yaşamı birbirinden ayrı alanlara bölüp parçalayan, toplumsal ilişkiler arasına set çeken ve bu sayısız alanlarda insanı-insana karşı uzmanlaştırıp sınırsız bir rekabetle tüm insani yaratıcılıkları politik kanallarda boğan yaşam tarzına ve bu anlamda politikaya karşıyız. Yönetmenin, hükmetmenin bir yolu, bir aracı olarak politikayı reddetmekle kuşkusuz biz de politik bir muhtevaya sahibiz. Çünkü insan doğası gereğince politiktir. Ama, parlamento ve çok çeşitli politik partilerle yaşamın küçük ve kapalı alanında oluşturulan politikayı bir meslek, bir uzmanlık olarak sürdürmek demek, yönetmek ve hükmetmek demektir. Otorite demektir!

Bütün bunlardan anlaşılacağı gibi, devlet aygıtını ele geçirmek, iktidar kurumu olarak yönetmek ve hükmetmek düşüncesine karşıyız. Politik-düşünsel hedefimiz geleceği düzenlemek değil, bugünü yıkmaktır. Bugün var olanı beğenmiyoruz, istemiyoruz. Gelecekte nasıl yaşanılacağı, ancak bugün yıkılırsa yeterince görülebilir. Onun için hedef bugün'dür, hedef şimdidir!

Toplumsal devrim; iktidar aygıtının temel varlığına yönelmedikçe, onun varlığını başka başka biçimler içinde sürdürdükçe peynir-ekmek kavgası olmaktan öteye geçemez. Peynir - ekmek kavgası da program hedefleri içine alındığı sürece pis bir reformculuktan öteye geçemez!

Biz romantik devrimciler, küçük küçük arenalara hapsedilmiş it dalaşını değil, dünyayı istiyoruz! Deliler kahkahasıdır devrim. Devrim istiyoruz! Peynir-ekmek değil, enkaz-ı kainat'ı istiyoruz!

Ey Hitapsız!
İsimsiz

Ne diye hitap edeceğimi bilmediğim ey sen!.. Önce beni iyice bir dinle, eğer kendini dinliyormuş gibi olursan o zaman söylediklerimi ciddiye al. Yok eğer burada söylenenlerle hiçbir frekans tutturamıyorsan sittir et gitsin! Zaten birbirimize ihtiyacımız yok demektir.
Ama benim birilerine ihtiyacım var (ki benim varsa başkalarının da bana, birilerine ihtiyacı var demektir).

Niçin mi?

1- Çünkü; kendimi çok küçük (bir toz zerresi kadar) ve güçsüz hissediyorum. Beni her gün öğütmeye çalışan sistemle tek başıma, tek tek durumlarda savaşacak gücü kendimde bulamıyorum. Çoğu zaman kuyruğu toplayıp araziye uymak feci şekilde gururumu incitiyor. Gündelik hayatımda da güvenebileceğim dost insanlarla dayanışmaya girmek, bana her gün milyonlarca kez yeniden yeniden yaşatılan hiçlik duygusunu bertaraf etmek, varlık duygusunu tatmak istiyorum.

2- Çünkü; bu düzende, oyunun kurallarına uyamadım ve kelimenin tam anlamıyla başarısız oldum. Bu son derece doğal, çünkü bu oyunu sevememiştim. Derler ya ‘istemek başarmanın yarısıdır’ işte ben bunu istemiyordum. Statüko ise seni, beni, hepimizi her şeyimizi istiyor. Eğer statükoya dahil olacaksan ona her şeyini vermelisin. Cismin bu dünyaya, zihnin ise başka bir dünyaya ait olacaksa sen, karşı taraftansın demektir. Yani ben, evet karşı taraftanım.

3- Çünkü; biliyorum ki sen de benim gibi bu zamanda ve bu mekanda yaşamaktan memnun değilsin. Hatta sen de kendini Anarşist,   Liberter Özgürlükçü, Devrimci vb. gibi tanımlarla ifade etmeye çalışıyorsun. Sağda solda tartışıyorsun. Zaman zaman bir şeyler yapmak isteğiyle yanıp tutuşuyorsun, ama çevrene baktığında güvenecek bir-iki arkadaşından başkasını göremiyorsun, hatta kimisi bu kadarını bile bulamıyor. Ortada anarşist, özgürlükçü, bireyci vs. olarak geçinen bir sürü entelektüel karikatürünü görünce senin hevesin kursağında kalıyor. İnsanların bireysellik diye yücelttikleri, şeyin teorize edilmiş bencillikten, sevgiyi, hoşgörüyü, vermeyi, paylaşmayı unutmuş bir sefaletten başka bir şey olmadığını görüyorsun. Moralin bozuluyor ve kendini yine yalnız hissediyorsun.

4- Çünkü; ben bir muhafazakarım. Özgürlüğümü ve devrimci romantizmimi hala muhafaza ediyorum. Özgürlükçü olmam liberalleşmemi gerektirmiyor. Aynı zamanda devrimci romantizmimi korumam sosyalist, kolektivist olmamı gerektirmiyor. Tıpkı bireyselliği savunmamın dayanışmaya ve cemaate karşı çıkmamı gerektirmemesi gibi.

5- Çünkü; şimdiye kadar sana toplumculuk, ortaklık, demokratlık ve eşitlik nutukları atanların, kendi kariyerizmleri uğruna insanları nasıl koyun gibi güttüğünü, ne kadar çıkarcı, bencil tahakkümcü olabildiklerini çok iyi biliyorsun. Yönetime karşı çıkanlar tarafından yönetilmek, hiç de cazip gelmiyor.

6- Çünkü; herhangi bir politik oluşum içinde yer almak daha baştan bireyselliğinden özgürlüğünden ve özgünlüğünden vazgeçmek olacaktır. Teorik olarak savunulan erdemler politik hareketlerin taktik manevralarında ezilir suyu çıkarılır, amaçlar araçlara feda edilir, sonunda ahlaki kaygılarla bir hareket içinde yer alan sen, kendini ahlaksız, kirlenmiş ve muhalif hissetmeye başlarsın. Sonunda depolitize olmayı seçersin, bir bakıma da iyi yaparsın.

7- Çünkü; geçmişte Marksizme sempati duymuş ya da ona bayağı inanmış-sındır. Ama onun ne vaatleri cazip gelmektedir ne de düşleri eskisi kadar parlak ve kirlenmemiştir. Seni bunaltan tahakküm sistemi, büyük kent yaşamı, endüstriyel çılgınlık ve bunun sonucu olarak çevre kirliliği

karşısında çok daha sempatik bulduğun yeşil harekete hatta feminizme ilgi duyarsın. Ancak bunları biraz tanıyınca, kafandaki sorunların onların varlık sahalarının sınırlarının çoktan dışına taştığını ve bu yapılarıyla ruhundaki kıpırdanışlara asla cevap veremeyeceğini anlarsın. Ve bu oluşumlardan da biraz uzak kalmayı tercih edersin.

8- Çünkü; her şeye rağmen bir şeyler yapmaya, kendini ifade etmeye çalışmış-sındır. Söz gelimi birkaç arkadaşınla birlikte birkaç sayı dergi bile çıkarmışsınızdır. Hatta dergi parasızlıktan batmış olabileceği gibi dergide teorik takılan bazı heriflerin, dergiyi babalarının çiftliği gibi algılamalar yüzünden birbirinize girmiş ve bu yüzden bu macera da bitmiş olabilir. Ve bu yüzden ne yapacağını bilmeden hayat gailesiyle uğraşıp duruyorsundur.

9- Çünkü; 'Çalışmayıp da ne yapacaksındır? Öğrencilik bir tür yaşam tarzı ama o da geçici. Öğrencilik bitince ne yapacaksın? Ya ticarete atılacaksın, ya da hiçbiri olmadı köprü altında yatıp kalkacaksın. Her birinin kendine göre iyi-kötü yanları var tabii ki. Ama hepsinin dışında ve statükonun ötesinde bir şeyler olsaydı daha iyi olmaz mıydı.' diye düşünüyor-sundur. Hatta statükonun ötesinde olabilecek bir şeyler tasarlamışsındır da belki. Ama bunları şimdiye kadar hayata geçirmeyi ya hiç denememişsindir, ya da zaten denemeyi düşünmüyorsundur. (Niye?)

10- Ey sen hitapsız (kitapsız yani)! Bu muhtemelen sana çok benzeyen (muhtemelen de pek çok konumda benzemeyen) bir adamın çağrısıdır. Belki daha safça bir çağrıdır, ama yine de saflığın pek de kötü olmadığı düşünüldüğü için buna cüret edilmiştir. Ve der ki bu çağrının sahibi; 'Yetmez mi, bu kadar bireysel takıldığın. Kolektivist toplumcu düşünceyi ve onun otoriter zeminini birçok konuda deşifre ettik. Hatta o kendisi deşifre oldu, itibar kaybetti. Artık bireyselleşmenin değil atomize olmanın sıkıntısını yaşıyoruz. Yaşamda (efervesant bir tablet gibi) eriyip gidiyoruz. Buna karşı bir şeyler yapalım. Tabiri caizse birbirimizin elini tutalım, bir araya gelip oturup konuşalım, neler yapabiliriz, neler yapamayız onu görelim. Birbirinden sorumlu ama birbirinden bağımsız bireyler olmayı deneyelim. Coşkularımızı, duygularımızı paylaşıp paylaşamayacağımızı görelim.

Birey, Toplum, Bütünsellik ve Dergi Gibi Şeyler Üzerine
Ahmet Arslaner

Anarşizmin diğer ‘izm’lerden farkı bir doktriner yapıya sahip olmamasıdır. Hiçbir yazar ‘Anarşizmin İlkeleri’'ni yazamayacaktır. Çünkü onun tek bir ilkesi vardır o da özgürlük'tür.
Toplumculuk bireyleri kategorize ederek birey mühendisliği yaparken, toplumbilim toplumsal olay ve davranışları kategorize ederek toplum mühendisliği yapar.

Evet... birey, toplum, bütünsellik, bireycillik, toplumculuk vs. gibi kavramlar bazı malum çevrelerde çokça anılıyor ve daha da anılacak... Tabii burada amaç bu kavramlara değinip onlar karşısında bir tutum almak ve kendini açıklamak. Hiçbir felsefi yaklaşım bu kavramları es geçemiyor. Çünkü buralarda insanlık durumunun sebepleri ve kaçınılmaz sonuçlarına dair çok şey bulabilirsiniz. Burada öncelikle bütünsellik kavramını ele almak isterim. Bütün felsefi ele alış tarzlarında bir bütünsellik kurma çabası görülür... Çünkü parçalar birbirleriyle ilişkilendirildikleri zaman anlam kazanırlar. Pozitif söylemler kadar negatif söylemlerde bu bütünsellik kaygısından uzak duramaz. Sadece ikincisinde parça negatif bir bütünün parçasıdır o kadar. Burada öncelikle modern toplumun kurmaya çalıştığı bütünselliği anmadan edemeyeceğim. Çünkü modern toplum bir yandan manipülatif bir biçimde bütünselleşmeye çalışırken öte yandan kaçınılmaz çözülüşler üretir. Bu haliyle çok tipik bir ders konusu gibidir. Modern toplum; tüm ulusal birlik, toplumsal ödevler, ortak çıkarlar, işbirliği vs. gibi çığırtkanlıklarına rağmen arzuladığı bütünselliği kurabilmiş değildir ve daha da kurabilecek gibi görünmemektedir. Çünkü çağdaş tüketim toplumu bireyleri daha fazla tüketmeye çağırıp onlar arasında rekabeti körüklerken şizofrenik davranmakta varolan kütlesel yapıları parçalara ayırarak (atomize ederek) bunların yerine yeni kütleler yaratmaya çalışmaktadır. Yani önce varolan bütünsellikleri parçalara bölüp tuzla buz edeceksin sonra da bu parçaları birbirine yapıştırarak grotesk bir bütünsellik kurmaya çalışacaksın... Saçma mı? Saçma... Aynen bir anarşistin yapmaya çalıştığı kadar...

Toplum ve Devlet Bütünselliği

Yukarıda pozitif ve negatif söylemlerin bu bütünsellik kaygısının dışında kalamayacağını belirtmiştim. Bu bağlamda anarşizm de bu kaygıdan azade değildir. Çağdaş toplumda toplum, ulus ve devlet içice geçmesi bir bütünsellik oluşturması karşısında pek tabiidir ki özgürlükçü düşüncenin de bir bütünselliğe ihtiyacı olacaktır. Ve bu verili toplumsal bütünsellik düşüncesinin dışında olmak zorundadır. Çağdaş devlet bir yandan bireyi dışlar ve onu toplumsal bir yığın, bir sürü halinde tasarlarken öte yandan da her bireyi daha fazla yalınlaştırarak (birbirine karşı izole ederek) sürüleştirme sürecini öteki ucundan tamamlayacak kontrol mekanizmaları geliştirmeye çalışmaktadır. Tüm bu çabalar devleti kütlelerle daha fazla bir iletişim içine sokmakta, bir alış-veriş ortamı sağlamaktadır. Bunun sosyolojik ifadesi devletin sosyalleşmesi ya da başka deyişle toplumun devletleşmesidir. Bu durum karşısında anarşizmin önerebileceği tek bütünsellik bireyin kendi iç bütünselliğidir. Tabii burada bir tehlike var gibi görünüyor. Öyle ya... Bireyin kendi iç bütünselliğinin sosyal ya da ahlaki ölçütleri nelerdir, nerede başlar ve nerede biterler? Burada önemle ele alınması gereken şey bireyi toplumun totalliğinden ayırdıktan sonra ‘sosyalliğinin ön plana çıkarılmasıdır. Bireyi toplumun ‘totalliğinden ayırmaksızın girişilecek bir toplumsallaştırma çabası sadece toplumculuğa hizmet eder. Hiçbir bireyin iç bütünselliği diğer bireylerin iç bütünselliği demek değildir. Bu bireyin özgünlüğünün ve özgürlüğünün ifadesi yani anarşi demektir. Ve toplumsal manada kurulacak bir bütünsellik ancak böylesi anarşik bir tarzda kurulmak durumundadır (şayet tahakkümün yan tesirlerinden uzak durulmak isteniyorsa). Ki bu aynı zamanda başka türlü bir parçalanma olarak da mütalaa edilebilir. Ancak bu seferki atomize edici ve şizoid değil, yakınlaştırıcı ve dışavurumcu bir tarzda olacaktır.

Bu ne demektir?

* Toplumsal bir devrim önermek ama bunu mevcut toplumsallığa ve onu var eden her şeye karşı bir durumda tasarlamak.

* Yekpare bir görünüm yaratmaya çalışan tahakküm toplumunun bu potansiyelini görmek ama asla onu öyle kabullenmemek ve ona ‘alternatif’ olmamak.

* Kendi yıkıcı söylemini, kendi anarşik bütünselliğini monolitik toplumcu bütünselliğin karşısına ‘alternatif’ olarak çıkarmak.

* Bireyi merkeze koymak, önemsemek ama ben-merkezci olmamak, diğer bireylerle birlikte olmak gibi bir kaygı taşımak.

* ‘Bireyciyim çünkü toplumun içinde erimek istemiyorum, çünkü bireyi en üst düzeyde toplumsallaşmış insan olarak tasarlıyorum ve ancak bireyle ilişkilendirilmiş bir toplumsallığın anlamlı olabileceğine inanıyorum’. ‘Toplumsalım, çünkü hepimizin birilerine ihtiyacı var. Çünkü bireyleri birbirine rakip olarak değil, birbirinden doğal olarak farklı ama birçok bakımdan da birbirine benzeyen unsurlar olarak tasarlıyorum ve inanıyorum ki birimizin varlık nedeni aynı zamanda bir diğerimizin varlık nedenidir’ diye düşünmek demektir.

Pozitif Söylemin Eksikliği

* Bir anarşistin başkaları ve dünya için önerebilecekleri ancak soyut şeylerdir. Somut şeyleri ancak kendisi için söyleyebilir ve yapabilir. Çünkü kimseyi temsil etmek gibi bir niyeti yoktur. O yol gösterir, etkiler ve eyler ama asla yönetmez. Gerisi diğerlerinin bileceği iştir. Ki bu yüzden ‘Anarşizm’ pozitif söylemin eksikliğini hissetmemiştir.

* Anarşizmin diğer ‘izm’lerden farkı bir doktriner yapıya sahip olmamasıdır. Hiçbir yazar ‘Anarşizmin ilkeleri’ni yazamayacaktır. Çünkü onun tek bir ilkesi vardır o da özgürlük'tür. Çünkü doktriner yaklaşım saf politik yaklaşımın çocuğudur. Anarşistler doktrinle, politik programlarla, sosyolojik analizlerle hatta sosyolojiyle bağlarını koparmalıdırlar. Toplum denen şey kendisinden başka bir şeyle açıklanamayacak kadar karmaşık ve başka bir şeye benzemeyendir. Öyle ki toplumu; tek tek toplumsal olayları örnek göstererek de açıklayamazsınız. Şekil bakımından birbirine benzeyen toplumsal olaylar arasında sebepler ve sonuçlar bakımından büyük farkılıklar olabilir. Daha önceki gözlemlerde pek çok benzer sonuçlar doğurduğu saptanmış olan toplumsal olaylar her seferinde aynı sonucu vermek zorunda da değildir. Bu durum sosyolojik kategorilendirmeleri ve bunları dayanak alacak analizleri imkansızlaştırır. Sosyoloji ve sosyalizm

aynı ağacın birbirini tamamlayan iki ayrı dalı gibidir. Toplumculuk toplumu oluşturan bireyleri total bir yaklaşımla (sınıf, kültür, ideoloji, gibi kategorilendirmeler vasıtasıyla) ele alırken toplumbilim toplumsal olayları yine sınıf, kültür, ideoloji, din vs. gibi kategorilendirmeler vasıtasıyla ele alır. Aralarındaki fark belki şöyle açıklanabilir: Toplumculuk bireyleri kategorize ederek birey mühendisliği yaparken, toplumbilim toplumsal olay ve davranışları kategorize ederek toplum mühendisliği yapar (burada insanın aklına ister istemez 'beni kategorize etme' şarkısı geliyor). Bu bakımdan anti-sosyalist bir söylemin anti-sosyolojik olma zorunluğu da vardır.

* Şimdi 'negatif söylemin pozitivitesinden' söz etme zamanı geldi. Oldu olası anarşizmin negativiteyi aşamadığından, pozitif bir söylem geliştiremediğinden dem vurulur. Her ne kadar bu konudaki idialar öncelikle sosyalistlere ve de liberallere ait olsa da anarşistlerin içinde de böyle düşünenler yok değildir. Ki ben bunu yeterince negatif hissetmemeye ve dü-şünmemeye bağlıyorum. Tahakküm kültürünün konformist yanılsamalarından epistemolojik ve duygusal bir kopuşu yaşayamayanların pozitif söylemin eksikliğinden yakınmaları doğaldır. Oysa her negativite kendi pozitivitesini de içinde taşır. Negatif olan yıkımı, pozitif olansa yapımı temsil ediyorsa yeni bir şey yapmak için önce eskisini yıkmak gerekir. Yıkım olmadan kişi özgürleşemez. Yıkıcı neyi yıkacağını bilir ve onu yıkar, ama yerine ne yapacağını bilmek zorunda değildir. Aksi takdirde bütün yıkım ve yapım süreci rasyonel (kurgusal) bir hal alır. Bu ise kontrol demektir İlke olarak böyle bir şeyi reddetmiyorum ama yıkım sürecini önceden kurgulanmış bir planın parçası olarak da tasarlamıyorum. İnsan yıkacağı şeyin yerine ne koyacağını bilebilir. Ama yine de her yıkım ilk olduğu için bir meçhuldür de yıkıcı için. Bunun devamında keşif ve bilgi bekler yıkıcıyı... Pozitif söylemin eksikliğinden şikayeti ziyadesiyle tehlikeli bulmaktayım. Çünkü, hayatın en önemli iki aktivitesini 'yıkım' ve 'yapım'ı (ki bunlar yaratımda birleşirler) birbirinden ayırmaktır. Oysa yaratım (yeniden yapım, keşfederek yapım) içinde yıkımı da yapımı da barındıracak bir kapsayıcılığa sahiptir. Hayatın bitmez tükenmez devinimi sadece pozitivite ve negativite'nin diyalektik bütünselliği üzerine kurulmuştur. Söz gelimi 'tahakküm' bir anarşist için negatif bir değerken 'özgürlük' pozitif bir değerdir. Özne karşısında negatif tutum aldığı bir anlamda kendi varlık nedeni de olan nesneyi ortadan kaldırdığında yeni

nesnesi (özgürlük) karşısındaki tutumu da pozitif olacaktır. Bu denli tumturaklı laflar etmemin nedeni şu; geleceği bilemeyiz ve falcı hiç değiliz. Eğer pozitif söylemden gelecek üzerine ayrıntılı öngörülerde bulunmak kastedilecek olursa kusur kalsın derim. Çünkü asıl zor olan bugünden değiştirmeye, yıkmaya başlamak. Ertelenecek işimiz yok, çünkü vakit dar ve (kimseyi de beklemeyeceğimize göre) kolları sıvamak kadar pozitif ne olabilir? Yalnızca bir taşın altını kaldırabilsek gerisi gelir. Nasıl mı? Taşın altından hiçbir şey çıkmasa bile en azından o taşı kaldırmamız gerektiğini öğrenmiş oluruz ve bu tecrübeler hanesine kaydedilecek eşsiz bir birikimdir. Buradan her şeyi el yordamı ile öğrenmek gerektiğinin önerildiği sanılmasın, sadece bilgi, tecrübe, teori gibi vasıfların önceki yanılgıların pozitif çıkarımlarından başka bir şey olmadığını hatırlatmak isterim.

Ve Dergi

* Şimdi gelelim ‘bir dergi nasıl olmalıdır* sorusuna. Böyle bir soruya çeşitli cevaplar verilebilir ve bu cevaplar önceki deneyimlerimizden olduğu kadar tasarladıklarımızdan da kaynaklanıyor olabilir. Ama her halükarda bir dergi şöyle olmalıdır böyle olmalıdır vb. şeyler üzerine ahkam kesmek yararsız ve vakit öldürücü bir çaba gibi görünüyor. Burada söylenecek her söz gelecekte bağlayıcılık oluşturacak ve özgür yaratıcılığımızı engelleyecektir. Hatta bugün söylediklerimizle yarın yapacaklarımız arasında bir benzemezlik, tutarsızlık yaratabilecektir. Oysa bir anarşist, programlardan çok ruhuyla davranan kişidir. Yani aklına eseni yapar, yapmak istediğini yapar. Kendisini zorunluluklara teslim etmekten hoşlanmaz (bu yüzden en büyük günahkardır o). Burada yine geliyoruz pozitivite - negativite meselesine... Galiba kişinin en kolay bildiği şey ne olmaması ya da ne yapmaması gerektiği. Ne olmak-ya da ne yapmak istediğimizi hangi birimiz yeterince biliyoruz ki?

* Bir dergide şunun ya da bunun olmasının zorunluluklara bağlı olmaktansa rastlantılara bağlı olması her zaman evladır. Önemli olan yapmak istediğinizi yapıyor olmanızdır, gerisi boştur. Arzu olmadan coşkuyu ve doyumu yaşayamazsınız... Hepsi bu kadar...

Liberter Sürece Eleştirel Bakış
Halil Beytar

Bir kaç yıl öncesine kadar (kısmen bugün de) binlerce devrimcinin dilinde anarşizm kavramının son derce sıradan, basmakalıp bir tanımı vardı. Sol yayınlarından çıkan kitapların dipnotlarında ya da isim dizinlerinde bir tür prefabrik bilgi aktarımı tarzında bu kavram ‘küçük burjuva dünya görüşü, karşıdevrimci sapma’ biçiminde tanıtıldı. SBKP kaynaklı, bu tek yönlü bilgi akışı, politik düzen muhalifi olarak siyasallaşmış sayısız insanı anarşizme karşı dogmatik şartlanmalarla haksız fanatik tavır takınmalara sürüklemiş ve sürüklemektedir. Aynı dogmatik tavrın yıllarca Troçkistlere karşı sürdürüldüğü de biliniyor. Troçki'yi Stalin'den, Proudhon ve Bakunin'i Marks'tan öğreten bu metod; süngüsü düşen sosyalizmin bugün yaşamakta olduğu depresyona bağlı olarak yerini kısmi bir hoşgörü ve yumuşamaya bırakmakta.

Bu dogmatik alışkanlık daha çok Bolşevik iktidardan sonra sosyalizm cephesinde kötü giden ne varsa ve her türlü yanlışa ucuz bir tanımlama olarak, bir tür küfür ve aşağılama niyetine, anarşizm denmesinden kaynaklanıyor. Marks öncesi sosyalizmi yine Marks'ın yorumundan öğrenen ve yarım asırdan beridir Türkiye'deki politik mücadeleye damgasını vuran Türk ve Kürt devrimcileri, Marksizmin kendi dışındaki bütün düşünce ve hareketlere, tarihin çöplüğüne atılmış eser-i atika gözüyle bakıp burun kıvıran mantığını olduğu gibi devraldılar.

Son on yıldır işler yolunda gitmeyince, eski defterler yeni yeni karıştırılmaya başlandı. Marksizmin, Troçki gibi kimi şeytanlarının aklanması SBKP kaynaklı bilgi akışına ve dogmatik şartlanmalara önemli bir ket vurdu. Böylece yeniden Marks öncesi sosyalizm tarihinin tartışılması ihtiyacı doğdu. Türkiye'de anarşizmin kendi kaynaklarından ve kendi literatürüyle konuşmaya ve yazmaya başlaması ise henüz çok yeni bir girişim.

1986-87'de İstanbul'- da yayınlanan KARA dergisi ‘liberter’ kavramıyla ele aldığı anarşist düşünceyi somut bir yoruma oturtarak politik muhalefete tanıtmaya başladı. Anarşizmin Türkiye'de bilinmeyen tarihi ve bu konudaki derin bilgisizlik hatırlandığında epey heyecanlı bir girişimdi KARA. Bu

önemli politik adım kısa zamanda KARA'nın şımarık okurunu böbürlemeye başladı. KARA, yerini isteksizce EFENDİSİZ'e ve ardından başka başka çabalara bırakıp, silindi gitti.

Bu yazı, bugün artık yayınlanmayan, KARA ve EFENDİSİZ'de somutlaşmış olan liberter sürece eleştirel bir değerlendirmedir. Bu ihtiyaç, muhatapsız bir polemiği başlatmak isteğinden değil, anarşist bir tarzın kendi öncüllerini tanıması gereğinden kaynaklandı.

KARA ve EFENDİSİZ dergileri, bütün yetersizliklerine rağmen, anarşist düşünceyi hatırı sayılır bir okuyucu çevresine aktarıp tanıttı. Ancak, anarşizmin tarihine tümüyle yabancı olan bu topraklarda bir alan açmak elbette her iki derginin de güç ve yeteneklerini, ilişki ve işlevlerini oldukça aşacaktı. Eğer politik muhalefet içinde kalıcı bir yer edinilemediyse, bunun nedeni liberterlerin kendisinde aranmalıdır. KARA ve EFENDİSİZ'in üzerine oturduğu okuyucu ve savunucu topluluğu bu liberter sürece ne denli sahip çıkabildi? Türkiye'deki politik muhalefet içinde silueti görünüp kaybolan bir çevre bundan daha fazla iz bırakamazdı. Çok daha ısrar etmek gerekiyordu. Oysa tarihsel misyonuyla orantılı bir ısrar ifade edilemedi.

Yukarıda da belirtildiği gibi, KARA ve EFENDİSlZ liberter düşünceyi Türkiye'ye taşıyarak önemli bir işlev üstlendiler. Bütün eksik ve yetersizliklerine rağmen her zaman adı anılacak önemli bir başlangıçtı bu. Övgüye değer pek çok yanıyla birlikte bu yayın sürecinin bir de eleştirilmesi gereken bazı önemli sonuçlan var. Liberter sürecin yaşatılmasında bu sonuçların fonksiyonu oldukça önemlidir. O nedenle KARA ve EFENDİSİZ'in kendine yöneltiği eleştiri ve muhasebeye yeni bir-iki sayfa eklemek gerekiyor. KARA ve EFENDİSİZ'de ifadesini bulan liberter sürecin olumsuz yanlarını, şu başlıklarla sıralamak mümkündür.

> Sorumsuz bireysellik.

> Umursamaz kendiliğindenlik.

> Bireyler arasındaki siyasal kopukluk ve dağınıklık.

> Komün ve kolektif davranışın bilinç düzeyinde işlenmemiş olması.

> Sistemle uyumluluk.

> Yasal çalışma alışkanlığı.

> Toplumsal alanı niteleyememe.

> Militan radikal ruhun işlenmemesi.

> Ulusal sınırlar içinde mücadele.

> Ulusal kurtuluş hareketleri karşısında belirsizlik vb.

Her iki derginin üç yıldan fazla süren yayın dönemi noktalandığında ortalıkta hala bir avuç dağınık liberter vardı. Bu bir avuç insanı ortak bir tipte birleştirmek de mümkündür. Bu tip, yalnızca dağınık değil, güveni sarsılmış, umutsuz, şaşkın ve gırtlağına kadar siyasi bunalım içinde. İşte bu noktadan itibaren KARA ve EFENDİSİZ'in günahlarıyla karşılaşmaya başlıyoruz. Çünkü bu ortak tipin, içinden çıkıp geldiği sürecin muhatabı KARA ve EFENDİSİZ'dir. Yukarıdaki olumsuzlukları bu ortak tip nezdinde ele alırsak: KARA, bu kişiye birey olmayı; birey olarak davranmayı hep söyledi. Ama, ortak davranış içinde birey olmayı onun pratiğine oturtamadı. Çünkü bu siyasal bir pratik gerektiriyordu. Siyasal pratiği, basım ve dağıtımından ibaret bir dergi de olsa olsa bunu ancak teoride işleyebilirdi. Sonuca bakıldığında, siyasal çalışma umursamaz bir kendiliğindenliğe ya da bir-iki kişinin gayretine terk edilmiş. Genel bir sahiplenmeye herkesi kapsayan eşit bir katılıma rastlamak hemen hemen hiç görülmüyor. Kişi önceden belirlenmiş herhangi bir buluşmaya bile gelemeyecek bir keyfiyet ve hesap soramamanın getirdiği gerekçesiz bir acizlik içinde. Oysa aynı kişi, eğer bir işte çalışıyor veya okuyorsa işe veya okula karşı bu denli umursamaz ve gerekçesiz değildir. İşe ve okula yetişebilmek için zeki bir yaratıcılıkla koca kentin trafiğine umulmadık koordinatlar ekleyebiliyor. Bu haliyle siyasal çalışmayı, bazı duyumsuzluklarını tatmin eden sıradan bir hobi düzeyine indirgeyen birey, zaten toplumsal muhalefetin yenilgi ortamıyla kuşatılmış, hızla atomize edilmeye hazır bir yapıdadır. Buna bireyler arası kopukluk ve ahlaki teorik düzeydeki ‘birey olmak’ bilinci de eklenince doğal olarak serpilip gelişen sorumsuz bireyselliğe yol vermiş ya

da müdahale edilemeyerek seyirci kalınmıştır. Öte yandan komünal kolektif ilişkiler' neredeyse bilinç düzeyinde de hedeflenmemiş. Bugünden komünal bir yaşamın yaratımı, bunun teorik sorunları ve detayları üzerine yeterli bir tartışma açılamamış. Haliyle kişilerde saklı duran doğal benlikleri, mevcut kapitalist toplumun egemen kültür kıskacında edinilmiş alışkanlıkları kendiliğinden bir şekillenmeye terk edilerek üzerine gidilememiş, teorik doğrular ya da ahlaki önyargılarla etkilemekten kaçınılmıştır. Bu tür eksik ve yetersizliklerin devamını sağlayan hatta bunlara kaynaklık eden temel sorun ise, politik bir hareketin oluşamamasıdır. Birçok kişi buna itiraz edebilir, konunun yanlış kavranıldığını, hatta fazlasıyla politik davranıldığını ve 'politik hareket'ten farklı şeyler anlaşıldığını iddia edebilir. Ne var ki; bu saptamayı sağa-sola çekmenin, üslup farklılığından ibaret cümlelerle yorumlamanın pek bir yaran olmayacak. Çünkü KARA ve EFENDİSİZ bu konuda temel veriler olarak durmaktalar. Her iki dergi de öncelikle politik olduklarını ısrarla belirtmişlerdi. Öyleyse bu politik içeriğe denk düşen, aynı orantıda bir liberter politik hareketin oluşmadığını iddia etmek ve bunun gerekliliğini savunmak yanlış değildir.

Bunlardan başka, yayın süreci izlendiğinde dikkat çeken eksiklerden biri de militan radikal bir ruhun teorik ya da ajitatif düzeyde işlenmemiş olmasıdır. Her iki dergi de pek çok makalede mevcut toplumsal sistemin temellerine yönelik devrimci perspektifler sunmasına ve çok önemli teorik halkalar yakalamasına rağmen, bunları propagandif bir dille okuyucuya aktaramamış. Otorite ve sistemin kötülüğüne dair saptamalar çokça yapılmış, yalnızca kitap ve dergi sayfalarında duran bu ahlaki önyargılarla bir okuyucu kitlesi de yaratılmış, fakat bu kitleye, otoritenin fiziki varlığına karşı koyabilecek, kin ve öfkeyle bilenmiş bir isyan ruhu taşınamamıştır. Kişi, siyasal içeriği iyice törpülenmiş, neredeyse salt ahlaki nedenlerle mevcut düzene karşıdır. Dolayısıyla, mahallesinde, okulunda, işinde hasılı bütün günübirlik ortamında oluşa gelen pürüzlerini titizlikle gidermeye çalışan iyi huylu, uysal vatandaş olarak sistemle uyumlu bir karaktere kendiliğinden oturmuştur. En ılımlı bir deyişle asi, anarşik bir ruh haline ve çalışma tarzına rastlamaktan çok sineye çeken, idare-i maslahatçı bir ahlakın izlerine rastlıyoruz. Yine bu anlayışlara bağlı olarak KARA ve EFENDİSİZ'in baştan sona kadar bütün sürecinde kötü bir yasal çalışma alışkanlığı vardır. Militan bir anarşiye yol verilememiş. Tek tek kişilerdeki kınına sığmazlık bu yasal çalışma ağlarına takılıp kalmış ve yasal çalışma

yalnızca bir anlayış olarak değil, aynı zamanda bir ruh hali olarak da gelişip pekişmiştir.

Yukarıdan beri ele alınan liberter yayın sürecinin tamamlayamadığı en önemli eksikliklerinden biri de; bulunduğu toplumsal alanı niteleyememesidir. Her ne kadar EFENDİSİZ kendinden önceki sürece benzer bir eleştiri yönelterek, toplumsal alanın özgünlüklerini tanımayı ve buna uygun politikalar saptamayı önermişse de bu çalışma (birkaç konu dışında) amacına ulaşamadan yayın faaliyeti noktalanmıştır. Burada dikkate alınması gereken nokta yayının erken kapanmış olup olmaması değildir. Çünkü liberter sürecin o güne kadar geride bıraktığı üç yılı ve değişik nitelikte olmak üzere yirmi sayıyı aşkın muhtelif yayını bulunuyordu. (Zaman zaman başvurulması gereken bir arşiv olduğunu da belirtmek isterim.) Üç yılda yirmiden fazla yayınla en temel olguların adı konulamamışsa burada politik bir perspektif sizlik var demektir. Bu temel olgulardan biri, Kürt ulusal hareketine ilişkin belirsizlik, diğeri ise, uluslararası mücadeleyle ilgili belirsizliktir.

Liberter sürecin genel olarak ulusal devlet, ulusal mücadele ve özel olarak da Kürt ulusal kurtuluş hareketine ilişkin bir perspektifi olmamıştır. Fakat bu ne ayıp ne de suçtur. Hatta eleştirilecek bir şey de değildir. Eleştiriden önce bu konuda yapılması gereken şeyler var. Genel olarak ulusal mücadele, özel olarak da Kürdistan'daki mücadeleye ilişkin temel anarşist perspektiflerin oluşturularak somut pratik tavır geliştirilmesi gerekir.

İleri ki sayılarda bütün detaylarıyla ele almak istediğim bu konuda şimdilik şunu önemle belirtmek istiyorum: Eğer çağdaş nihilist bir öğrenci grubundan, bir hippi hareketinden ya da ahlaki teolojik bir topluluktan söz etmiyorsak; Kürdistan'daki toplumsal mücadele olgusunu göremeyen, hesaba katmayıp dışlayan liberter devrimci bir hareketin Türkiye'de yaşama ve büyüyüp gelişme şansı yoktur. Bu kadar açık ve net!

Sonuç olarak: Ulusal sınırlar içinde liberter devrim kavramını tartışan KARA ve EFENDİSİZ en azından bir o kadar da evrensel mücadele perspektifini tartışmalıydı. Bugün KARA ve EFENDİSİZ yok artık. Ama, bu tartışma konusu hala önümüzde duruyor.

Sayı 2
Ocak 1993

Güncel, Ulusal Sorun ve Rasyonalite Üstüne
Celal Süveyda

Günceli yakalamak ve devrimci olmak mümkün mü? Güncel nedir ve onu hangi şekillerde yakalayabiliriz? Esaslı sorulardır bunlar.

Güncel var olan, yaşanmakta olan ve kendi öncellerinin hazırladığı koşulların zorunlu sonucu olarak ortaya çıkan ve bizi bir dizi fiili durumla karşı karşıya bırakan öncenin sonrasıdır. Yani her güncelin öncesinde dünün güncelliği ya da öncenin iradesi yatmaktadır. Günceli yakalamak (ya da çağı yakalamak, hiç fark etmez) önümüze konmuş görevlere soyunmak, sunulu seçenekleri kabullenmek zorunluluğundan başka bir şey değildir. Çünkü güncel kendi nedensellik diyalektiği içinde gelişimini zaten sürdürürken kendi çözümlerini de zaten kendisiyle birlikte sunmaktadır. Bu durumda günceli yakalamak için yapacağınız şey gayet basittir, önce onun varlığını kabul ederek onun sunduğu çözümlere yöneleceksiniz (böylece günceli yakalamış olacaksınız). Sonra da güncel tarafından tanımlanmış rolü oynayacaksınız. Artık güncele dahil olmuşsunuzdur (yani güncel sizi yakalamıştır). Güncel zaten saçmadır. Siz bu saçmayı anlamlandırmaya çalışır ve ona rasyonel çözümler üretirsiniz. Ama saçmaya rasyonel çözümler üretme çabasının kendisi zaten saçmadır.

Güncelin müthiş endüktif bir gücü vardır. Çünkü o yaşanandır, sıcaktır, sarmalayıcıdır. Hatta hakkını yemeyelim çoğu kez zorunluluktur, aciliyettir, olmazsa olmazdır. Onu görmezlikten gelemezsiniz. Aksi takdirde gafil avlanabilirsiniz. Yaşamınız dahil her şeyinizi kaybedebilirsiniz. Bu anlamda güncel son derece tehlikeli ve tehditkardır da.

Güncel öncenin sonrasıdır dedik. Bu aynı zamanda güncelin bir ‘yapı’ olduğuna işaret eder. Ve öylesine güçlü ve de yoğun bir yapıdır ki onu açamazsınız, değiştiremezsiniz. Onu açmaya, değiştirmeye çalışanları hemen yutar ve kendi yapısına dahil eder (endüksiyon). Devrimci olmak ve

devrimci kalmak için biraz uzağında kalmak onun anaforuna kapılmamak gerekir. Onun yoğun yapısını parçalayıp ortadan kaldırmaktan, bir balyoz darbesiyle onu tuzla buz etmekten başka çare yoktur. Çünkü o tüm mistik zamanların lanetini taşıyan bir büyü gibidir. Yaklaşanı teslim alır. Bunlar devrimler bile olsa sonuç değişmez.

Güncel ve Rasyonalite

Güncelle liberalleşme arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Güncelliği anlamaya, ona çözümler üretmeye çalışmak, tam da liberalleşmeyle eşeylemlidir. Liberalizmin ideolojisi var olanı anlamaya, onun önünü açıp aklileştirmeye çalışarak doğdu. Gelecek ekonominindi, ekonomi güne hakim olmuştu ve önemli ihtiyaçları vardı. Bu durumda yapılacak iş 'lasse passe, lasse fair'di.

Kral ve aristokrasi serbest dolaşım ve özgür işgücünün yaratılması karşısında ayak bağı olmaya başlamıştı. Öyleyse monarşiye bir alternatif bulunmalıydı. Yurttaşlık hakkı tanınmalı, toprak köleliği kaldırılmalıydı. Bunlar güncele bulunan, daha doğrusu güncelin sunduğu çözümlerdi ve güncel bunları liberallerin ağızlarından sunuyordu.

Çar ve ailesi sefaletin farkında değildi. Halk açlıktan ve savaştan kırılıyordu. Ekonomi felç olmuştu. Durum böyle devam edemezdi. Bir çözüm bulmak gerekiyordu. Liberaller söz konusu olabilecek tüm çözümleri yalvararak haykırıyorlardı. Ama Çar onları dinleyecek durumda değildi, o bir Çar'dı ve anlayamıyordu. Diğerleri (liberaller) ise Çar'a karşı gelecek kadar maceraperest değillerdi. Sonuçta güncelin çözümünün dışında bir çözüm ortaya çıktı ki bu devrim'di. Ancak devrim güncelin yarattığı sonuçların ve tahribatın üstesinden gelemeyecek kadar irrasyoneldi. İnsanlar açlıktan ölüyorlardı bu bakımdan rasyonaliteye ihtiyaç vardı. İşte bu rasyonalite günceli yakalama ya da yakalanmanın başlangıcıydı ve güncelle buluşan devrim liberalize olmaktan kurtulamayacaktı. Böylece açlık ve sefalet tedrici bir süreçte yerini tokluk ve tahakküme bırakacaktı.

Güncellik denen şeyi bir delinin bin yıl önce bir kuyuya taş atmasına benzetiyorum. Şimdi milyonlarca akıllı o taşı çıkarmaya çalışıyorlar.

Kuyunun başından geçenler ise büyük bir merakla aşağıya iniyorlar (bu durumu galata köprüsündeki açıkgöz işportacıların çevresine toplanan meraklı kalabalığa da benzetebiliriz). O gün bu gündür aşağıya milyonlarca insan indi ama hiç dönen olmadı. Çünkü aşağıya ilk inen meraklının aşağıda bir taştan başka bir şey olmadığını görüp eşsiz bir hayat dersi almaktan öte bir kazancı olmadı ve geri dönmek için davrandığında kuyunun ağzından üzerine gelen milyonlarca akıllının gürültüsü arasında feryatları boğuldu. Kıssadan hisse; güncel, dönüşü imkansız bir yol ve bir sürüklenişten başka bir şey değildir.

Devrimci olmanın yolu güncelin rasyonalitesini parçalamaktan, güncelin gerekleri açısından irrasyonel davranmaktan geçer. Burada kuyuya taş atan deli örneğine göre, devrimciye öbür akıllılarla birlikte kuyudan taşı çıkarma yerine kuyuya inenleri taşlama rolü çok daha uygundur. Ki bu yüzden diğerlerince ‘bir başka deli’ olarak kodlanması ihtimali yüksektir. Ama sorun toplumun ya da güncelliğin onu nasıl tanımlaması gerektiği sorunu değildir.

Güncellik ve Milliyetler Sorunu

Güncelliğin kendi koşullarını ve sonuçlarını nasıl dayattığı milliyetler sorununda açıklıkla görülebilir. 19. ve 20. yüzyıllarda ulusal uyanışla, ulusal devletlerin (ulus-devlet) doğuşu her zaman birbirine koşut gitmedi. ‘Egemen ulusun’, ‘ezilen ulusun’ ulus-devlet örgütlenmesine olanak tanımaması (ya da daha önce uluslaşma ve örgütlenme sürecini yaşaması), ulusal çatışma ve kutuplaşmaları körükledi. Böylece ünlü ulusal bencilliğin meşru temelleri doğdu. Her ulusal sorun bir başka ulusal sorunun nedeni aynı zamanda yeni yeni ulusal krizlerin başlangıcı, çözülen her ulusal sorun yeni çözümsüzlüklerin ilk adımı oldu. Bugün 20. yüzyılın sonuna gelindiğinde yüzyılın başında durulduğu sanılan ‘ulusal-humma’nın yeniden ortaya çıkışını görüyoruz. Bağımsızlığını kazanan ‘ezilen uluslar’ bağımsızlık uğruna döktükleri kanlar kurumadan kendi devlet sınırları içindeki öbür milliyetlerin bağımsızlık arzularını en kanlı biçimde bastırmaktan çekinmediler. Böylece ‘e-zen ulus’, ‘ezilen ulus’ kavramları birbirine karıştı ve yer değiştirdi. Bu da gösterdi ki tüm bu yakıştırmalar sadece güncele ait olan şeylerdir ve statik olmadıkları gibi bir adım ötesini de açıklamakta yetersizdirler.

* Devrimci olmanın yolu güncelin rasyonalitesini parçalamaktan, güncelin gerekleri açısından irrasyonel davranmaktan geçer.

* Her ulusal sorun bir başka ulusal sorunun nedeni aynı zamanda yeni yeni ulusal krizlerin başlangıcı, çözülen her ulusal sorun yeni çözümsüzlüklerin ilk adımı oldu.

Güncelin saçmalığından söz etmiştik; son yıllar bu saçmalığı anlamayı giderek kolaylaştıran örneklerle dolu. Özellikle Balkanlar'da ve eski Sovyet cumhuriyetlerinde olanlar klasik ezen-ezilen, haklı-hak-sız şablonlarıyla üstünkörü bir yorum yapmaya dahi elvermeyecek karmaşıklıkta görülüyor. Sovyetler Birliği'nin dağılışı geleneksel Rus milliyetçiliğini yeniden su yüzüne çıkarırken Baltık Cumhuriyetleri kendileri için zorlu aşamalardan sonra bağımsızlıklarını kazandılar. Ancak sorun burada bitmedi. Öncelikle bu cumhuriyetlere yerleşmiş önemli orandaki (Estonya'da yüzde elli civarı) Rus azınlık artık kendisini Baltıklı olarak görüyor ve geri dönmek istemiyordu. Baltıklılar ise,onları Rusların beşinci kolu ve tehdit unsuru olarak görüyorlardı. Yıllarca ulusal ege-menlik hayalleriyle yaşamış ama Ruslaştırma politikalarına maruz kalmış Gürcistan bugün bir yandan iç iktidar kavgası yaşarken öte yandan Abhazlar ve Güney Osetiler (Çerkezler)'le egemenlik kavgasına girmiş durumda. Yine yıllarca Ruslaştırma politikalarına maruz kalmış Ermeni ve Azeriler bağımsızlıklarını kazanır kazanmaz birbirlerini boğazlamaya başladılar. İşin ilginç yanı ise savaşa neden olan gerek Dağlık Karabağ bölgesinin gerekse Nahcivan özerk bölgesinin sosyalizm döneminde Stalin'in milliyetçiliği zayıflatmak amacıyla pek sık başvurduğu zorunlu göç politikaları sonucu yapay olarak oluşturulmuş olması. Yine aynı politikaların sonucu olarak yurtlarından ‘devletin güvenliği’ için sürülen Ahıska Türkleri, Gagavuzlar, Kırım Tatarları... Ukrayna'nın tehdidini yaşayan Moldava ve burada hükümete karşı savaşan Rus gerillalar... Balkanlara gelince bir yanda azılı Sırp milliyetçiliği öte yanda Bosna-Hersek'liler, Hırvatlar, Slovenler, Kosova'da Arnavutlar, Makedonlar vs...

Ve Kürt Sorunu

Bu tablo içinde Kürt sorununa (ki çok güncel bir sorundur) geliyoruz. Bu gün Kürt sorunu T.C. sınırları içinde yaşayan herkesi doğrudan ilgilendiren ve etkileyen bir sorun olarak gündemin baş sayfasına yerleşmiş bulunmaktadır. Bundaki en büyük neden devletin artık eskisi gibi yönetemez duruma gelmesidir. Bunun, gerek silahlı Kürt örgütü PKK'nın gerilla savaşını belirli bir istikrar içinde tırmandırması, gerek Kürt aydınlarının ulusal harekete ideolojik destek vermesi, gerekse gelişen teknoloji ve medya araçlarının dünyanın herhangi bir yerinde olan bir olayı anında her yana yayıyor olması yüzünden böyle olduğunu tahmin etmek zor değil. Ancak burada önemli olan sorunun güncelliği ve beraberinde kendi çözümlerini de dayatıyor olmasıdır. Ve güncelin dayattığı hiçbir çözüm şekli ne bu savaşı ne de dökülen onca kanı haklı ve anlamlı kılıyor. Her kafadan birbirine benzer sesler çıkarken buradan garip bir sesin çıkması hiç de fena olmaz herhalde.
Güncelin dayattığı çözümlerin ne derece ‘köklü’ olduklarını görmek için önerileri kabul etmiş görünelim ve mantığı kendi iç bütünlüğünde sonuna kadar götürerek bir Kürt örgütü yöneticisiyle hayali bir röportaj yapalım (nasıl olsa tiraj kaygımız yok bu yüzden hayali olduğunu açıkça söyleyebiliriz).

Soru: Kürtler kimdir ve ne isterler?

Cevap: Kürtler çoğunlukla (gerçi büyük kentlere göçle son durumun ne olduğu biraz meçhuldür) Türkiye'de doğu ve güneydoğu Anadolu ile Mezopotamya'da yaşamış, yaşayan bir halk, bir kültür, bir ulustur. Topraklarımız dört parçaya bölünmüş ve sömürgeci devletler tarafından ilhak edilmiştir. Bu yüzden her halk gibi bağımsız ve özgür olmak istemektedirler.

Soru: Bağımsız ve özgürlükten anladığınız nedir?

Cevap: Tabii ki her ulus gibi kendi toprakları üzerinde egemenlik sahibi olmaktır. Bayrak, ulusal kültür ve ulusal sınırlara sahip olmaktır...

Soru: Ya özgürlük?

Cevap: Biz özgürlüğü, ferdi özgürlükten çok ulusal ve toplumsal özgürlük olarak düşünüyoruz. Sömürge politikaları altında yüzyıllardır inleyen halkımızın ilk hedefi ulusal bağımsızlığını kazanmak ve kendi kültürel kimliğine sahip olmaktır. Bir halk ancak böyle özgürleşebilir.

Soru: Yanlış anlamıyorsak özgürlük kavramını ulusal bağımsızlığa (ki bunu bağımsız siyasi bir devlet kurma mesele si olarak aldığınız anlaşılıyor) havale ediyor ve ulusun özgür olmadığı yerde bireysel özgürlüğün fantezi olacağını düşünüyorsunuz. Bu durumda özgürlük kavramını ulusun (total) özgürlüğüne, bağımsızlık kavramını da siyasi bir devlet kurma sorununa indirgemiş olmuyor musunuz?

Cevap: Herkes bilir ki sosyal pratikte uluslararası güç dengelerini hesaba katmaksızın politika üretemezsiniz. Bu bağlamda siyasi bir devleti arzuladığımız doğrudur. Ayrıca bunu halkımız da arzuluyor. Sonra devlet kurma ayrıcalığı sadece Türklere mi ait? Bunu onlara niye sormuyorsunuz?

Soru: Burada bizi daha çok bağımsızlık ve özgürlük kavramları ilgilendiriyor. Şu ana kadar bağımsızlık ve özgürlükle ilgili ayrıntılı açıklamalar yapmadınız ve gelecekle ilgili tasarılarınızdan, gündelik hayatta özgürlüğün ve bağımsızlığın nasıl somutlaşacağından hemen hiç söz etmediniz. Yalnızca sınır, devlet ve bayrakla ifade edilecek bağımsızlık ve özgürlük fazlaca sembolik ve yüzeysel kalmıyor mu?

Cevap: Bizim mücadelemiz ulusal bir kurtuluş mücadelesidir ve bu anlamda ulusal sembollere son derece ihtiyacımız vardır. Bunları küçümsemenizi doğru bulmuyorum. Bunların kazanılması ulusumuzun kendi ulusal kültürel kimliğini bulması anlamına da gelmektedir. Sizin söylediğiniz... gündelik hayattaki ayrıntılar zaten adı üzerinde ayrıntıdır ve bütün ayrıntıların mükemmelen hayata geçirilebilmesi için mücadelemiz henüz çok gençtir.

Soru: Dünya görüşünüzün marksist olduğunu söyleyebilir misiniz?

Cevap: Tabii ki evet. Önderliğimiz marksizm - leninizme yürekten inanmaktadır. (Bireysel soruya kolektivist cevap veriyor) Ve biz M-L ideolojiyi Kürdistan özeline çok somut bir biçimde uyguladığımıza

inanıyoruz. Kaldı ki bu gün hareketimiz dünya konjoktüründeki tüm anti-komünist rüzgarlara rağmen marksizm - leninizme Kürdistan'da prestij kazandırmıştır.

Soru: Madem marksistsiniz devlet hakkında iyi şeyler düşünmüyor olmalısınız...
Cevap: Kesinlikle öyle.

Soru: Şimdi, Marks'ın devleti ortadan kalkması gereken bir baskı aygıtı olarak tanımladığını biliyoruz. Bu durumda sizin kuracağınız devlet (ulusal kurtuluşu sağladığınızı varsayarsak) kime karşı baskı yapacak?

Cevap: Bizim ulusal davamızın başarıya ulaşması onun düşmanlarının bittiği anlamına gelmez. Kaldı ki ulusal bağımsızlığı sosyalist inşa takip edecektir. Devletimiz esas olarak ulusal bağımsızlığımızı tehdit edecek dış ve iç mihraklara ve de ulusal birliğimizi bozmak isteyecek ajan - provokatör unsurlara karşı bir devlet olacaktır ve bunlara kesinlikle müsamaha edilmeyecektir.

Soru: Bunlara karşı ne gibi önlemler alacaksınız?

Cevap: Nereye varmak istediğinizi biliyorum. Ama biz bundan çekinmiyoruz. Halkımızın özgürlüğü ve bağımsızlığına yönelecek tehditler karşısında yumuşak olmamız beklenemez. Bunun için gerekli olan ulusal milis, ordu, ıslahevleri yargı örgütlenmelerini kurarız ve kanla kazanılmış özgürlüğümüzü kimselere teslim etmeyiz. Bu uğurda gerekirse yine kan dökmekten çekinmeyiz.

Soru: Gelecekteki ulus - devletinizde yer alacak azınlıkların durumu ne olacak? Onlara ne gibi haklar vereceksiniz? Örneğin Zazaların, Arapların, Süryanilerin ya da Alevi ve Sünni Kürtler arasındaki farklılıkları nasıl gidereceksiniz?

Cevap: Ne demek ne olacak?.. Şu anda ulusal mücadelemize halkımız bir bütün halinde destek vermektedir. Sanki Kürt ulusu içinde bir Zaza sorunu ya da mezhep ayrılığı sorunu varmış gibi sorular sormanızı kasıtlı buluyorum (saldırı). Biz olgular üzerinde konuşuyoruz, olmayan sorunlar

yaratıp aklınızca beni köşeye sıkıştırmayı düşünüyorsunuz. Ayrıca bu tür yaklaşımlar Kürt ulusunun bütünlüğünü bozmaya yönelik çabaların devamıdır. Kürt halkı Zazasıyla, Kurmançıyla, Alevisiyle, Sünnisiyle bir bütündür (politika)...

Bu röportaj daha da uzatılabilir ve bu tarzda uzar gider. Burada amaç kontra sorularla konuşmacıyı nasıl mat ettiğimizi göstermek değil, (kaldı ki hayali bir röportajda bunu yapmak imkansız), tersine bir özgürlükçü ile bir Kürt milliyetçisi arasında geçmesi olası bir konuşmayı olabildiğince gerçeğe yakın bir şekilde vermeye çalışarak, buradaki mantığı kendi akıl yürütmemize nesne edinerek bir yerlere varmaya çalışmak. Söz konusu röportaj sahiden de yapılabilirdi ama böyle bir gerilla lideri bulup da röportaj yapmak için referanslarımız yetersiz kalabilirdi.

Röportajdaki konuşmacının tanımlarının herhangi bir teorik değere sahip olmadığı çok açıktır. Zaten bu yönde fazlaca bir kaygı taşıdığı da söylenemez. Onun tek amacı var olan fiili durumun (güncelin) lehine olan unsurlarını kullanarak politik ve propagandif bir söylem oluşturmaya çalışmaktır. Burada ilginç olan bir diğer nokta röportajın hemen başında mazlumun temsilcisi tavrını takınan konuşmacı, ulusal devletin kurulduğunun var sayılması üzerine hemen egemen devlet söylemine geçmesi (bölücüler, provaktörlerden söz ederken ulusal birliğe atıfta bulunması) ve hoşuna gitmeyen sorular karşısında ise ajitatif ve tehdit-kar bir tavrı benimsemesidir. Şimdi bu bölümdeki isimleri ve yerleri değiştirirseniz aynı konuşmayı herhangi bir hükümetin temsilcisi ya da T.C. başbakanı da yapabilir. Bunlar yanlış şeyler değillerdir ve gerçekçi davranmak gerekirse bir ‘devlet adamı’ elbetteki böyle konuşacaktır. Kendi güvenliğini sağlayamayan, varlığını zorla meşrulaştırmayan bir devlet düşünülemez. (Bu bakımdan devletleri en iyi anarşistler anlar ve bu yüzden devlete karşı çıkışları sadece teorik değil daha çok ahlakidir). Zaten uluslararası hukukta devletlerin kendi güvenlikleri tehlikeye düştüğünde başvuracakları ‘hukuk dışı’ uygulamaları ‘hukuki’leştiren meşru savunma hakları vardır (olağanüstü hal, savaş hali gibi). Bütün devletler bu hakkı savunur ve birbirleri için de anlayışla karşılarlar, ta ki kendi ulusal çıkarları bir başka devletin meşru savunma hakkı ile çatışıncaya dek. Uluslararası bir anlaşmazlıkla bir liberalin tavrını kimin haklı ya da haksız olduğundan çok ulusal çıkarları ve duyguları belirleyecektir. Ermeni ulusal davasına destek

verir görünen batılı liberaller ne kızılderili katliamının ne de Cezayir vahşetinin hesabını daha verebilmiş değillerdir. Türk liberalleri ise Azerbaycan, Bosna-Hersek ve Kıbrıs gibi ulusal davalarda insan hakları şampiyonluğunu kimselere bırakmazken gerek Kürdistan'da yürütülen savaş konusunda gerekse Ermeniler konusunda tek yönlü bir amigoluktan bir türlü vazgeçemezler.

Ulus-Devlet ve Kültür İlişkisi

Her ulusun bir devleti her devletin de bir ulusu gereksediği çok açıktır. Devlet ve ulus birbirinin varlık nedenidir. (Ulus devlet ilişkileri, ulusal devletlerin doğuşu bir başka yazının konusu olduğundan şimdilik üzerinde durmuyoruz.) Bu bakımdan her ulusal sorun aynı zamanda bir devlet sorunudur. Milliyetçiliğe, şovenizme ve her türlü ulusal baskıya karşı radikal ve/veya ahlaki bir karşı çıkış bu düşüncelerin temelinde yatan devlet düşüncesine karşı çıkmakla mümkündür. Ezen bir ulusun milliyetçiliğine (şovenizmine) karşı çıkıp milliyetçilik yapmak, ulusal söylemler oluşturmak 'dinime küfreden müslüman olsa' deyişini akla getiren bir paradokstan başka bir şey değil.

Güncelliğin daha bir dolu ulusal-etnik sorun üreteceği (ki beraberinde çözümlerini de üretecektir) gün gibi aşikar. Ancak güncelin ürettiği sorunların reel çözümlerinin de her durumda uygulanabilir olduğu düşünülmemelidir. Öyle sorunlar vardır ki güncel çözümler sadece kağıt üzerinde kalır ve çözümsüzlük kronikleşir. Çünkü soruna taraf olan güçlerin farklı çözümleri vardır ve her iki taraf da kendi çözümlerini kendi varlık nedenleri haline getirdiklerinden bundan asla vazgeçmezler. Esaslı bir çözüm için güçler dengesinde de esaslı değişmeler gerekir. Söz gelimi İrlanda sorununun çözümü İrlandalılar için farklı, İngilizler için farklı hatta İRA için farklıdır. Keza Kıbrıs sorununun çözümü konusunda Yunanlılarla Türklerin hatta Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türklerin farklı farklı düşündükleri kesindir. Filistin sorununa gelince, ulusal sorunla devlet (iktidar) sorununun özdeşleşmiş olması bu sorunun reel çözümünü imkansız kılmaktadır. Binlerce yıl aynı topraklarda yaşamış iki toplumun (barış içinde) bir arada yaşaması imkansız gibidir. Çünkü özünde bir devlet egemenliği sorunu olan ulusal sorun böyle bir çözüme izin vermemektedir. O topraklar Filistin halkına aitken başkaları (Yahudiler) geldiler ve egemen

oldular. Bir Filistinli için kabul edilemez bir durum. Ancak binlerce yıllık Yahudi kültürünün doğduğu kutsal yerler yine bu yerlerdi. Kudüs'ün her üç büyük din içinde kutsal sayılması rastlantı değildir. Çünkü bu üç dinin de iktidar sorunu vardı ve birbirlerine karşı binlerce yıldır mücadele ediyorlardı (*). Bu topraklarda egemenlik onların da en doğal hakkıydı(!). Çünkü kendi dinsel öğretileri onlara hükümranlık hakkı (başka kavimler üzerinde) veriyordu. Bu durumda her iki kavim için de ‘vatan’ ve ‘kutsal topraklara’ hakim olma düşüncesi kültürel bir şeydi ve her iki kültüre ait bireylerin varlık nedeni haline gelmişti. Bu topraklarda Musevilerle Filistinlilerin (ya da Müslümanların) barış içinde yaşayabileceğini varsaymak için herhalde tam bir liberal olmak gerekir. (Çünkü liberaller akla ve ‘sağduyuya’ [her ne demekse] pek inanırlar.) Bir Filistinli Müslümanla İsrailli Yahudinin barı içinde ve birlikte yaşayabilmesi için kendi kültürel kimliğini ve bunun vaaz ettiği egemenlik hakkı düşüncesini reddetmesi gerekmektedir. Yani Filistinli ve Müslüman olmaktan vazgeçen Filistinlilerle, İsrailli ve Yahudi olmaktan vazgeçen İbrani kökenliler ancak barış içinde bir arada yaşayabilirler. Bugün gerek B.M. çevrelerinde gerekse batılı, doğulu aydın çevrelerde İsrail'in bir işgalci olarak Batı Şeria ve Gazze'den çekilmesi Kudüs'e ilişkin politikalarından vazgeçmesi düşüncesi ağırlıkla kabul görmekte. Oysa işgalci de olsa bir devletin kendi güvenliğini her şeyin üstünde tutması kadar ‘normal’ ne olabilir? Sürekli artan Filistinli nüfusu İsrail devletinin güvenliği ve bekası için tehdit unsuru olmaya devam ettikçe buralarda yeni yerleşim birimleri kurulması, misilleme ve katliam eylemlerinde bulunulması vakayi adliyeden olaylardır ve yüreği ‘zavallı’ insancıkların ‘sevgisiyle’ kavrulmuş hümanist liberallerin, kendisini ‘özgürlük savaşçısı’ olarak tanıtan milliyetçi ve militaristlerin döktüğü timsah gözyaşları boşunadır. Burada söz konusu edilmesi gereken ‘normal’ olan değil doğal olandır. Eğer bu politikalar ahlaki olarak içe sindirilemiyorsa, kendi sonuçlarının varması gereken yere kadar vardırılmasında fayda vardır ve orada normal kavramının yerine ‘doğal olmayan’ kavramıyla karşılaşılacaktır ki o da ‘devlet'tir, onun tasarruflarıdır.

Sonuç

Eğer karşılaştırmak gerekirse kendi özgün farklılıklarını içlerinde taşıdıklarını kabul etmekle birlikte Kürt sorunuyla Filistin sorunu bazı

bakımlardan birbirine benzemektedir. Hem Filistinlilerin hem de Kürtlerin binlerce yıldır aynı topraklarda bu günkü muarrızlarıyla birlikte aynı coğrafyayı paylaşmalarına rağmen bir ulusal devlet kuramamış olmaları en önemli ortak noktadır (ki bunu geç uluslaşmaya bağlamak mümkündür).

Ulusal-etnik sorunlar dahil her türlü güncel sorunun beraberinde getirdiği çözüm yeni yeni çözümsüzlükleri ve sancıları içinde taşımaktadır. Güncelin rasyonalitesi ve de reelliği kabul edilince ortalık güllük gülistanlık olmamaktadır. Oysa tüm bu olanı biteni ortadan kaldıracak anarşik çözümler mümkündür ama bu gün için gerçekçi değildir. Zaten onu güncelin, liberalizmin, her türlü konformizmin ve tahakkümün karşısına koyan da budur. Ya da öyle olmaları zaten asi, çocuksu ve de hayalperest olmalarının zorunlu sonucudur.

(*) Yahudiliğin İsrailoğullarına ait bir din olduğunu ve Hristiyanlığın buna karşı çıkarak doğduğunu, İslamiyetin ise hem Museviliği hem de Hristiyanlığı hedef aldığını ve de dinsel mitolojilerinin ortak bir kökten geldiğini ama zincirleme bir sıra izlediğini hatırlayalım.

Savaş Üstüne
Ahmet Arslaner

Devrimciliği politik bir kimlik olarak kabul edip, kendini kapitalist-emperyalist sistemin yaptıklarına göre konumlandıranlar açısından sorunun çözümü son derece basittir. ‘Soru: En büyük kapitalist kim? Cevap: Amerika. Soru: Amerika ne yapıyor? Cevap: Irak'a saldırıyor. Kapitalizme karşıyız o halde Amerika'ya da karşıyız. Çünkü Amerika'nın kazanması demek Ortadoğu'da Amerikan nüfuzunun artması anlamına gelir. O zaman Irak'ı desteklemeliyiz.’

Savaş, ‘yani militarizmin varlık nedeni. Yani iki devletin, iki tahakküm aygıtının, iki ordunun, insanları iradelerini sormadan ölüme gönderen hatta çoğu kez onları bu işin gerekliliğine inandıran, iki örgütlenmenin birbirini çökerterek ya da bir toprak parçasını elde edebilmek için yaptıkları topyekün mücadele.’

Avusturyalı ünlü general Clausevvitz, ünlü sözü ‘savaş siyasetin başka araçlarla sürdürülmesidir’! söylerken elbette sonuna kadar haklıydı. Çünkü antik Yunan'da site'lerin tarihe karışması, merkezi krallıkların ve imparatorlukların kurulmasıyla birlikte politika iktidarı ele geçirme, güç kazanma ya da iktidarı (devlet iktidarını) elde tutma sanatı haline gelmeye başlar (ki günümüzde de anlamı budur). Bu aynı zamanda demokrasi'nin etimolojik olarak demos (halk) ve krotos (erk)'tan kaynaklanan halkın kendi kendini yönetmesi anlamından uzaklaşması ve doğrudan demokrasinin tarihe karışmasının trajedisidir. Eski Yunan'da köleler dışındaki yurttaşlar sitenin yönetimi ile eşit erke ve haklara sahiplerdi. Site'nin sorunlarıyla ilgili olarak görüşlerini ve eğilimlerini açıkça ortaya koyarlardı. Site tehlikede olduğu zaman ise kılıçlarını kuşanıp savaşa giderlerdi. Yani o zaman Atina'da ne bir yönetici sınıf, ne bir hükümet ne de sürekli bir ordu vardı.
Şimdi bunu burada bırakıp hükmetme sanatının en büyük klasiğini yazmış olan Machiavelli'den alıntılar yapmak istiyorum. Hükmetme ve iktidarı kazanma sanatı olan politikanın yasalarını ya da yöntemlerini anlayabilmek açısından onun ‘Hükümdar’ adlı yapıtı eşsiz derecede önemlidir.

Machiavelli şöyle der: ‘Yenilik getirmek isteyenlerin ya bu işin altından kalkacak kadar kendi güçleri vardır, ya da başkalarına dayanarak böyle bir işe girişirler. Bu girişimleri için ya rica ve yalvarma ya da zora başvuracaklardır. Rica ve yalvarma ile bu iş yürütülmez. Yalnız kendi güçlerine dayanıp zor kullanabilirlerse başarısızlık ihtimali azdır.
Silahlı peygamberlerin başarıya ulaşmaları, silahsız olanların ise başarısızlığa uğramaları bu yüzdendir. Çünkü belirttiğim sebeplerden başka, milletlerin karakterleri de değişkendir. Onları bir tarafa yönlendirmek kolaydır. Fakat orada tutmak zordur. Bunun için o şekilde davranmak gerekir ki inanmadıkları zaman bile onları zorla inandırmak mümkün olsun. Bunun, önce büyüklerle bir benzerliği vardır. Siracuza'lı Hieron örneğidir bu. Hieron sıradan bir vatandaş iken talihinin yardımı ile Siracusa'ya hükümdar oldu. Bu yer halkı baskı altında ezilirken onu başa geçirdi. Böylece Hieron üstün yeteneklerini kanıtlamış oldu. Aslında hükümdar olmadan önce de yetenekleri biliniyordu. Tarihçiler ondan kral olması için krallıktan başka hiçbir eksiği olmayan kişi olarak söz etmişlerdir.

Hieron eski milis örgütünü dağıtıp yenisini kurdu. Eski ittifaktan bozdu, yenilerini geliştirdi. Bütünü ile kendisine bağlı askerlere ve dostlara sahip olduktan sonra yönetimini kolaylıkla temellendirdi. Öyle ki, büyük güçlüklerle geldiği yerini rahat bir biçimde korudu.' (Machiavelli, Hükümdar)

Şimdi bu kadar uzun alıntıyı niye yaptım? Eğer politik iktidarı elinizde toplamak istiyorsanız yapmanız gereken şeyleri anlatıyor Machiavelli. Politik iktidarı elde toplamak demek, diğer bireyleri iktidarsızlaştırmak demektir. Toplumsal iktidar bir kişinin elinde yoğunlaşırsa o toplumun hükümdarı şüphesiz o kişidir. Ancak bu iş o kadar kolay bir şey değildir. Gerek toplumsal iktidarın (gücün) eşit paylaşılmasını isteyeceklere karşı, gerekse toplumsal iktidarı kendi eline geçirmek isteyecek başka hükümdarlık heveslilerine karşı sürekli olarak bir zor mekanizması hazır bulundurulmalı ve gerektiğinde kullanılmalıdır, yeni bir düzen getirildiğinde (ki bu yeni bir hükümdar anlamına da gelebilir) yeni ittifaklar ve yeni örgütler kurup eskilerini dağıtmak gerekir. Evet bunları anlatıyor Machiavelli ve o bu kitabı yazalı yüzyıllar oldu ama bu temel kurallar hemen hiç değişmedi.

Günümüzde de hükümdarlar ve hükümranlar iktidarlarını sürdürebilmek için sık sık zora başvuruyorlar. Aynı yöntemleri kullanıp yeni örgütler kuruyorlar, eski örgütleri dağıtıyorlar. Mesela bu durum son derece ilginç. Sanki bütün ünlü hükümdarlar Machiavelli olmuşlar. Hitler iktidara gelir gelmez kendisini iktidara geçiren SA örgütünü fesheder ve SS teşkilatını kurar. Rusya'da çarlık okrahanası yıkılır yerine ÇEKA kurulur. Ancak bir süre sonra bu dağıtılır, çünkü bu örgüt devrime katılmış ve o süreçleri yaşamış militanlardan oluşmuştur, onun yerine NKVD kurulur. Stalin döneminde bu örgüt de iyice deşifre olur ve adı KGB olarak değiştirilir. Bir başka örnek ise günümüzde Saddam'ın ordusu içindeki seçkin birlikleri olan Cumhuriyet Muhafızları'dır. Bunlar hem daha iyi donanımlı kuvvetlerdir, hem de daha iyi para alırlar. Bunun İran'daki karşılığı ise Devrim Muhafızları'dır.

Şüphesiz bütün hükümdarlar Machiavelli'yi mutlaka okumuş olamazlar ama onlar kendilerinden önceki ve çağdaşları olan hükümdarlardan çok şey öğrenirler.

Şimdi bunları neden anlatıyorum. Çünkü bir yerde savaş varsa o savaşı var eden mekanizmalar var demektir. O mekanizmalar derinliğine anlaşılmadan günlük, sığ ve saf politik çözümlemeler yapılırsa hiçbir yere varılamaz demeyeceğim, varılır varılmasına ama varılan yer var olanın ne uzağında ne de tam karşısında bir yer olur. Tersine var olanın bir uzantısı konumuna düşmekten başka bir yere varılamaz. Savaş sorununa yaklaşımda, sorun, devrimciliğin gerçekte nasıl algılandığıyla doğrudan bağlantılıdır. Devrimciliği politik bir kimlik olarak kabul edip, kendini kapitalist-emperyalist sistemin yaptıklarına göre konumlandıranlar açısından sorunun çözümü son derece basittir. 'Soru: En büyük kapitalist kim? Cevap: Amerika. Soru: Amerika ne yapıyor? Cevap: Irak'a saldırıyor. Kapitalizme karşıyız o halde Amerika'ya da karşıyız. Çünkü Amerika'nın kazanması demek Ortadoğu'da Amerikan nüfuzunun artması anlamına gelir. O zaman Irak'ı desteklemeliyiz.'
Oysa sorunu böyle değil de, devrimciliği, toplumsal devrim gibi bir hedeflilik içinde kendisini bir birey olarak konumlandırmış biri gibi ortaya koyabilenler, yazının başından beri sorulan tüm soruları dikkate almak zorundadırlar. Toplumsal devrime yürekten inanma ve bunun muhtevasını özgürlükçü ve radikal (devrimci) bir anlayışla doldurma durumunda, bir üst paragrafta kurulmuş olan basit akıl yürütmeden kurtulunabilinir. Şöyle de diyebiliriz:

1- Bütün savaşlar militarizmin anasıdırlar.

2- Çünkü bütün savaşlar orduların savaşlarıdır ve bu savaşlar militarist orduların varlığını meşrulaştırır.

3- Bütün ordular hiyerarşik, bürokratik, disipliner ve militarist yapılarıyla birer tahakküm kaynağı ve koruyucusudurlar. Orduların varlığı bile özgürlüğü ortadan kaldırmaya yeter.

4- Bütün ordular bir devlet adına savaşırlar ve orduların savaşı aynı zamanda devletlerin savaşıdır.

5- Tarihte hiçbir haklı savaş yoktur, çünkü savaş en büyük haksızlıktır. Devrimci bir harekete karşı savaş açılmışsa yani bir iç savaş bile olsa bunun adı haklı savaş olamaz.

6- Özgürlük için ölünür, öldürülür, mücadele edilir ama ‘savaşılmaz’. Çünkü savaş bireyi ‘askerleştirir. Asker ise bir tabanca, ya da mermi gibi belli bir niceliği olan bir ‘savaş gereci’nden başka bir şey değildir.

7- Bundan dolayıdır ki tarihte ‘savaşmak zorunda kalan’ devrimler devrime hep veda etmek zorunda kalmışlardır. Çünkü savaş bir kez çıktıktan sonra ne tarafın kazandığı o kadar önemli olmuyor. Bakınız İspanyol devrimi, bakınız Rus devrimi. Bu yüzden hiçbir ordunun bir başka ülkeye ya da bölgeye ‘savaşarak’ özgürlük taşıması imkanı yoktur. Barış için savaş ise apaçık bir demagojidir. Çünkü ne için savaşırsanız savaşın sonuçta savaşıyorsunuzdur ve ‘ben barış için savaşıyorum’ demeniz sadece kendinize yaptığınız bir atıftan ibarettir. Karşı taraf da şüphesiz kendine bir sürü atıfta bulunacaktır. Ama hiçbir atıf ortada çırılçıplak duran savaş gerçeğini değiştiremeyecektir.

8- Gerçek anlamda barışçı olmak demek, şiddetin bütün örgütlenmiş tarzlarına karşı olmak anlamına gelir. Ama her barışçı mutlaka pasifizmi savunma durumunda değildir. Çünkü şiddetin örgütlenmemiş (zora dönüşmemiş) biçimleri de vardır.

Örnek olarak Körfez savaşını ele alalım, bu savaşta ne gibi bir tavır almak gerekir? Öncelikle böyle bir soru kendi başına yetersizdir. Çünkü soruyu kim kime sormaktadır? Soruyu soranla, soruya muhatap olan dünyaya aynı gözlerle mi bakmaktadırlar, yani yaşamdan beklentileri ve önyargıları ortak mıdır? Aynı ideolojiyi paylaşan iki insan için bile imkansız olabilir bu durum. Öncelikle böyle bir sorunu ortaya koyarken şu an en çok neyi istediğimizi sormak gerekir kendimize. Eğer şu an sadece Amerika'nın başarısızlığı bizi her şeyden çok ilgilendiriyorsa tavrımız üç aşağı beş yukarı bellidir. Yok eğer Saddam Hüseyin'e gıcık kapıyor ve onun mahvolmasını istiyorsak o zaman da gönlümüz Amerika'nın yanında demektir. Ama her iki durumda da biz ne dersek diyelim, o kadar karşı olduğunu söylediğimiz savaşta bir taraf olmuşuz ve hazırlanan savaş tezgahının içine çekilmişiz demektir. Oysa bu savaşa gerçekten karşı olmak için savaşan hiçbir tarafı desteklememek gerekir. Taraflardan biri desteklenmeye başlanınca ‘kazanmak için ne yapılması’ gibi akıl

yürütmeler işlemeye başlar. Bu ise savaşı beslemek ve onu meşrulaştırmaktan başka bir şey değildir.

Günümüzde de insan birey olarak atomize edilmiş ve güçsüz kalmıştır. Savaşa gerçekten karşı olan milyonlarca insana savaşa üzülmekten başka yapacak pek bir şey kalmamaktadır. Oysa kendi tepkilerini aktiviteye dönüştürmeyi deneseler ve diğer bireylerle organize bir şekilde davranabilseler dünyada hiçbir savaş olmayacaktır. Ancak onlar bunun farkında olmadıkları için savaşa hem üzülürler, hem de bir tarafın yanında yer almayı seçerler ya da istemeye istemeye savaşa katılıp gidip ölürler.

Savaşa tüm sonuçlarıyla karşı çıkan biri için ne savaşta taraf tutmak ne de tarafsız kalmak bir yol olamaz. Olması gereken savaşa karşı taraf olmaktır. Bugün bu tavrı tek başına da olsa ortaya koymaya çalışmak gerekir. Ancak bunun savaşı engellemeye yetmeyeceği açıktır. İnsan güçsüzlüğünü bilmelidir. Bu teslimiyet değildir. Çünkü kendinin gerçekte var olan güçsüzlüğünü kabullenmemeli, ancak kendine çok büyük misyonlar affetmemelidir. Bu sonuçta bir başka güç odağının kuyruğuna takılmaya yol açabilir. Çünkü ondan emilen güç devletlerde, ordularda ve kurumlardadır. Birey'in güçlenmesi ise devletin, ordunun ve kurumların güçsüzleşmesi demektir.

Sonuç olarak şunu söyleyebilirim ki savaş tahakküm dünyasının sadece özgül bir durumu. Ama yaşamımızda değiştirmemiz gereken şeyler o kadar çok ki. Bunlar her birini yeterli derecede önemsemeden sadece her şeyi savaşa yüklemek, birbiriyle bağlantılı olan bu tahakküm mekanizmalarını ve onların bizlerin üzerindeki etkilerini gözden kaçırmamıza neden olacaktır.

Yani savaşa hayır, ama militarizme ve ordulara da hayır!

Sayı 3
Mart 1993

Devlet Kocanızdan Daha Erkektir!

Özlem Akarsu

Cinsiyetçi ahlakın doğuşunda yalnız dinin değil başka nedenlerin de önemli rolleri olmuştur. Erkek ve kadının günümüz erkeklik ve kadınlık hakkındaki endişelerini saptamak tarihte uzun bir yolculuğa çıkmak demek olur ki - o zaman bu yazı çok çok uzun olur ve ben sıkılırım- zor olur.

Buna kısaca yakın bir tarihten örnek verecek olursak; 18. yy'da yükselen burjuva kültürünün 19. yy'daki zaferi beraberinde yeni bir ahlak ve dini anlayış getirmiştir. Örneğin 19. yy İngiltere'sinde zamanla evin özel, 'kadınsı' ortamı ile piyasanın kamusal, 'erkeksi' dünyası arasında durmadan genişleyen bir uçurum doğmuştur. Erkek egemen toplumun en küçük birimi olan ailede ise bu durum kadın için ekonomik bağımlılığın artması, evlilik içi cinselliğin evlilik dışı cinselliğe karşı daha da önem kazanması (tabii ki kadının cinselliğine kocasının cinsel ihtiyaçları açısından bakılıyordu) ve çocuklara çok daha fazla duygusal yatırımlar yapılması anlamına geliyordu. Bu koşullarda aile içinde toparlayan, düzene sokan ve en önemlisi gelecek kuşağı yetiştiren birey olarak kadın, tabii ki dış dünyayla en az ilişki kurduğu sürece başarılı sayıldı ve ev içi sorumlulukları vb. nedenler kadının dış dünyayla ilişkilerini en aza indirmeyi başardı.

Öte yandan sınıfsal çelişkilerin yoğunlaştığı 19. yy'da kadınlar egemen güçlere karşı mücadelede önemli roller üstlenmişlerdi. Bunun faturasını yaşamlarıyla ödeyenler oldu. 8 Mart 1857'de 40 bin New York'lu dokuma işçisi kadın ağır çalışma koşullarını ve siyasal isteklerini dile getirmek amacıyla protesto gösterisinde bulundular. Polisle çıkan çatışmada birçok kadın öldü.

Kadın ve erkek insanlığın doğusuyla doğmadı. İnsanoğlunun varlığından haberdar olduğumuz günlerden bu güne gelinceye kadar tarih öyle gösteriyor ki bu iki cins karşı cinsler olup çıktılar. 'Kadın tam kadın, erkek

tam erkek olmalı' yargısı insanların düşüncelerine iyice sızdı, yerleşti. Oysa hem biyolojik hem psikolojik hem de diğer yönlerden ne kadar farklı oldukları ortadadır (!) Aynı havayı soluyan, aynı topraklarda yaşayan, aynı sorunları mutlulukları paylaşan insanlar ne kadar farklı olabilirler ki zaten? Günümüz dünyasının kokuşmuş zihniyetince kadın ile erkek; artı ile eksi, ak ile kara, doğru ile yanlış gibidir.

Bir zamanlar erkekle her alanda aynı koşulları paylaşan özgür bir birey olan kadın zaman içinde birtakım nedenlerden dolayı ikinci sınıf insan konumuna düşürülmüştür. O günlerden beri 'Kadınlar tüm dünyanın zencileridirler.'

Kadınların ikinci sınıf insan konumuna düşmelerinin nedenlerine gelince; bunun en bildik (bizlerin bildiği) örneği Türklerdir. Eski Türkler'de kadın toplum içinde erkekle aynı konumdayken siyasal yaşamda aktif bir şekilde rol almıştır. 10. yy'da El Belhi'nin, 12. yy'da İbn Cübeyr'in, 13. yy'da Marco Polo'nun ve Cüveyni'nin, 14. yy.'da İbn Batuta'nın yazdıklarından anlaşılıyor ki Türk ülkelerinde kadınlar ve erkekler aynı hak ve sorumlulukları taşımakta kısaca erkek egemenliğinde değil erkeklerle birlikte yaşamaktadırlar. Peki Türk kadınını erkeğin hizmetine terk eden, şehvet aracı haline getiren güç nedir? Bunun yanıtı da bildik bir yanıttır. Tabii ki din. Türk toplumundaki cinsiyetçilik Türklerin İslamiyeti kabul etmelerinden bu yana süregelen bir olgudur.
Bunu 1908'de ABD'de Manhatten'lı iplik işçisi kadınların grevi takip etti. Bu olaydan sonra 1910 yılında II. Enternasyonal'de düzenlenen 'Kadın Konferansı'n-da 'Clara Zetkin'in önerisi ile 8 Mart 'Emekçi Kadınlar Günü' olarak kabul edildi. 8 Mart, 1960'lardan bu yana kadınların özgürlük mücadelesinin simgesi haline gelmiştir. Ne yazık ki hala da böyle. Hala bir 8 Mart var. Böyle bir tarihin böylesine simgeleşmesi ve hala bu durumun devam etmesi cinsiyetçi politikanın tüm dünyada hala hüküm sürdüğünün göstergesidir. 8 Mart özel bir gün olma niteliğini koruduğu sürece kadın-erkek ayrımı sürüyor demektir. Ne acı...

Günümüz kadınları cinsiyetçi politikayla savaşıyorlar. Savaşan bu azınlık da çeşitli yöntemler kullanarak kendince bu anlayışa bir son vermeye çalışıyor. Bu yöntemlerden biri de parlamentoya girmek. Bazı kadınların -kendi- eşitlik anlayışlarına göre parlamentoya girme çabaları (ki bu onlar

için çok önemlidir. Bir erkek hatta bir sürü erkek parlamentoya giriyorsa kadınlar da girebilmelidir.) garip bir durum bence. Bir kadının parlamentoya girebilmesi ve kendi deyimiyle ezilen kadınları ve tüm kadınları temsil edebilmesi için, aynen bir erkeğin yaptığı gibi ilk önce çok parasının olması gerekir. Bunun yanında partinin üst düzeydeki yöneticileriyle ilişkilerinin çok iyi olması, basınla arasının çok iyi olması vs... gerekmektedir. Görülüyor ki sistem aynı kaldığı sürece kadına verilen ya da aldığı seçme ve seçilme hakkının hiçbir önemi yoktur. Hatta daha ileri gidecek olursak işin doğrusu kadın bu seçme ve seçilme hakkını kullanarak (aynı şeyi yapan birçok erkek gibi) otoritenin en güçlüsüne boyun eğmiş olmaktadır. Bu şekilde erkek otoriteyle savaştığını sanan kadınların yüzlerine birileri haykırmalıdır ‘devlet sizin kocanızdan daha erkektir!’ diye.

8 Mart'ın özel bir gün olmaktan çıkması dileğiyle...

Sayı 4
Mayıs 1993

Ulusun İmkansızlığı
Celal Süveyda

Sosyalist sistemin dağılmasıyla birlikte son yıllarda doruk noktalara varan ulusal, etnik çalışmalar uluslararası statüko yeni bir dengeye kavuşuncaya kadar aynı yoğunlukta devam edecek görünmektedir. Bu karmaşa içinde herkes pozisyonunu almaya ve soruna kendi ideolojik ihtiyaçları açısından bir cevap bulmaya çalışmaktadır. Kimine göre bu milliyetçiliğin kaçınılmaz geri dönüşüdür, kimine göreyse yok olacak olan milliyetçiliğin, ölümünden önceki son büyük çıkışıdır. Bazıları ise tarihin sonuna gelindiği kanısını taşımaktadır.

Bu yazının amacı özgürlükçü bir perspektifle konuyu tartışmaya açmak ve kendimizi tüm bu olan bitenler içinde hangi mevzilerde konuşlandırabileceğimizin ipuçlarını yakalamaya çalışmaktır.

Ulus denen insan topluluğunun gökten zembille inmediği ve tarihsel bir arka-plana sahip olduğu açıktır. Ve durumu pek çok yönüyle kavramak için ille de yüzler-binlerce yıl ötesine gitmek gerekmiyor. Günümüzdeki savaşlar uluslaş-mış-uluslaşamamış ya da uluslaşmak isteyen - istemeyen topluluklar hakkında pek çok sorunun cevabını açıklıkla ortaya koymakta hiç de az elverişli değildir.

İkinci bir nokta ise; ‘ulusun’ kavram olarak ‘etnos’, ‘budun’, ‘kavim’ kavramlarından temellük etmekle birlikte onları aşan bambaşka bir yapıya kavuşmuş karmaşık ve soyut bir kategori olarak vücut bulmuş olmasıdır.'

Bu yazının asıl hedefi, ulusun mutlak bir kategori olup olmadığının ortaya konulup geleceğe dair saptama ya da tahminlerde bulunmak yerine, ulusun oluşum sürecini ve milliyetçilik düşüncesini ele alıp onu özgürlükçü bir yaklaşımla kavrama çabasıdır.

Ulusun Doğuşu

‘Ne kadar ekonomi o kadar sınır, ne kadar devlet o kadar ulus’.
Konuya girerken öncelikte ulus-ulusal-cılık ilişkisine dair bir iki vurgu yapmak elzem görünüyor. Liberaller ya da sosyalistler ulus-ulusalcılık bağlantısını, nedense pek gevşek kurma konusunda söz birliği etmiş gibidirler. Ulusalcılığın kötü ve sevimsiz yanları çokça tartışılabilir ama ‘ulus’ kavramına dokunulamaz. Çünkü o ortada bir fenomen olarak vardır. Tarihsel gelişimin bir evresinde ortaya ‘kaçınılmaz’ olarak çıkmıştır ve...

Bu noktadan sonra yaklaşım farklılıkları başlasa da ortaya çıkış esnasındaki ‘kaçınılmazlık’ değerlendirmesi ortak paydadır. Kaldı ki sosyalizmin söyleminde ulusun varlığını, birliğini tehdit edecek herhangi bir vurguya rastlamak pek olası da değildir. Sadece sosyalistler ‘ulus’ yerine ‘halk’ kavramını daha işlevsel bulurlar hepsi bu.
‘Ulus’un bu günkü varlığını açıklarken öncelikle ‘ulusal-bilinç’ten hareket etmek gerektiğini düşünüyorum. Eğer milliyetçilik rüzgarları bu kadar kuvvetli esiyorsa ve her etnik grup kendi ulusal-bilincine ve de ulusal-devletine sahip olmayı ‘arzuluyorsa’ bunu ilkin ‘ulusal bilinç’i ele alarak açıklamaya başlamak daha doğru görünüyor.

Soyut olarak ele alındığında her bireyin içinde yaşadığı topluluğa karşı bir bağlılık ve sorumluluk duygusu taşıdığını ön yargı olarak kabul etmek durumundayız.
(Günümüz modern insanının topluma karşı kayıtsızlığını ve yabancılaşmasını bu tartışmanın dışında tutuyorum.)

Bireyin kendi kimliğini ‘toplumsal aidiyet duygusu’ diye tanımlayabilecek bu yönelişte bulduğunu, varlık ihtiyacını ise bu aidiyet duygusu çerçevesinde karşıladığını düşünüyorum. Kabile kültürlerinde, her topluluk üyesi kendisini ailesinin, atalarının, törelerinin ve birlikte yaşadığı topluluğun oluşturduğu bütünün bir parçası olarak kavrar ve düşünür. Bir yaşantı birliği içindeki tüm kabile üyeleri bir büyük aile olarak ortak kaygı ve sevinçleri taşırlardı. Kabilenin avlakları, tarım alanları ve de barındıkları yerler onların yurtları idi. Eğer kabile göçebe idiyse ‘yurt’ kavramı tekil anlamını kaybeder ‘yurtluk’ olarak çoğul ve değişken bir ifadeye dönüşürdü. ‘Yurt’ ya da ‘Vatan’ kavramını böyle bir perspektif içinde yerli

yerine oturtacak olursak bugünün ideolojik ‘yurtseverlik’ kavramlaştırmalarının ne kadar abes kaldığı görülecektir. ‘Ekonomi-dışı’ doğal kabile hayatı içinde bir kabile üyesinin kendi yurdunu sevmemesi gibi bir durum olağan kabul edilemeyeceği için ‘yurtseverlik’ gibi özel bir kavrama hiç de ihtiyaç yoktu. Yurdunu sevme, atalara saygı, törelere bağlılık ve onur gibi değerler toplumsal ritüelin vazgeçilmez yapıtaşlarıydılar ve birbirlerinden ayrılmazdılar. Bu bakımdan çağdaş yurtseverlik
bireyin içinde yaşadığı topluluğa ve ülkeye yabancılaşmasına, duyarsızlaşmasına karşı ortaya atılmış bir önlem olduğu gibi dahası çoğu kez farklı kültürler arasında asla olmamış bir yakınlığı kurmanın başla-gıcı ya da aracıdır.

Her insanda önsel olarak varolduğunu kabul ettiğimiz (hatta hayvanlarda bile) bu toplumsal aidiyet duygusu ortadan kaldırılamaz bir güdüdür. Ve her topluluk üyesi kendi toplumsal varlığını tehlikede gördüğü anda buna elinden gelebilecek tüm biçimlerde tepki göstermekten çekinmeyecektir. ‘Ekonomi-dışı’ doğal kabile hayatında bu hayata gelebilecek en büyük tehdit ya doğal bir felaket tarafından ya da saldırgan başka bir kabile tarafından yöneltilecektir. Her iki durumda da yapılacak iş topluluğun yaşam alanlarını korumak için örgütlenmek ve toplumsal hayatın sürekliliğini sağlamak için mücadele etmektir. Nelerdir topluluğun yaşam alanları? Barınma yerleri, tarım alanları, avlakları, ibadet ve eğlence yerleri vs. gibi çeşitli toplumsal, kültürel aktivite alanları. Burada bir başka işgalci güç tarafından saldırıya uğrayan bir topluluğun kendi varlığını savunmasından daha meşru bir şey düşünülemez. Çünkü söz konusu topluluk ‘otorşik’ yaşamıyla bir başka topluluk için tehdit oluşturmamakta ve öteki topluluklara tahakküm etmeye çalışmamaktadır.

Şimdi aynı ilişkiyi günümüz ulusları arasında kuracak olsak hiçbir ulusal topluluğun bu örnekteki kadar tartışmasız haklı ve temiz olmadığını görürüz. Doğrudur. Çünkü günümüzde gerçekten tartışmasız haklı bir ulusal dava yoktur. Bunun neden böyle olduğunun cevabı ‘ekonomi-dışı’ topluluk hayatından ‘ekonomik toplumsal’ hayata, toplumsal aidiyet duygusundan ‘ulusal-bilince’ tahakkümsüz dayanışma toplumundan tahakküm-cü-militarist topluma geçişin açıklanmasıyla verilebilir ancak.

Tahakkümsüz topluluk hayatından tahakküm toplumuna geçişte ekonominin rolünü kavramak için onu yeniden tanımlamak ve topluluğun hayatını idamesi için zorunlu üretim faaliyeti ile basit mübadele ilişkilerini tanımlamaktan öte bir yere, para - ticaret - devlet ilişkilerinin yanına oturmak gerekmektedir (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: 'Efendisiz, Sayı:2, 'Tahakküm ve Ekonomi' (Luciano Lanza). Şimdi başa dönelim ve ulusal bilincin bir ihtiyaç olarak ortaya çıkışını anlamaya çalışalım.

Ekonomi toplumsallığın tam ortasında yerini almaya başladıkça toplumsal ihtiyaçlar da ekonomik ihtiyaçlara paralel olarak biçimlenmeye başladı. Üretim fazlası, mal mübadelesini, mal mübadelesi ortak değişim değeri (para) ihtiyacını körükledi. Para ticareti, ticaret zenginliği doğurdu. Tüm bunlar olup biterken her şeyin bir topluluk (ya da köy) ölçeğinde kalması beklenemezdi. Zenginlik ekonomik gücü doğurdu ve bunu toplumsal güçle pekiştirdi. Dolaşım ve ticaret geliştikçe toplumsal hayatın hacmi de genişledi. Köylerle kasabalar, kentler arasında kalıcı bağlar kuruldu. Doğal kabile hayatını sürdüren insanın yerini kasabada, kentte yaşamını ekonomik örgü içinde bir ödev üstlenerek sürdüren 'ekonomik-insan' almaya başladı. Doğal kabile insanının, kabile yaşam alanlarının dışına taşmayan dar ufkunun yerini, 'ekonomik-insan'ın ticaretin gittiği en son noktaya kadar gidebilen geniş utku aldı. Sosyal, kültürel hayat, inançlar, töreler değişti. Bu; yurt, toprak, ülke, iç, dış, biz, onlar gibi kavramların da değişmesi demekti. Ekonomi büyüdükçe toplumsal yaşam ölçekleri de büyüdü. Kasabalar kentlere ulaştı, kentler birbirlerine... Ülkeler, krallıklar, hatta imparatorluklar doğdu. Aynı oranda kültürel ve manevi ölçekler de büyüyordu. Burada belirtilmesi gereken tüm bu sürecin kendiliğinden ve zahmetsizce yürümediği, sürecin ihtiyaçlarına uygun toplumsal - kültürel ve her türlü manüplasyonların (güdülendirme) egemenler tarafından bizzat körüklendiğidir. İşte 'ulusal-bilinç' bu süreç içinde yeniden üretilen toplumsal aidiyet duygusunun deformasyonuyla oluşturulmuş bir şeydir. Bu şekilde oluşturulan her ulusal bilinç varolan ya da varolması istenen her ulusal-devletin varlık sebebi, temel dayanağı olmuştur.

Devlet, Ulus, İktidar...

Ticaretin gelişimi ve giderek piyasa mekanizmalarının oluşumu, sermaye birikimini, ekonomik ve toplumsal gücün belirli ellerde yoğunlaşmasını

getirmişti. Tabii ki sorun bu kadarla da kalmadı, 'ekonomi - politiğin' yasaları işlemeye başlayarak 'hukuk' alanında da kendi kurumlarını yaratmakta gecikmedi. Yeni yaşam tarzı hukuksal ve kültürel formlarına kavuşuyordu. Bu aynı zamanda tahakkümün kurumlaşması, toplumsal olarak örgütlenmesi anlamına geliyordu. Piyasa olgusunun oluşması ile ortaya çıkan ekonomik entegrasyon (yerleşim birimleri arasındaki) ortak dil, kültür ve davranış birliği ihtiyacını doğurdu. Hükümdarların egemenlik sahası içinde kalan ve aynı ekonomik cereyanlara muhatap olan insan gruplarını birbiriyle daha organik ilişkilere sokmak gerekiyordu (gerçi ticaret bunu önemli bir ölçüde yapıyordu, ama ortak moral değerler ve dil de gerekiyordu). İşte bu noktada ulusal-bilinç ortaya çıkabilirdi artık. Otarşik topluluk ekonomik - topluma dönüşmüş, devasalaşmıştı. Buna bağlı olarak toplumsal aidiyet duygusunun da aynı oranda devasalaşarak ulusal bilinç ölçeğine varması son derece normaldi. Ancak bu noktada birtakım güçlükler vardı. Tüm ekonomik-toplum üyelerini ortak payda altında birleştirmek, onların tek bir özne gibi düşünmelerini sağlamak o kadar kolay değildi. Bunun için tüm toplumu 'hükümdar' ya da 'devlet' ile simgelemek, toplumsal mitler yaratmak, 'ortak' idealler ortaya koyup insanları bunlara motive etmek gerekiyordu ve bu bir süreç meselesiydi.

İşte doğal-kabile yaşantısının ticaret vasıtasıyla yıkılmasından (*) endüstriyel kapitalizmin doğmasına kadar geçen süreç böylesine sancılı bir süreçti. Acımasız savaşlar, isyanlar, yıkımlar ve katliamlar, hükümdarın tebasını yoğurdu biçimlendirdi, ortak hafıza doğdu. Birlikte ruhsal şekillenmenin (kader birliğinin) koşullarını yarattı. Ulusal bilinç 'de facto' olarak gelişti ve ulusu yarattı. Ve ulus 'entegre' olmuş devasa bir kütle olduğu için yönetilmeye muhtaçtı. Ulusun üyelerinin birbirlerini tanımaları imkansız olduğundan yerel temsil organlarına (vali, asilzade) ve bunları koordine edecek merkezi iktidara ihtiyaç vardı. Artık yasalar tüm ulus için yapılıyor, devlet ulusu yönetiyor ve ona hizmet ediyordu. Bu bakımdan adı da ulu-sal-devlet olmayı hak ediyordu. Liberalizm ile birlikte modern temsil kurumları ve demokrasi, devleti endüstriyel ekonominin ihtiyaçlarına göre örgütlemeyi başarmıştı. Ekonomik toplum ulusunu, ulus devletini, devlet de iktidarını bulmuştu. Buradan doğal kabile hayatının her koşulda ticaret yoluyla yıkılması gerektiği gibi bir anlam çıkarılmamalıdır. Amerikan, Avustralya, Afrika yerlilerinin doğal hayatlarının hiç de böyle kendiliğinden

yıkılmadığını biliyoruz. Yazının amacı, tahakkümün ve ulusun içsel dinamiklerini bulup çıkarmak olduğundan bu yola başvurulmuştur.

Ulusun İmkansızlığı...

Ekonomik toplum endüstriyel topluma varıp dünya üzerinde girilmedik delik, ayak basılmadık coğrafya kalmayınca birbirinden izole olarak yaşamını sürdüren kapalı kültürler, dört yandan cereyanlara maruz kaldılar. Dahası yabancı oldukları kültürlerle bir arada yaşamak zorunda kaldılar. Endüstriyel hayat tarzı kendisine uyum sağlayanlardan diyetini, onlara kendi kültürünü kabul ettirerek alıyordu. Bu tarz hayatı kabul etmeyen 'yerel kültürler' ise zorbalıkla yok ediliyorlardı. Böylesi bir güdümleme kültürel asimilasyonla birlikte sonuçlarını veriyor ve zaruri bir uyum ortamı oluşturuyordu. Ancak bu zaruri uyum ortamı ne ulusa dahil edilen kültürlerin binlerce yıllık geleneklerini sile-bilecek ne de bu kültürlerin birbirlerine ve topluma karşı varolan yabancılıklarını tamamen ortadan kaldırabilecekti. Bu amaçla 'dış düşmanlar' icadedildi. Tüm ulusun kendisini 'kronik' bir paranoya içinde hissetmesini sağladı. Silahlanma yarışları ve savaşlarla bu duygu güçlendirildi. Ulusal birliği pekiştirmek için ulu-sal-dışlama mekanizmaları harekete geçirildi. Bunun için en elverişli hedefler komşu ülkeler ve de komşu ülkelerle etnik akrabalık taşıyan ülke içindeki kültürel gruplardı. Hitler Alman Ulusu'nu harekete geçirmek için gerek Yahudi düşmanlığını, gerekse öteki ülkelerdeki Alman azınlıkları gayet iyi kullandı. Balkanlarda Bulgarlar, Yunanlılar, Türkler bu sorunları birbirlerine karşı gayet iyi kullandılar. Amaç ulusu homojenleştirmek ve moral motivasyonu sağlamaktı. Ama bu sürecin bir yanıydı ve hiç de kolay işlemiyordu. Bölgesel savaşlar, uzun süreli anlaşmazlıklar, karşılıklı nüfus mübadeleleri vs. gibi ağır faturalar ödemek gerekiyordu.
Peki sürecin öteki yanı neydi, diye sorulabilir haklı olarak. Günümüz modern ulusları gerek ideolojik - kültürel - iletişimsel güdümleme gerekse cebri asimilasyon politikaları ile ulusal homojenleşme yolunda az mesafe almadılar. Ne ki yine de bunu tamamıyla başarabilmiş bir ulus yoktur. Nerede ulus varsa orada kendini dışlanmış, yabancı hisseden topluluklar da olacaktır.

Günümüzde ‘vakayı adliye’den görülen bölgesel, etnik savaşları, soykırımları bir hikayeyle açıklamak isterim.

‘Bir zamanlar kocaman bir gezegende birbirinden habersiz milyonlarca insan yaşarmış. Bunların çoğu kendi köylerinden başka köy bilmezlermiş. Ama hepsi de mutlu ve özgür bir hayat sürüyorlarmış. Bir gün iki arkadaş köyün bilinen sınırlarını aşarak başka ufuklara açılma cesaretini göstermiş. Gittikleri yerlerde başka kültürlerle, başka insanlarla karşılaşmışlar. Gittikleri yerlerde hep kendi köylerini ballandıra ballandıra anlatmışlar. Onların hikayesini dinleyen başkaları da onların köyünü bulmak için yola koyuluyormuş. Böylece gel zaman git zaman tüm gezegen insanları arasında iletişim doğmuş. Önce teknolojik yenilikler karşılıklı aktarılmış, sonra alışkanlıklar, kültürler ve nihayetinde iyi ve kötü olan her şey... Önceleri birbirlerine ilginç gelen insanlar giderek birbirleriyle yaşamaktan hoşlanmamaya başlamışlar. Artık gezegen eskisi gibi büyük değilmiş ve keşfedilecek yeni bir şey kalmamış. Artık herkes kendisini ıssız bir adada hapis kalmış ve birbirine mahkum olmuş gibi görmeye başlamış. Bunun üzerine herkes bir suçlu aramaya başlamış ve bulmuş da. Buna göre herkesin yurduna kültürüne ilk gelen yabancılar, tüm yozlaşmanın en büyük sorumlusudur. Derken herkes kendi yurdundan ‘misafirlerini’ kovmaya başlamış. Çünkü herkes eskisi gibi kendi törelerine uygun olarak yaşamak istiyormuş. Oysa buraya gelen ‘misafirler’ nicedir buraları yurt olarak bellemişler ve hiçbir yere gitmeyi düşünmüyorlarmış. Burada doğdukları, burada büyüdükleri ve burada doydukları için direnmişler. Ve tüm barış gezegeni dökülen kanlarla kızıla boyanmış.’
Evet endüstriyel ekonominin ulusal pazarları dünya pazarına entegre etmesi, bu hikayede anlatılana benzer etnik göçlere, çatışmalara neden olmuştur. Endüstriyel pazara negatif şekilde entegre olup açlık ve sefalet çeken ülkelerden batıya doğru oluşan göç dalgası bir yandan da homojenleştirme sürecinin umutsuz bir duruma sürüklenmesine neden olmaktadır. Ulus-devletin sınırları aracılığıyla zoraki olarak birbirlerinden ayrılan insanlar, yaşamlar yine aynı sınırlar sayesinde zoraki olarak bir arada tutulmakta aynı coğrafyayı paylaşmaya, aynı toplumsallığı yaşamaya zorlanmaktadır. Çünkü ulusal devlet hiçbirimizin özel hayatımızı yaşamamıza izin vermediği gibi hiçbir grubun kendi sosyal hayatını yaşamasına da izin vermez. Son olarak ABD'nin Teksas eyaletinde yaşanan olay! Bir çiftliğe kapanıp kendi sosyal hayatlarını ulusal-devletten bağımsız

olarak yaşamak isteyen 'Davidiyen' tarikatı mensuplarına 'Amerikan Federal Demokrasi'sinin sabır sınırı 51 günden fazla olmamış ve bu süreç sonucunda tarikatın tamamına yakını bilinçli olarak yakılarak imha edilmiştir.

Sonuç

Endüstriyel sistemin ulusal sorunları ortadan kaldırması uzun vadede mümkün görünmemektedir. Daha önceki yazımda (Güncel, Ulusal Sorun ve Rasyonalite Üzerine, bkz.: Ateş Hırsızı, Sayı:2) belirttiğim gibi her ulusal sorunun çözümü yeni bir ulusal sorunun başlangıcıdır. Çünkü endüstriyel üretim, ulusal devlet ve ulus birbirinin zorunlu koşullarıdır. Biri olmazsa diğeri de olmaz.

İnsanlık, kalkınma (ekonomi) mantığının dışına çıktığı zaman ancak özgürleşebilecek ve ulusal - devletlerin barbarlığını daha iyi görerek kendi toplumsal kimliğine sahip çıkacak. Ulusalcılık düşüncesini hak ettiği yere, cehennemin dibine gönderebilecektir.

Bireyler eğer seçme hakkına sahipseler (ya da bu güç ellerindeyse) o zaman seçmeme hakkına da sahiptirler. Tüm yaşamını ibadet üzerine kurmuş bir müslümanla benim bir alıp vereceğim olamayacağı gibi, benim gibi din-dışı yaşayan birinin varlığı bile onun toplumsallığı için tehlike yaratmaktadır. İnsanın aklına ister istemez şu meşhur siyasi benzetme geliyor: 'Hepimiz bir gemideyiz... Eğer bu gemi batarsa hepimiz boğuluruz.' Evet aynı gemide olduğumuz kesin ama gemi batarsa bazılarımızın sağ kalma ihtimali var, ancak batmazsa da zaten birbirimizi yeterince boğazlıyoruz.

Kürdistan Siyasal Sorununa Anarşik Bir Yaklaşım

Bert Alan

Sosyalist sistem ve sosyalist teori bütün dünyada büyük bir yenilgi süreci yaşıyor. Eskiden Sovyetler Birliği ve izleyicileri için söylenen 'sosyalist sistem'! daha da genelleyerek alırsak, ortada sözü edilebilecek bir sistem kalmadığı artık herkesçe biliniyor. En güçlü otoriter - sosyalist devlet SSCB'nin yerini yeni yeni burjuva milliyetçi kamplaşmalar aldı. Otoriter-

sosyalizm yalnızca pratik değil, ideolojik olarak da bir çözülme süreci yaşıyor. Bunlar doğru olmasına doğru ama, kendi televizyon kanallarında babalarının başarılarıyla övünen yeni burjuva puşt kuşağının otoriter-sosyalist devletin kimliğinde devrime her fırsatta hayasızca dil uzatması kanıma dokunuyor. Çünkü, o ölünün anılarında benim maceralarım da var. Çünkü, otoriter-sosyalist devletin kimliğinde benim özgürlük heyecanıma, ütopik hedeflerime ve romantik duygularıma saldırılmaktadır. Çünkü, milyonlarca insanın yaşam çizgisinde, tutku ve anılarında ve kafalarında hala sürüp giden bir şeyler var.

Sosyalizmin bu günkü durumuna karşın, çok uzun zamandan beridir devam edegelen ‘ulusal kurtuluş hareketlerinin kısmi başarıları sosyalistlere az da olsa moral değer taşıyor. Sosyalist teorik - pratik sarsıntı böylece ulusal mücadele ile ikame ediliyor.

Muhtevasında Marksist teorik hedefler bulunan ve sosyalist literatürü kullanan ulusal kurtuluş hareketleri özellikle şu son yıllarda başlı başına bir önem kazanmaktadırlar.

Dünyaya harita üzerinden birazcık bakarsak; klasik ‘ulusal kurtuluşçu güçlerin dünyanın çok az bir bölgesinde varlıklarını görürüz. (Bu arada şunu hemen belirteyim: Ulusal güç, sınıfsal güç, temel güç, yedek güç vb. gibi kavram ve sınıflandırmalar anarşist literatüre yabancıdır. Bu yazıda baştan sona kullanılacak olan fakat içeriğine katılmadığımız pek çok kavram ve nitelemeleri okura ve dizgiciye güçlük çıkarmamak için iki de bir dip not düşmekten ve ya tırnak içinde vermekten vazgeçiyorum. Nitelemelerin çoğu Marksist literatürdendir. O nedenle, bu yazı boyunca kullanılan sözcük ve kavramlardan ziyade, yorum ve perspektiflere dikkat edilmelidir.)

Bolşevik teorisyenlerin şematize ettikleri biçimiyle; uluslararası işçi sınıfının bileşen gücü olan sömürge ülkelerin ulusal kurtuluş hareketleri Vietnam, Cezayir, Gine, Mozambik, Angola vb. yerlerde klasik süreçlerini yaşayarak siyasal hedeflerine ulaşıp ulus-devletlerini kurdular. Bu nitelikte olup henüz siyasal hedefine ulaşamayan Kuzey İrlanda, 1900'lerin başından itibaren süregelen bir kangren olarak devam ediyor. Siyasal ve toplumsal nitelikleriyle bir başka kangren de Ispanya'daki Bask Hareketidir. Zaman

zaman sansasyonel nitelikleriyle kendini duyuran Korsika ise, Fransa'ya yönelen ulusal mücadelesinde çok daha dingindir. Amerika kıtasında ise, ulusal kurtuluş hareketleri olarak ele alınabilecek güçler hemen hemen hiç yok.

Balkanlar ve Kafkasya'da yaşanan savaşlar sömürge-sömürgeci ilişkiler içinde değerlendirilemez. Çünkü, ele aldığımız ulusal kurtuluş hareketlerinin belirgin niteliği, sömürge ülkelerin bağımsızlık talebinden hareket etmesidir. Klasik ulusal kurtuluş hareketleri dışında, devletler arasında süren sınır ve bölge anlaşmazlıklarından çıkan çatışmalar, geçmişin yeterince ‘çözülememiş’ ulusal sorunu olmakla birlikte klasik sömürge sorunlarıyla kıyaslanamayacak niteliklerdedir. Yugoslavya ve eski Sovyetler'in haritalarındaki yeni sınır ve devlet şekillenmeleri, gerek sanayi ve gerekse doğal kaynakları kapsadıkları için çiçeği burnunda yepyeni pazar alanları olarak iştah kabartan özelliklere sahiptirler. Henüz kalıcı hukuksal statüler de kazanamadıklarından çok ani çatışmalara yol açmaktalar. Bütün çevre devletlerin pay alma şansı her an doğabileceği için, basının özel ilgisiyle gereğinden fazla gündemleştirilmektedirler.

Asya'ya doğru baktığımızda Srilanka'daki Tamil ‘kaplanlarını görüyoruz. Uzak Asya ve Okyanusya'daki Kaledonya, Doğu Timur ve daha binlerce ada şu sıralar maalesef ulusal bir sükunet içinde. Bunlardan başka, göze çarpan ulusal mücadeleler Ortadoğu'da yoğunlaşmaktadır.

Kuzey Afrika'daki Batı-Sahra'da Polisario'lar Fas'a karşı epeydir bir sessizlik içindeler. Afrika Boynuzunda Etiyopya'ya karşı 1970'li yılların en dinamik gücü olan Eritre Kurtuluş Hareketi, sosyalist subayların yönetimden uzaklaştırılmalarıyla birlikte, çözülememiş bir sorun olmasına rağmen tarihinin en suskun dönemini yaşamaktadır. Daha yukarılara doğru geldiğimizde en eski, klasik ulusal kurtuluş hareketlerinden biri olan Filistin Kurtuluş Hareketiyle karşılaşırız.

Okul kantinlerimizi, üniversite kampüslerimizi, çeşit çeşit dernekleri, çocukluk ve gençliğimizin sokaklarını süsleyen, rengarenk afişlerle resmedilen, dikenli teller arasındaki mahzun Arap bakışlar yok artık. 68'in mücadeleci gençliğini dünyanın dört bir yanından, şiirleriyle aşka ve

kavgaya çağıran romantik devrimci Filistin yok artık. Topyekün mülteci ve muhacir Filistin ‘sosyal konutlar’ına yerleşmek üzere.

Görüşme masasında ikna yolu ile ekarte edilen Filistin hareketi arzuladığı ulusal devletine kavuştu. Hatta, Türkiye ile Filistin arasında ‘terör ve kaçakçılığın önlenmesi’ yolunda ilk ilke anlaşması imzalandı bile. Böylece, Filistin devleti yıkılmak üzere dünyanın diğer devletleri arasına katılırken, bitmemiş olan Filistin devrimi şimdilik arşive kaldırıldı.
Bilindiği gibi, gerek dört ayrı ülkedeki sınırları, gerek bünyesindeki siyasal - toplumsal güçleri ve gerekse de bölgedeki konumu nedeniyle, epeyden beridir Kürt ulusal hareketi de reel politik gündemin başında yer almaktadır. Türkiye'de sıradan bir sanat çevresini bile etkileyen bu sorun, her siyasal akım gibi anarşistleri de etkileyerek şu ya da bu yönde tavır geliştirmeye zorlayacaktır. Ben bu durumun farkında biri olarak ‘Sovyetler sizi ziyaret etmeden siz Sovyetler'i ziyaret edin’ vecizinden de hareketle konunun incelenip tartışılmasını gerekli görüyor ve elimden geldiğince Ateş Hırsızı'nın sayfalarına taşıyorum. Anarşist perspektifimizi tartışmaya sunmalı ve kendi tarzımızı Kürtler'e doğru genişletmeyi düşünmeliyiz.

Kısa bir özet

Cumhuriyete geçişle birlikte devletin Osmanlı'dan devraldığı en çapraşık sorunlardan biri Kürdistan sorunuydu. I. paylaşım savaşı yılları boyunca Ermeni ve Rum toplulukları fiili imhalarla saf dışı edildiler. Askeri cumhuriyete geçildiğinde, Karadeniz ve Ege kıyıları, İstanbul, Klikya ve Ermenistan'ın tümü, Hıristiyan halkların etki gücünden ve büyük çoğunluğundan arındırılmıştı. Rum ve Ermeni sorunu büyük soykırımlarla bitirilip ‘çözümleniyor’du. Kürt sorunu ise, Sevr, Lozan ve Musul görüşmeleriyle yeni ‘hukuki’ statüler kazanacak ve bölge haritası yepyeni sınır ve devletlerle şekillenecekti. Bu yeni duruma göre, Kürtler'in yaşadıkları topraklar dört ayrı ülkenin sınırları içinde kalacak şekilde uluslararası yeni ‘hukuki düzenlemelerle’ parçalanıyordu.

Cumhuriyet devletine yönelen ulusal ve siyasal nitelikli silahlı Kürt direnişi bu yıllardan ‘itibaren başlar. Şeyh Said, Ağrı, Dersim gibi geniş çaplı, kendiliğinden direnme hareketlerinin tümü bastırılarak her defasında büyük kitle katliamlarıyla sonuçlanıyordu. Kürt hareketi Türkiye'de 1960 ve

özellikle 70'li yıllarda sosyalist aydınların etkinliğiyle yeniden biçimlenip, Leninist terminolojinin ölçüleri içinde çok daha geniş siyasal taleplerle gündeme geldi. Sosyalist teorinin çeşitli versiyonlarını sunan politik Kürt grupları, Türk sosyalistleriyle yıllarca sürdürdükleri polemiklere rağmen, ancak 80 sonrası silahlı direnişin etkileriyle onları istedikleri konuma oturtabildiler.. Dün, sosyalist Kürt gruplarını ‘burjuva-milliyetçi’ diyerek eleştiren Türk sosyalistleri, bugün düpedüz burjuva milliyetçi Kürt gruplarıyla epeyce sar-maş-dolaş ‘bağlaşıklıklar içindeler.

Kürt siyasal gruplarının 80 öncesi yayınlarına bakıldığında, ‘ulusal sorun’dan çok Marksizmin teorik sorunlarının yer aldığı görülecektir. ‘Proletarya enternasyonalizmini ciddi biçimde kendilerine dert edinen bu gruplar bugün kullandıkları ulusal literatürle gözle görülür milliyetçi bir konuma çekilmişlerdir. Bu milliyetçi dalganın bir nedeni, savaşın acımasız imha eylemine maruz kalmış olmaları olabilir. Belki bir başka nedeni de, 80'den itibaren ‘mülteci bir yaşam’ sürdüren politikacı ve teorisyenlerinin yaşadıkları alanlardaki somut kültürel çatışmalarla beslenen ve ‘vatan hasreti’ kanalına açılan duygularından kaynaklanıyor. Üzerinde duruldukça elbette daha başka nedenleri de bulunabilir. Ancak, şu bir gerçek ki; artık devlet boyutuna varmış olan Kürt siyasal hareketi, ister PKK, ister bir başka grup nezdinde olsun, geçmişiyle kıyaslandığında bugün çok açık milliyetçi bir perspektifte gelişip güçleniyor.

Körfez savaşından itibaren Irak Kürtleri'ne silah bıraktıran gelişmeler ABD tarafından ‘çekiç güç’ aracılığıyla adım adım yürürlüğe konuldu. Zamanında İran üzerinden Amerika ile kurduğu kısmi ilişkileri nedeniyle Kürt sosyalistleri tarafından ihanetle nitelendirilen Mustafa Barzani, meğer o günkü diplomasisiyle kendi siyasal kimliği ölçüsünde çok daha masummuş. Aynı sosyalistler, yanılttıkları kamuoyundan bir özür bile dilemeden, Türkiye ve Çekiç Güç destekli Kürt federe devletini alkışlamaya devam ediyorlar. Hazin olan bir başka nokta da şu ki; her fırsatta Kürt hareketinin ehlileşmemesi gerektiği uyarısını yapanların, politikanın o ‘kaygan zemini’nde oradan oraya savrulurlarken sonunda politik pragmatizmden başka, siyasal tezlerinin hiçbir yerine oturtamayacakları Barzani ve Talabani'nin tampon federe devletini tanıyacak kadar ehlilleşmiş olmalarıdır.

‘Ateşkes devrime hizmet eden bir adım’ mıdır?

Öyle görünüyor ki, PKK'nın tek taraflı ateşkesi, uzun diplomatik temas ve Çandar'lardan geçerek gerçekleşmiştir. 20 Marttan beridir onlarca kişinin öldürülmesine rağmen PKK ateşkese kararlı şekilde uymaya devam ediyor. Diplomasinin gereklerine milimetrik olarak uyan PKK, yüzyıllık devletler gibi davranarak ‘ciddiyet’ ve ‘meşruiyete’ nasıl bağlı olduğunu da kanıtlıyor.

Eğer konuya yalnızca bir hümanist gözüyle bakarsak, ‘çok iyi oldu, artık kan dökülmeyecek’ deyip memnuniyetimizi belirterek işin içinden çıkarız. Ama ne yazık ki, yaşanılan bu kadar kolay değildir. Görüşme masaları kanlı pazarlıklar üzerine kuruludur. Bu kahrolası tuzak bazen öyle başarılı kuruluyor ki, başlattığı iyimserlik havası çok büyük katliamlarla noktalanabiliyor. Uluslararası koordinasyonu kurulan ve görüşme masasına alınan Kürdistan siyasal sorunu, Filistin örneğinden çok daha kötü biçimde, ‘yeni dünya düzeni’nin Ortadoğu'daki ihtiyaçlarına uygun olarak çözülmek istenecektir. Sorun, başta PKK olmak üzere Kürt hareketinin bu noktada ne kadar direneceği ve ne tür ‘kozlar kullanacağıdır.

Şu bir gerçek ki, ‘devrim programı’yla’ ortaya çıkan siyasal güçlerin masaya razı olmaları, kendi kendini bitirmeye başladığı bir sürecin işaretlerini veriyor.

Diplomasi her zaman çıkarlar üzerine kuruludur. Daha büyük çıkarlar ve her defasında yeni çıkarlar için yeni kozlara ihtiyacı var. Diplomatik destek demek, ileri sürdüğümüz ödünlere göz kırpıldığı ve bize karşı kimi kozların kullanılacağı anlamına gelir. Egemen diplomasinin en önemli özelliklerinden biri de düzen dışı başkaldırışları düzen sınırları içine çekebilmektir. BM ve uluslararası diplomasi masasında görüşülmeye başlanan bir sorun en önemli devrimci özelliklerini yitirerek ancak oraya varabilir.

Son yıllarda uluslararası diplomasi masalarında sıkça görüşülen Kürt sorunu, öncelikle Kürt politikacılar tarafından, ‘Kürdistan devrimi’ niteliğinden soyutlanıp yalnızca ‘Kürt sorunu’ olarak sistemin kabulleri doğrultusunda ve ‘yeni dünya düzeni’nin mantık sınırları içinde ele

alınmaktadır. Salt bu nedenle bile Kürt ulusal güçlerinin, sistemin politik mantığına direnen devrimci niteliği yok olmuş, ulusal hareket çerçevesinde fiilen kendini liberal - demokrat bir içerikle sınırlamıştır.

Çünkü, dış politika ve diplomasiyi mücadelenin baş köşesine oturtmuştur. İslam faşizmiyle, Kemalist ve BAAS'çı katillerle binlerce ölünün kanı üzerinde 'taktik manevra gereği' deyip böylesine pervasızca kucaklaşırsanız, profesyonel birer taktisyen olduğunuz, özgürlük ve devrimi de aynı taktik manevra gereği savunduğunuz kuşkusunu yaşamınız boyunca silemezsiniz.

Kürdistan devrimi neleri başarabilir?

Buraya kadar hiç anarşistçe konuşmadım. Günübirlik politikanın şekillendirdiği ölçüler içinde Kürt siyasal hareketine bakmaya çalıştım. Yazının zahmetine katlanıp bu satırlara kadar okumaya devam eden birçok kişinin yüzlerinde yavaş yavaş ekşimeler, kızarmalar ve kızgınlıklar belireceğini düşünüyorum. Hele gönüllerinde ulusal kurtuluş aslanı yatıyorsa daha da köpürebilirler. Ulusa ve ulusun kurtulmaya çalışırken kurduğu devlete anarşistçe bakan yaklaşımlara yabancı olan pek çok okur, şaşkınlık içinde sıkı sıkıya önyargılarına sarılabilir. İlk kez böyle bir 'terslikle' karşılaşabilecek okuru haksız görmüyor ve anlayışla karşılıyorum.

Daha pek çok kişi, dile getirmeseler de bu yazıya tepki göstereceklerdir. Bunu biliyorum. Binlerce ölünün kanı üzerinde şahlanmış olan ulusal duygulara dokunmanın bu topraklarda çok şansı olmadığını da biliyorum. Örneğin, on yıldır hapiste yatan biri, uğruna hapis yattığı ideallerine bir saldırı olarak görebilir bu yazılanları. Uzak ülkelerin gri iklimlerine mülteci olmak zorunda kalmış biri, yemyeşil ülkesine ve içtenlikli ulusuna karşı 'yurtsever' duygular taşımadığım için beni kınayabilir. Kaç yıldan beridir en zor koşullar içinde dağlarda yaşayan ve ulusu için ölümü göze almış herhangi bir gerilla, rastlantıyla bu yazılanları okusa mücadelesine ve sevgili partisine düşmanlık beslediğimi düşünerek öfkeyle dergiyi savurup atabilir. Fakat, bu anlatılanlarda rolü olan herhangi bir politikacı bu satırları okuduğunda içten içe haklı olduğumu görecek, ama asla bunu başkalarına hissettirmeyecektir.

Kürdistan'da olup bitenleri izledikçe kendime ve herkese soruyorum; Kürdistan devrimi neleri başarabilir? Aklıma ilk gelenleri sıralayayım:

- Kürdistan'ın zenginlik kaynaklarını (toprak, petrol, çeşitli madenler, ulaşım, hayvancılık, sanayi ve ticareti) özel mülkiyetten arındırarak demokratik bir cumhuriyet idaresi altında toplumsallaştırabilir. (Bunu kafadan atmıyorum. Kürdistan'daki bütün siyasi aksiyonların programında bu hedefler var.)

- Eğitim ve sağlık hizmetlerini parasız olarak sunabilir. Toplumun her alanında modernizasyonu hedeflediği için yoğun bir sanayileşme ve endüstriyel üretimi temel alan kalkınma planları başlatabilir.

- Dengeli bir beslenme ve sağlıklı bir toplum için yoğun eğitim kampanyalarını başlatabilir.

- Sovyetler'deki kadar başaralı olmasa da sanat ve edebiyat etkinlikleriyle bir tür 'sosyalist insan' yaratmaya çalışabilir.

Ilımlı bir yaklaşımla belirtmeme rağmen bence ancak bunları başarabilir. Peki bütün bunlar, Sovyetler'de, Çin'de, Küba'da, Cezayir ve Nikaragua'da başarıldı da ne oldu? Ben bütün bunlar için mi devrimci oldum?

İnsanların parasız eğitimlerle aptallaştı-rılıp 'modern insan' diye 'tek tip'leştirilmeleri için mi? Halk ordusu, halk polisi adı altında yeni bürokratik diktatörlükler, yeni modern devlet cihazı ve onun bekası için mi yoksa?

Elbette hiç biri! Modern devlet, parasız, eğitim, dengeli beslenme ve toplumsal refah gibi şeyler devrimin değil reformun talepleridir. Çünkü reform onarır, devrim yıkar. Çok açık ki bugün bütün ülkelerin ve bütün toplumsal sistemlerin onarılacak hiçbir tarafı kalmamıştır.

Şenlikli bir yaşam için

Ulusları ve sınırları öncelikle zihnimizdeki yerinden çıkarmamız gerekir. Ulus ve ülke kavramına imtiyaz tanımıyorum. Eğer ülkeler olacaksa, her köy her mahalle birer ülke birer cumhuriyet olmalı.

Bağımsız merkezi ulusal devlet yerine, mülksüz federatif kantonlara ne dersiniz? ‘Bağımsız Birleşik Demokratik Kürdistan’ şiarının yerine, işgalci-sömürgeci otoritelere karşı denetimsiz özgür bir yaşam şiarlaştırılarak hiç bir merkezi bağlantısı olmayan federe, otonom kantonlarla şenlikli bir yaşam hedeflenebilir.

Sayı 5
Ocak - Şubat 2004

Teknoloji Üzerine Düşünceler
Saim Deniz

İnsanlar korkunç olandan korkmazsa, en büyük korkunçluk yaklaşmaktadır.

Lao Tse

Çağımızda hemen herkes (tabii ki bu derginin okur ve yazarları hariç) teknolojinin devamlı gelişmesi için çalışmanın bir görev olmasını ve onun günlük yaşamımıza hükmetmesini hava ve su gibi doğal karşılıyor. Oysa teknolojinin bu kadar ağır sorunları henüz yaratmadığı eski zamanlarda bile bazı düşünürler -bu konuda rahatsızlık duymuş olacaklar ki- teknoloji üzerine de düşünmüşlerdir. Onların bir kısmını toparlamaya çalıştım.
Marx: Marx'a göre insan doğayı denetler, doğaya egemen olur ve kendi çıkarları için kullanabilir. İşte insanı dünya tarihinde önemli kılan da budur. Marx insanın böyle bir gücü olduğunu iddia ettiği gibi bu gücün meyvelerini toplamasına da, yani teknolojiye de karşı değildir. O sadece insanların hayranlık uyandıran bu doğaya hükmetme gücünün denetimden çıkmasına karşıdır. Ona göre bu güç karşılığında korkunç bir bedel ödemek durumunda kalıyorsak, bunun nedeni, kapitalizmin tüm sınıfları çemberi içine almış olan yasalarıdır.

Descartes: 17. yüzyılda yaşayan Descartes, modern bilimi kurmuş, matematikle, akılla, ölçüp biçmeyle doğayı şemalaştırmıştır. Böylece o zamana kadar bir bütün halinde yaşayan insan ve doğa birbirinden kopmuştur. Biri şema öbürü de şemaya bakan olmuştur. 300 yıldır batı uygarlığının temelini kuran bu düşünceyi daha iyi açıklamak için hem Almanya'da, hem Hindistan'da aylarca yaşamış bir arkadaşımın deneyimini aktarmak isterim: ‘Her iki toplumu da derinlemesine tanıyınca çok önemli bir fark ortaya çıkıyor. Bir doğulu kırdaki çiçekleri görünce bu çiçekler çok güzel diye düşünür ve onların içinde saatlerce kaybolur. Bir batılı ise çiçeğin niçin bu kadar güzel olduğunu merak eder, bunu araştırmak için

çiçeği koparır, laboratuvarına götürür, yapraklarını teker teker yolar, içini açar bakar. Tabii, ortada çiçek kalmaz.'

Bacon: Özellikle batıda ve özellikle son 300 yılda hakim kalan düşünceye göre insan efendi, doğa köle olarak görülmüştür, bu yüzden de teknolojiye sınır tanınmamıştır. Francis Bacon'un bir cümlesi de bu konuda önemli ipuçları veriyor: 'Doğayı fena halde sıkıştırmalıyız ki sorularımızı yanıtlamak zorunda kalsın.' Yıllar sonra bugünkü duruma bakınca söyleyebileceğimiz şu: 'Doğayı fena halde sıkıştırıyoruz, hatta işkence yapıyoruz ama yanıtlarını dinlemeye fırsatımız olmuyor.'

Heidegger: Varoluşçulardan Heidegger, teknolojiye karşı ya da taraftar olmanın hiçbir anlamı olmadığını savunur. Netice olarak teknoloji bizi eline almıştır. 'Bu oynadığımız varoluş kumarının bir kozudur.'

Yeşiller: 68'den sonra çarpıcı eylem ve çarpıcı örneklerle ekolojik toplumu 'hemen şimdi' kurmak isteyenlerin başında geliyorlar. Bir örnekleri teknolojinin insana ne kazandırdığını çok güzel anlatıyor:

Amerikan erkeği yılda 1600 saat arabası ile ilgileniyor (yolda gitmek, gitmezken içinde beklemek, tamir ettirmek, bakım yapmak, yola hazırlanmak, benzin, vergi, sigorta, köprü paralarını kazanmak için çalışmak). Yılda ortalama yaptığı yol ise 7500 mü. Yani saatte 5 milden az yol yapıyor, ilkel taşıtları kullananlar hatta yürüyenler bile bu hızı yapabilirler.
İngiliz yeşil Jonathan Porrit, yeşil politikayı çok farklı bir çağda geçerli olan eski bir bilgeliğin yeniden keşfi olarak tanımlıyor.

Isaac Asimov: Isaac Asimov bir bilim-kurgu yazarı olarak teknolojiye karşı olmadığı gibi insanlığın varlığını sürdürebilmesi için teknolojiye muhtaç olduğunu da söylemektedir. Diyelim ki insanlık savaşların saçma olduğunu gördü, tüm adaletsizlikleri ortadan kaldırdı, dünya ülkeleri federasyon haline geldi, önemli projeler için birlikte karar almaya başladı. Bu peri masalının gerçekleşmesi halinde bile güvenlik içinde yaşayabilmek için daha çok teknolojiye ihtiyacımız olacak. Yüz bin yıl sonra meydana gelecek buzul devrinden nasıl sakınacağız? İklimi denetim altına alabilecek miyiz? Yedi milyar yıl sonra kızıl bir dev haline gelecek olan güneşten

kurtulabilecek kadar uzay uçuşları yapabilecek miyiz? Ya evren büzülmeye başlayınca ne olacak? Bilginin sınırı olmadığına göre teknolojinin de sonsuza dek gelişeceği düşünülebilir. Ama Asimov bile teknoloji hakkında bazı kuşkularını dile getirmiştir. Örneğin sera etkisi. Fosil yakıtlarının yakılması ve ormanların yok edilmesi atmosferdeki karbondioksit oranını son 90 yılda %30 arttırmıştır. Bunun yarattığı sera etkisi yeryüzü sıcaklığını arttıracak sığ denizler kuruyacak, dünya yaşanmaz hale gelecek. Üstelik bütün bunlar teknolojimizin bile önlem alamayacağı kadar kısa sürede olacak.

Kızılderili Büyük Şef Seattle: Toprakları Amerikan başkanı tarafından satın alınmak istendiğinde tarihe geçmiş uzun bir mektup yazmıştı. Bu mektubun beyaz adamın teknolojisine dokunan bazı bölümleri şöyle: ‘Dünya beyaz adamın kardeşi değil ama düşmanıdır. Ve onu fethetti mi ilerlemeye devam eder. Babalarının mezarını geride bırakır ve aldırmaz. Çocuklarından Dünya'yı kaçırır. Aldırmaz. Babalarının mezarları ve çocuklarının hakları unutulmuştur. Annesi Dünya'ya ve kardeşi göğe, satın alınan, yağma edilen, koyunlar ya da parlak boncuklar gibi değişilen birer malmış gibi davranır. İştahı Dünya'yı yiyip bitirecek ve geride bir çöl bırakacaktır.’

‘Ben vahşiyim ve başka bir yoldan anlamam. Çayırlarda yürüyen binlerce bufa-lo gördüm, beyaz adamın geçen trenden vurup bıraktığı. Ben vahşiyim ve dumanlı demir atın, bizim sadece canlı kalmak için öldürdüğümüz bufalodan nasıl daha önemli olabildiğini anlamıyorum.’

Teknolojik Toplum
Halil Beytar

İnsanlık, ilk basit doğal ilişkiler içinde çevresindeki nesneleri araç olarak kullanan insandan bugünkü uzay ve sualtı teknolojisinin ‘teknik adam'ına ulaşmakla çok büyük kefaretler ödedi, onulmaz acılar çekti. Çağlar boyunca teknik ilerleme ve gelişme toplumsal refah ve özgürlük sağlayacağı inancıyla büyük bir erdem olarak savunuldu. Elektronik ve bilgisayar teknolojisinin yarattığı yıkım üzerine, bin dokuz yüz elli'lerden sonra yeni yeni karşı çıkışlar ve teknolojiyi reddeden tavırlar baş gösterdi. Ancak son yirmi yıldır, teknolojinin özgürlük ve refah getirmeyeceği tam tersine daha

büyük boyutlarda toplumsal bunalımlara yol açtığı, doğayı ve yaşamı tehdit ettiği açık ve belirgin tepkilerle ortaya konuldu.
Konuya bir bütünlük vermek amacıyla geçmiş tarihsel dönemlerden başlayarak irdelemek istiyorum.

Araç-İhtiyaç Mantığı

Yazılı ve sözlü bilgilerden hareketle belleğimizi biraz zorlarsak, insan türünün klan denilen küçük topluluklar halinde göçebe olarak yaşadığı dönemlerde, yaşamlarında bugün bize çok basit gibi görünen teknik ilişkiler olduğunu tahmin edebiliriz. Hatta bu ilişki, insanın ellerini ve vücudunu diğer canlı türlerinden farklı biçimlerde ve çeşitli amaçlara göre kullanmaya başladığı o eski ana kadar bile götürülebilir. İnsan, bir taş, bir ağaç parçasını belirlenmiş bir amaca yönelik kullanmaya başladığından beri teknikle yüz yüze gelmiştir. Bitki ve hayvanların ıslahı, tarım ve hayvan ürünlerinin elde edilişi giderek
karmaşıklaşan teknolojik bir 'ilerleyiş'i başlattı. Basit, fiziksel bir davranış olarak teknikle buluşan ilk özgür insan, binlerce yıl sonra bütün ilişkilerimizle teknik tarafından belirlenip bugünkü mekanik toplumsal yaşamın esiri olmamıza 'neden' oldu.

Antropologların bulgularını geçerli bir veri olarak kabul edersek, doğadaki çıplak insanın her pratik teknik buluşu aynı oranda bir bilgilenme ye zihinsel düşünme sürecini başlattı. Öteki canlı türlerinden ve uygun olmayan iklim koşullarından korunma ve sürekli bir besin kaynağını bularak hayatın devamlılığını sağlamayı binlerce yıl sürdüğü tahmin edilen pratik deneyimlerle başarabildi. Her yeni teknik buluş, (araçlarla avlanmak, diğer canlılara karşı kendini araçlarla korumak gibi) kaçınılmaz zihinsel sonuçlar yarattı. Bu zihinsel süreç doğal olarak onun yaşamında yeni yeni teknik ihtiyaçlar yaratacaktı.

Örneğin, avladığı hayvanların derisiyle örtünmeyi yeterli bulmayıp, iklim koşullarına daha dayanıklı ve öteki canlıların saldırılarına karşı daha korunaklı, kalıcı barınakları keşfedecekti. Ne var ki, sabit barınaklar doğal olarak kendi yerleşim çevresinde uygun olan yaşam koşullarının yaratılmasını dayatacaktır. Bu da onu sonsuz teknik buluş ve ihtiyaçlarla yeni yaşam koşullarına sürükledi. Ateşi denetim altına alması, demir ve

bakırı işlemesi, ıslah ettiği bitkilerden edindiği tohum ve tahılın bir sonucu olarak el değirmenine ulaşması hep bu pratik-zihinsel sürecin, birbirini karşılıklı olarak gerektiren araç - ihtiyaç mantığının sonucuydu. Bu öylesine bir etkileşimdi ki, her aracın bir ihtiyaç, her ihtiyacın da bir aracı zorunlu kılarak insan yaşamını bir kader çizgisi gibi belirledi. Denilebilir ki insan artık özgür değildi, artık yaşamaktan daha başka şeylerle uğraşıyordu.

Büyüyen toplumsal ihtiyaçların sağlanması için uygun araçların geliştirilmesi başlı başına entelektüel bir faaliyet ve bir uzmanlık gerektiriyordu. Çünkü, toprağı sürmek için saban, ekini toplamak için orak gibi araçlar toplumsal yaşamın akışında o güne dek bizzat onun yaşam ilişkileriyle neden olduğu birer ihtiyaç olarak onun karşısına çıkıyordu. Üstelik 'teknik gelişme'yi sınırlamak bir yana, daha da üst boyutlara vardıracak bir karakter taşıyordu bu araçlar. Orak hep tırpan olma eğilimi gösteriyordu. Orak, tırpan ve sabanla elde edilen tahılı hangi el değirmeni öğütebilirdi ki?.. Her zaman yaratıcı bir soyutlama gücüne sahip olan insan, rüzgar ve su gücünü keşfetmekte gecikmeyecekti.
Bu araç-ihtiyaç mantığının pratik - zihinsel süreci insanı öylesine sınırsız ihtiyaçlarla karşı karşıya getirdi ki, beş bin yıl önce insan kalkıp bira mayalayacak ve bizi hayretler içinde bırakacaktı.

İhtiyaçların Metalaşmasına Doğru

Tekniğin, insan yaşamında giderek belirleyici bir rol oynaması, ticaret mallarının kent sınırlarını aşarak daha uzak alanlarda pazarlanmaya başlanmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Ticaret kervanlarına kısa ve güvenilir yol arayışları coğrafi bir bilgi birikimini yaratacaktı. Pusula ve haritanın bulunuşu deniz yollarının keşfiyle içice bir süreçte tamamlandı. Böylece, denizaşırı ticaret ilişkileri dünyanın herhangi bir yerindeki teknik buluş ve bilgileri kendiliğinden dünyanın bir başka yerine taşıyarak, üretilip satılması için hem yeni ihtiyaçlar yaratıyor hem de insan ilişkilerini bütünüyle teknolojik bir yapıya doğru zorluyordu. Kuşkusuz öldürücü darbe, dünyanın her bölgesini bir pazar haline getiren yoğun meta üretimi için fabrika teknolojisi'ne geçişle geldi.

Teknik, artık yalnızca araç ve ihtiyaçları değil, insan ilişkilerini de belirtiyordu. Bu dönem aynı zamanda ticaret şirketlerinin de birer teknik

araç niteliğini kazandığı bir dönemdir. Artık ihtiyaçlar kolayca saptanıp, kolayca sahip olunamayacak kadar karmaşıklaşmış ve her biri başlı başına bir üretim (çalışma ve iş) sürecini gerektirecek kadar kişisel ve iradi olmaktan çıkmıştır. Sanayinin türlü türlü iş kollarınca planlanan, üretilip dolaşıma sokulan bir meta niteliğine kavuşarak toplumsal yaşamın dinamiğini belirleyen bir karakter kazanmıştır.

Bilimin Sanayileşmesi

On dokuzuncu yüzyıl ortalarında elektrikli ve içten patlamalı motorların üretime girmesiyle, endüstriyel kapitalizm geleneksel yaşamı makinaların manyetik gücüyle yoğun bir saldırı altına aldı. Makinanın makinayla üretilmesi, bilgiyi ve bilimi zanaatkarın, pratik adamın elinden alarak endüstriyel bir kurumlaşmaya oturttu. Bilim bizzatihi sanayileşerek kendi tekniker mucit'ini üretti! Şüphesiz bu yalnızca pozitif bilimlerin alanıyla sınırlı kalamazdı. Toplumsal yaşamın bütün alanlarındaki yoğun makinalaşma, bilim, kültür, sanat ve siyaseti aynı sanayi mekanizması içinde üretmeye başladı. Çünkü, otomatik makinaların dağlar gibi yığdığı stokların eritilebilmesi ancak tüketim mekanizmasının bizzatihi endüstrinin denetimine sunulmasıyla mümkün olabilirdi. Üretim gibi, tüketimin de planlanması metanın pazardaki dolaşım selameti için gerekliydi. Çözüm; üniversitenin sonsuz bilim dallarına endüstri mühendisliği diye bir bilim dalı daha eklemekti. Haklı olarak anlamsız bulduğumuz, pazarlama mühendisleri, gıda mühendisleri, tüketici temsilcileri, manken ve modacılar hep bu endüstriyel planlamanın ürünleridir işte.

Bu planlama sonucu, toplumsal kültürel ve siyasal yapıların bütün ilişkileri teknikle belirlenerek, çağın başarılarına ‘bilimsel teknolojik devrim’, adına ise, ‘bilgi ve iletişim’ çağı denildi. İnsanın, kendi yaratımlarına yabancı ve yenik düşerek alkışladığı bu ‘bilimsel teknolojik devrim’ çağı, bilimle tekniğin laboratuvardan geçerek bilgi otoritesini hayata egemen kılmasıydı.

Bilim bütünüyle sanayinin ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde bizzatihi endüstriyel bir kurumlaşma içine giriyordu. Maki-na ve yapı mühendisliği, petro - kimya, metalürji, işletmecilik, yönetim, banka ve borsa uzmanı yetiştiren iktisat ve planlama vb. gibi dal-budak saçarak sanayinin getirdiği binlerce işbölümü içinde endüstriyel bir karakterle vücut buluyordu.

Politik Yapılar da Makina Kadar Tekniktir

Toplumsal yaşamın gün geçtikçe daha yoğun endüstriyel dinamiklerle belirlenmesi, yaşamın her alanında olduğu kadar siyasal alanlarda da hızlı teknik yapılaşmayı getirdi. Sosyal ve siyasal kurumlaşma tıpkı makinanın geçirdiği evrimi geçirmiştir. Kabile yaşamı binlerce yıllık tarihte değişe dönüşe, dal-budak saçarak günümüz teknik toplumsal kurumlaşmasına ulaşmıştır. Eskinin şehir devletleri egemenliklerindeki toprak parçasını ülke olarak tanımlamış ve bulundukları kalelerinden bu ülke üzerinde hükümranlık sürmüşlerdir. Devlet ile birey arasındaki bağın özünü bireyin hükümdara bağlılık ifade etmesi oluşturuyordu. Devlet hükümdarın vergi, asker ve savaş gücünü oluşturan, bu gücü sürekli kılan prensip, gelenek, efsane ve şatafatlı bir törendi. Evet, tebaa'sı olunan bir hükümdar vardı, ama o, kaf dağının ardındaki kuş tüyü sarayında yaşardı.
Kapitalist teknik nitelikler kazanıncaya kadar bu özelliklerini sürdüren devlet, fiilen ferdin yaşamı dışında, saray ya da kalelerde kurulurdu. Varlığını vergi, savaş ve yağmalarla hissettiren devlet, özünde insanların günlük yaşamlarının çok uzağında, tamamen bir fazlalık ve gereksiz bir kurum niteliğindeydi. Devletin bunca despotluğuna karşın, düzenleyici bir fonksiyonu yoktu. Bünyesindeki farklı yaşam tarzlarını tek yapıda merkezileştirebilecek teknik mekanizmalara sahip olmadığından toplumsal hayata, çok daha büyük etki taşıyan ve çok daha fonksiyonel olan rejimle değil, doğrudan askeri bir otoriteyle müdahale ediyordu.

Kapitalist büyüme ve yayılmayla orantılı olarak devlet ve onun tüm kurumları her ayaklanmada, her toplumsal olayda işlevsiz kalan bir yanını görerek sanayi mekanizmasına uyumlu bir tarzla teknik örgütlenmeye geçerek kendini yeniledi. Sanayinin getirdiği teknik anlayış devlet ve siyasal kurumları son derece etkili kılarak toplumsal değişimin önünde her zamankinden daha organizeli, her alanda daha güçlendirilmiş bir engel haline getiriyordu. Devlet, teknokratik ve polisiye bir tarzla alenen hem toplum içinde örgütleniyor, hem de ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel tüm alanlarda toplumu da yukarıdan aşağıya doğru hiyerarşik bir düzenlemeyle örgütlüyordu. Artık soyluların tarihsel şanı, dinsel tercihleri, gelenek ve efsaneleri değil, devletin ideolojisi vardı. Ve bu ideoloji temel karakterini sermayenin rasyonel büyümesinden, burjuvazinin siyasal

saldırganlığından ve paranın ahlaksızlığından alarak teknolojik devleti aktif bir organizma olarak günlük yaşamın içine taşıdı. Elektronik bilgi çağına düşen şey, devlet otoritesini her bireyin bilincine taşımak oldu. Merkezi tahakkümü toplumsal dokuya taşıyan bilgi çağı, devleti kaf dağının ardındaki kuş tüyü sarayından alıp sokağımızın başında gün yirmi dört saat bizi gözleyen ve geçip gitmek istediğimizde kıpkırmızı bir ışık tehlikesiyle bize dur! diyen trafik lambasının içine yerleştirdi.

Elektronik Tekniğin Yarattığı Bunalım

Bütün toplumsal kıpırtıları istatistiğe bağlanmış olan endüstriyel gelişme ve büyüme, yaşamı sonsuz teferruatlarıyla mikro düzeyde kodlayıp, insanı bilginin otoritesi altına almıştır. Elektronik ürünlerin bütün dünya pazarlarına sokulmasıyla insanın özgün dünyası parçalanıp yok olmuştur. Kapitalist tahakkümün en büyük başarılarından biri, her bireyi elektronik iletişim ağlarıyla sistemin merkezi etki alanı içine almak olmuştur. Sistem; siyasal, kültürel, sanatsal ve ekonomik merkezi bombardımanlarla bireyin akıldışı özgünlüğünü tahrip ederek onu kendi rasyonel alanına çekip, yönlendirilebilir, hükmedilebilir ve özgünlüğüne yabancılaşmış, edilgen bir kişilikle atomize etmiştir.
Üretim süreci ve özellikle bilgisayar teknolojisiyle gelen uzmanlaştırıcı meslekler, iş'i, bölündükçe çoğalan sonsuz kollara ayırarak insanı bu küçücük ayrıntılarda yalnızca tek boyutlu uzmanlaştırıp doğal yetilerini köreltmiş ve onu yeteneksizleştirmiştir. Sistem, artık tek başına bir takım elbise yapabilen terzi yerine; makinacı, makasçı, ilikçi, düğmeci, overlokçu, remayözcü, ara ütücü, katlamacı, ambalajcı, pazarlamacı vb. gibi sürüp giden uzmanlar ve iş bölümü zincirini yaratmıştır. İvan İllich yerinde bir belirlemeyle buna, yete-neksizleştirici uzmanlık çağı diyor.

Bu çağın bir özelliği de üreticiyle tüketici arasında derin bir bilgi uçurumu açması ve üreticiyi uzmanlaştırırken tüketiciyi edilgenleştirip bunalım yaratmasıdır. İnsanlar telefon kabinlerindeki ankesörleri boşuna kırmıyorlar. Çünkü, insan kullandığı makinaya yabancıdır. Kullandığı aracın teknik bilgisinden yoksun olmak, her zaman dürtükleyici bir merak güdüsüne sahip olan insan üzerinde baskı oluşturur. Birbirine kapalı iş bölümlerinde uzmanlaşmış olan bu bilgi, diyelim ki digital bir hesap makinasında somutlaşıp milyonlarca edilgen kullanıcının karşısına teknik bir araç olarak

çıktığı andan itibaren yeteneksiz uzmanın bilgi otoritesi bir baskı aracı haline gelerek milyonlarca insan üzerinde egemen bir bilgi kompleksi oluşturacaktır.

İşte bu nedenle, yüzlerce yeteneksizleşmiş uzman tarafından, yüksek duvarlarla, telörgülerle, kamera sistemi, özel eğitimli personel ve kurt köpekleriyle korunan, insana kapalı endüstri manastırlarında üretilen bu makinalar ancak uzmanları tarafından kullanılabilirler. İnsanlar, Japonya'dan, Çin'den, Tayvan'dan ve daha kim bilir dünyanın neresinde üretilip piyasaya boca edilen bu elektronik araçlara yabancıdır. Günlük yaşamında televizyonunun verdiği basit bir arıza karşısında çaresiz kalan insan, kaçınılmaz olarak bilgi çağı'nın, yani o yeteneksizleşmiş uzmanın otoritesi altına girmektedir.

İhtiyaçların Giderilmesi Bir Yanılgıdır

Gelişme hayranlarının kitleler üzerinde en etkili propagandaları, sanayi toplumunun yaratacağı refah, bolluk ve sosyal ihtiyaçlarla, hak ve özgürlüklerin güvence altına alınacağı yollu propagandadır.

Bilindiği gibi, sanayi toplumunun durmaksızın işleyen üretim ve tüketim mekanizmaları var. Bu yoğun üretim, sistemin siyasi propagandalarının aksine refah ve bolluğa değil, yoksulluk ve acılara yol açmaktadır.

Dünyayı bir ham madde kaynağı olarak gören üretimin temel mantığı, onu yağmalayarak en düşük maliyetlerle mamul maddeye dönüştürüp pazara sürmektir. Dağların derin damarlarını, Asya bozkırını, Afrika yeşilini, tropik ormanların ulaşılmaz gizini, okyanusların o uzak yalnızlığını ve tabiatın kucağında ne var ne yoksa metropol merkezlerden uzanan korkunç makinaların parçalayıcı-emici gücüyle çekip sanayi toplumunun ‘ihtiyaç’larına sunmaktadır. Piyasanın tıka basa doyduğu ve çürütülmek üzere depolanan mamul madde stoklarını bolluk toplumu diye ifşa etmek politika cambazlarının bilinçli bir aldatmacasıdır. Karşılığında (yine üretim mekanizmalarınca belirlenmiş oranda bir fiyat,) parça parça bir yaşam ödenmediği sürece bu stokların her defasında imha edildiği bilinen bir gerçektir. Karşılığı, doğa ve insanın tükenişi olan ‘refah ve bolluk’ kaç yüzyıldan beridir otoritenin örgütlü zoruyla sürebilmektedir.

Refah ve bolluk diye empoze edilen şey; sanayinin havaya, suya, rüzgara ve bulutlara bile hükmederek onları birer endüstri nesnesi haline getirip gün be gün yaşamı tüketmesidir. Tabiatı, ham madde kaynağı diye kasıp kavurarak dünyayı çöplüğe çeviren sanayi toplumu, milyonlarca kişiyi insan değirmeni şehirlere çekip hep bir arada, çalışma ve tüketmeye mahkum etmektedir. Hala övgüyle sözü edilen sanayileşme yeryüzünü mutlak bir yoksulluğa, insanlığı ise, bir puan alım gü-cü uğruna kıyasıya rekabetin ihtirasına sürerek kişiliksizleştirmektedir. Oysa, yoksulluk, alım gücüne sahip olup olmamak değil, bu çılgın üretici sistemin çaresiz tüketici bir kölesi olarak kalmak.

Sistemin cilalı ambalajlarla tüketiciye yamadığı bin bir çeşit ıvır-zıvırın ne kadar, bir ihtiyaç olduğu sorgulandığında karşımıza üretim planlaması çıkacaktır. Çünkü, üretim planlaması bütünüyle ihtiyaç yaratma mantığı üzerine kurulduğundan sanayi toplumunda ihtiyaçlar asla giderilemez! Çalışma (üretim) ile boş zaman (tüketim) arasında programlanan insan, aralarında vitrinlerin de olduğu kitle iletişim araçlarınca cazip hale getirilerek mutluluk kaynağı olarak sunulan sonsuz ihtiyaçlarla kuşatılmıştır. Bu öylesine şeytani, öylesine çağdaş akılcı bir tuzaktır ki, gidermekte olduğumuz bir ihtiyaç bize bir sürü yeni ihtiyaç dayatmadan giderilmiyor. Sürekli gözümüzün içine doğru körüklenen ihtiyaçların giderilmesi bizzatihi yeni ihtiyaçların oluşmasının nedenidir: İhtiyaç diye bize her gün durmadan dayatılan bin bir çeşit sanayi döküntüsünü reddettiğimizde sanayi toplumunu en temel dayanağından vurmuş oluruz. Sanayi ve üretim olmadan yaşanılamayacağı yalanı yalnızca otoriteyi, makina ve endüstriyel sistemi sürekli kılmaktan başka bir işe yaramaz.

Endüstriyel Teknolojik Ölüm

Makinayla ilgisi olan veya makinalardan çıkan her şeyin meta kimliğine bürünmesi, metanın yoğun üretimi ve dolaşımı hayatın her alanında hızlı bir makinalaşmaya yol açarak geleneksel toplumu endüstriyel topluma dönüştürdü. Varılan yer, her şeyin eski yaşamdan binlerce misli ölçeklerle ayrıldığı, yabancılaşmış bir sanayi toplumuydu.
Yirminci yüzyıl, özellikle de İkinci Dünya Savaşı sanayi toplumuna nükleer enerjiyi kullanabilecek alanlar sundu. Enerji ve hammadde kaynaklarını

hızla tüketen endüstriyel büyüme, yeni kaynak arayışlarına yöneldi. Nükleer reaktörlerin devreye girmesiyle hem savaş sanayiinde hem de uzay teknolojisinde yeni bir döneme girildi: Kıtalararası füzeler ve uzay roketleri!.. Ülkelerarası rekabetin hızlandırdığı nükleer silahlanma ve uzay yarışı bir yandan dünyayı top yekün yok olu-şun eşiğine getirirken, bir yandan da üst boyutlarda ekolojik sorunlar yarattı.

Bugün bütün açıklığıyla yaşanılarak görüldüğü gibi, endüstriyel teknolojik merkezileşme doğal yaşamı parçalamış, insanı kırsal alışkanlıklarından ve-doğasından koparıp kent'in kimyasal atmosferine tutsak ederek ruhsal bunalımlara sürüklemiştir.

‘Teknolojik gelişme’, ‘ilerleme’ ve ‘bilgi çağı’ insanı, yaban kırının sınırsız, zamansız, başına buyruk yaşamından teknik mekanizmalarla çekerek kentin ticaret nesnesi haline getirdi. Kentte; sistematik eğitim, medya, kural, disiplin, zorunlu çalışma ve programlanmış zamanın tahakkümü altına alınan insan, yalnızca ruhsal dünyasını değil, rengarenk tabiatı, toprağın bin bir çeşitlilikteki bereketini, doğanın sıcak koynunu ve psikolojik bedensel dengesiyle uyumlu olan biyolojik metabolizmasını da yitirdi. O, şimdi uçarı doğasıyla birlikte tüm yaşam enerjisi alınmış, sigortacı, çağdaş, akılcı toplumun bir an önce başından atıp kurtulmaya çalıştığı ekonomik bir yük ve anlamsız bir emek posası olarak, beton, çelik ve plastiğin soğuk gri dünyasında derinden gelen ağır öksürüklerle, çeşit çeşit ilaçların ölümcül etkisinde kimya endüstrisinin somut bir karı ve fakat umutsuz bir hastası olarak yaşıyor.

Ekolojik Toplumsal Ütopya

Özellikle Rönesans ve aydınlanma çağıyla birlikte makina hayranı filozoflar, gelişme ve ilerleme'yi fütursuzca alkışladılar. Yalnızca alkışlamakla kalmayıp önemli ölçüde gelişmenin teorisini de kurdular. On dokuzuncu yüzyıl bilimsel sosyalistlerinin aydınlanmacılardan devraldığı bu miras hala bugün de otoriter sosyalizmin omurgasını oluşturmaktadır. O günün bilimsel sosyalistleri üretici güçlerin gelişmesi diye kapitalist gelişmeyi eski düzenlerin karşısında meşru, haklı ve devrimci olarak görüyorlardı. Bugün ise, üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi varabileceği en üst boyuta varmıştır. Hatta Marks'ın pek çok öngörüsü yönünde kapitalist

üretim ilişkilerini de ortadan kaldıran bu gelişmişlik düzeyi yetmiş yıllık bir sosyalizm deneyini yaşamış, nükleer enerji kullanmış, başka gezegenlere insan göndermiştir. Öyleyse, sormak gerekir; üretici güçlerin bu gelişmişlik düzeyi tarihsel olarak kime yaramıştır? Kendilerine ve doğaya yaramamış olduğu kesin. Peki öyleyse kime? Bu sorunun açık cevabı şu ki; özel mülkiyetli toplumlarda mülkiyet sahiplerine, sosyalizmde ise, düne göre çok daha açıkça görüldüğü gibi mülkiyetin doğrudan sahibi olan devlete ve dolayısıyla yönetici ve bürokratik sınıflara hizmet ediyor.
Tarihin hiçbir döneminde üretici güçlerin gelişmesi kendilerine hizmet etmemiştir. Bugün ütopik veya bilimsel, bütün sosyalistlerin görmeleri gereken gerçek; tarihin ilerleme mantığı karşısında zorunluluk diye saygıyla eğilmeyi reddetmeleri ve üretici güçlerin gelişmesine karşı çıkmalarıdır.

Çünkü üretici güçler geliştikçe proletaryanın sınıfsal varlığı ve ücretli emeği yok olmak yerine, çok daha karmaşık tekniklerle sürecektir. Üretici güçler, planlı kalkınma, ağır sanayileşme gibi kavramlar marksizmin bugün yaşam tarafından geçersiz kılınan en önemli yanılgılarıdır. Endüstri ve teknoloji konusunda gerek markizmin teorisinin, gerekse sosyalist ülkelerin pratiğinin kapitalist endüstri ve teknolojiden geri kalır bir yanı yok. Sosyalistler, istisnasız bugün de teknolojiye karşı çıkmayıp teknolojinin kendileri tarafından kullanıldığında tıpkı iktidar gibi nitelik değiştireceğini sanmaktalar. Hiçbir şekilde reddetmedikleri endüstrileşmenin refah ve bolluk getireceğine inanırlar. Kimi zaman teknolojinin, Çernobil gibi trajik sonuçlarına karşı çıksalar bile bir bütün olarak teknolojik gelişmeyi savunurlar. Çünkü, endüstri ve onun teorik mantığı reddedilmeden teknoloji reddedilemez!

Kapitalist toplumu bütün ayrıntılarıyla çözümleyip endüstriyel toplumsal bir ütopya kuran marksizm, kendi çağında teknolojinin çarpıcı sonuçlarını göremedi. Ama (Marks'tan yüzyıl sonra) sosyalistlerin bugün artık teknolojinin insanlığı nasıl bir yok oluşa götürdüğünü görmeleri gerekmez mi? iktidar hangi sınıfta olursa olsun devletin artık teknolojik bir aygıt haline geldiği ve endüstriyel damarlarla beslendiğini görmeleri gerekmez mi?

Sosyal sonuçları nedeniyle, tüm politik özgün örgütlenmeler toplum üzerinde en az endüstriyel teknoloji kadar etkilidir. Parti örgütünün ortaya

çıkışı bilgisayar teknolojisinden daha az etkili olmamıştır. O nedenle teknolojiye karşı geliştirilen tavrın aynısı tekniğin politik düzeydeki aracı olan özel örgütlenmelere de yönelmeli.

Günümüzde özellikle yeşil hareketin geliştirdiği ekolojik duyarlılık teknolojiye karşı kısmi bir çıkışı da beraberinde getirmiştir. Artık teknoloji denildiğinde hemen herkes red ya da kabul yönünde pek çok şey söylemekte. Ancak, teknolojiyi reddedenler alternatif bir yaşam konusunda belirgin bir ütopyaya sahip değiller. Bu bulanıklık ister istemez insanları çeşitli açmazlara ve kısmi teknolojik ilişkileri kabullenmeye zorlamaktadır.

Bugün birçok ekolojist, toplumsal bir ütopya oluşturmak yerine, doğaya duyulan piknik bir özlemle 'tutsak kentler'den kişisel kaçışları düşlemektedir. Ekolojiyi anti-endüstriyel, toplumsal bir içerikle ele almadığımız sürece, karşımıza kapitalizmin mıntıka çöpçülüğü olan çevrecilik çıkar.

Artık iyice uzayan bu yazının kapsamı ütopyamı yazmama elvermiyor. Fakat şu kadarını söyleyeyim; ben, dünyayı sanayiden arındıracak bir ekolojik toplumsal devrimle ütopyama varmak isterim.

Kişi olarak bu konunun devamını, tartışma ve esaslı eleştiriler beklediğimi belirteyim.

Halkı Affedelim mi?
Şinasi Danışoğlu

Bu yazının başlığı 'Anarşistler ne yapmalı?' da olabilirdi. Evet, anarşistlere akıl verme yetkisini kendimde görüyorum, ne olmuş? Bu soru-başlık, dünyadaki bütün anarşistler için geçerli, çünkü bütün yerleşik toplumlar gönüllü kullukla maluldür. Yabanıl toplumlar ise patronların, askerlerin, ağaların sultası altında değil belki, ama tabularının esiridir. Zaten o kadar az ve uzaklar ki, ancak bize ilham verecek laboratuvarlar gibiler bence.

Türkiye'de 12 Eylül öncesinde devrimciler bir kördöğüşüne itildi ABD tarafından. Devrimcilerle kedi fareyle oynar gibi oynadılar. Devrimciler bu

oyunu gördü. Fare de görür. Bilir kedinin öldürmeden önce biraz oynamak istediğini. Ama hareketsizce beklemek kesin ölümdür ve bu ölüm sende oyunu onun için bir hayat mücadelesidir. Devrimciler bu oyunu gördü ve oynadı. Tabii bu oyun sırasındaki sahte kazanımları, onları zaman zaman halkı yanında sanmak gibi sarhoşluklara, ya da halka baskı yaparak yapay bir iktidar sağlamak gibi yanlışlıklara sürükledi.

Halk ise bu oyunu korku içinde seyretti ve Kenan Evren'i bir kurtarıcı gibi karşıladı. Çünkü artık herkesi esir alan korku, gözlerini yıldırmıştı. Huzur ve güven isteniyordu.
Tabii bu toprakları bin yıl yöneten asker, cumhuriyeti kuran asker, halkın hem bir baba gibi çekindiği, hem de bir baba gibi saydığı, başı azıcık sıkışınca yollarını gözlemeye zaten alışık olduğu bir kurtarıcıydı. Bu da 12 Eylül'e verilen desteğin bir başka nedeni.
Evren'i bir baba gibi karşılayan halk, bence ortaya sürülen mazeretlerin aksine, yeni anayasayı canı gönülden destekledi. Taptığı güç öyle buyuruyordu çünkü. Bu toprakların insanları da gönüllü birer kul olarak, anasını ağlatacak anayasayı belki mazoşistçe bir zevk de alarak, ‘Evet’ demekte mahzur görmedi.

Yoksullar, yoksulların iktidarı için canlarını vermeye hazır devrimcilerin işkenceler altında can vermesini ‘Oh olsun’ diyerek destekledi. İhbar mekanizması bir kez daha baştacı edildi.

Sağ ve dışarıda kalan devrimcilerin birçoğunun kapitalist olması yalnızca döneklikle izah edilemez. Bunların bir kısmı hedefteki iktidarı ve ellerindeki iktidarı kaybedince yeni iktidar arayışlarına girerken, bir kısmı da halktan tiksindi. Halk için çileler çeken kendilerine acıdılar ve bu milletin hiçbir fedakarlığa değmeyeceğini düşündüler ve düzenle kaynaştılar. Fedakarlık etmişlerdi, çünkü öncüydüler. Adaletsizlikler ahlaklarına ters geldiği için, yoksullara ‘acıdıkları’ için devrimciliğe yönelmişlerdi.

*

Mesela şu zavallı Hadi Uluengin'in yazılarını okuyorum da, ‘avanak solcular, avanak solcular’ dedikçe nasıl da kendi avanaklığına yanıyor

aslında diye düşünüyorum. Harcanıp gitmiş gençliğine yanıyor. Hayatındaki her türlü melaneti solculuğuna bağlamakta öyle uç noktalara varmış ki, vaktiyle sokak kedilerine duyduğu sevgiyi bile marksistliğinden kaynaklanan bir hastalık olarak görüyor. Şimdi kedisini öyle avanak solcular gibi değil, akıllı kapitalistler gibi besliyor.

Marksist askeri disiplinden 12 Eylül'le kurtulan köle ruhlar, yeni efendilerini bulmakta fazla zorlanmıyorlar. Yeni efendileri onlara alışık olmadıkları bir şeyi, 'bireyselliği' bağışlıyor. Ama niye bana göre bireyselliği özgürce arama isteğinin en güçlü ifadesi olan anarşizm, onlara hiçbir şey ifade etmiyor? Çünkü halktan yedikleri kazık, onları 'diğerlerine' düşman kılıyor. Ayrıca gökten zembille inmediler, gönüllü kulluk onların da mayasında bulunuyor. En yüce değer diyerek emeğe tapanlar, şimdi her türlü uçukluklarına anlayışla gülümseyen batılı yontulmuş sermayeye tapıyorlar.

Halkımız ise bugün, soldan daha da nefret ediyor. Bunun Sovyet sosyalizminin iflas etmesi ile bir alakası bulunduğunu sanmıyorum. Şöyle bir izah, daha mantıklı geliyor: Bugün düzene soldan karşı çıkmak göt istiyor. Başkaldırmaktan korkan halkımız, korkmayanlardan ölesiye nefret ediyor. Çünkü ona cesareti ve yiğitliği hatırlatıyorlar. Dev Sol'dan söz etmiyorum. Legal Sol'un cesareti ve yiğitliği bile yetiyor nefret etmesine. Düzenden hoşnut olmayanlar, devletin izin verdiği, desteklediği düzen içi İslami hareketlere yöneliyor. Kimse korkmasın, necip Türk milleti, devletin sertleştiğini görünce,
İslamiyete de sırt çevirmekte tereddüt etmeyecektir.

Saygı değmez halkımız için bu lafları etmem, öfkeye ve aşağılamaya değer özel 'artılarını' belirtmek için. Yoksa diğer halklarda da bulunan ortak değişmezler bile,
bu artılar olmasa da, hepimizin birer 'Halk Düşmanı' olmasını gerekli kılıyor.
Sosyalist hareketin neden yoksul ülkelerde görece daha güçlü olduğunu açıklamak kolay. Sosyalist devrimciler peynir - ekmek devrimcisidir. Anarşist toplumla birçok benzerlikler gösteren komünist toplum, onlar için çok uzaktır. Adeta, Marx söylemiş bir kere diye savunurlar. Asıl amaçları, üretim araçlarının mülkiyetinin kamulaştırılması, sömürücü sınıfın yok

edilmesi, iktidarın emekçilere geçmesi ve ürünün adilce dağıtımıdır. Adaletsizliğin en acı biçimde vurduğu yoksulların sosyalistlere sempati duymasında şaşılacak bir şey yok (Sempati duymamalarında şaşılacak çok şey var).

Yeri gelmişken, sosyalistlerin demokrat olmamaları nedeniyle halkın nefretini kazandığı yolundaki görüşler de hikaye. Sovyetler Birliği, Stalinist uygulamalar nedeniyle değil, sermaye birikimi sağlamamış bir ülkede devrim yapan bir partinin, gelişmiş bir Batı ile sidik yarışına girmeye zorlanması nedeniyle çöktü. Kanaatimce Stalin, sosyalizmin tek kalesini korumak yerine, korkaklık etmeyip diğer ülkelerdeki, özellikle Avrupa'daki devrim hareketlerini destekleseydi, anti demokratik manti demokratik, Sovyet sistemi hala ayakta, hatta belki dünyayı ele geçirmiş olabilirdi.

Sosyalist hareketlerin neden yoksul ülkelerde kök salabildiğini anlıyoruz. Ama geçmişe bakarsak, anarşizmin yıldızı da işçilerin, köylülerin acılar içinde olduğu ülkelerde parlamış yalnızca. Günümüzde ise malum, hiçbir yerde güçlü değiliz.
Şimdi soruyorum: Anarşizm, hürriyet sevdası demekse, neden zengin ülkelerde kimse anarşist olmuyor? İnsanların aklına anarşizm neden acıkınca geliyor?

Karnı tok köleler neden özgürlük istemiyor?

Şunu da soruyorum: Neden her ülkede bir avuç da olsa anarşist var? Neden bazı insanlar, örneğin ben, karınları tok olduğu halde anarşist oluyor?

Sakın bana ‘Halk bilinçsiz’ demeyin. Halk domuz gibi ‘bilinçlidir’. Keşke bilinçsiz olsaydı, ya da biz gökten zembille inmiş olsaydık. O zaman, hayvanların içgüdüsüyle, halkın da sağduyusuyla hayatlarını idame ettirdiğini düşünür, ‘E naapsınlar canım, onlar bizim gibi tanrısal yaratıklar değil ki. Ne anlasınlar özgürlükten’ der, bu insana yakın yaratıkları hoş görürdük.

Ama ne biz gökten indik, ne de onlar insana yakın yaratıklar. Garip ama gerçek; onlar ne in ne cin. Onlar da bizim gibi ademoğlu, ademkızı.

Farkımız şu: Biz köleliğe isyan ediyoruz, hürriyeti arıyoruz. Hiç kimse için değil, kendimiz için. Onlar ise arayış içinde değil. Çünkü onların yerine her şeyi keşfetmiş bir toplumsal, bireysel rehberleri var: İdeoloji.

Ona sıkı sıkıya bağlılar ve ondan kurtulmak istememeleri için hiçbir nedenleri yok ve kurtulmak istememelerine hiçbir mazeretleri de yok.

İktidar peşinde olsaydık, politika yapmamız gerekirdi. Politika gereği de halkı yüceltmemiz, beğenmediğimiz taraflarını görmezden gelmemiz gerekirdi. Ama iktidar peşinde değiliz. O nedenle halka yağ çekmek zorunda değiliz ve bizim de halkı affetmek için hiçbir nedenimiz yok.

E halka düşman olup köşemize mi çekileceğiz? Olabilir tabii. İsteyen öyle yapsın. Ama benim içimden böyle yapmak gelmiyor. Benim içimden özgürlüğe övgüler, gönüllü kölelere sövgüler düzmek geliyor. Hem belki aşağılamalarımız ve alaylarımız, halkın küçük bir bölümünün kendine sorular sormaya başlamasına yol açabilir, kim bilir?

İşte ilan ediyorum: ‘Bir numaralı halk düşmanıyım’. Halk, halk olduğu sürece, zalim alaylarımdan kurtulamayacak.

Sayı 6
Nisan - Mayıs 2004

Seçmeyi ve Seçilmeyi Reddediyoruz
İsimsiz

Türkiye'nin elli yıllık, çok partili siyasi sistemi temel bir gerçeği bütün açıklığıyla ortaya koymuştur. Bu gerçek; seçme ve seçilme ilişkilerinin devletten bağımsız ve özgür iradi koşullar-da tezahür etmediğidir. Seçimlerin ne zaman gerekli olduğuna karar verenlerin seçmenler değil, siyasi partiler olduğu gerçeği göz önüne alınırsa, siyasi partilerin toplumsal yaşam üzerindeki denetleyici, yönlendirici politik ideolojik tahakkümleri rahatlıkla anlaşılabilir.

Yıllardır birbirleriyle düğümlenip toplumu bir azap ağı gibi sarmalayan parti yönetimleri her defasında yaşamımız üzerinde yeni tasarruflar kurabilmenin politik cambazlığını tezgahlamaktalar. Ekonomik, kültürel, siyasal, kısaca yaşamımızın her alanında kuşaklar boyu devam edegelen ve çağın çığ gibi büyüyen sorunlarıyla birleşip devasa boyutlara varan sorunların bizzat kaynağı ve nedeni olan partilerin çözüm sunabilmelerini beklemek ya da düşünmek boş bir avuntudan öteye geçemez.

Yaşamımızı baskı, para ve entrikayla cendere içine alıp bizi sonsuz acılara sürükleyen partilerle değil, partileri ve yönetimi reddeden binlerce özgür iradenin inisiyatifli demokratik davranışını yaratmak zorundayız. Ya paranın tahakkümü ya insanlık! Ya ihalelerin iğrenç entrikaları ya özgürlüğün temiz ahlakı! Hepimizin önündeki tercih budur işte.

Yerel yönetim büyük bir yalandır

Bu ülkede yaşayan ve az da olsa siyasal yaşamı izleyen hemen herkes yerel yönetim denen şeyin gerçekten yerel değil, devletin herhangi bir yerele indirgenmiş yönetimi olduğunu kolaylıkla görebilir. Bizzatihi iktidarlar tarafından yoksullaştırılmış olan toplum çok derin ayrımlarla saflaşmıştır. Kişi ne kadar tutarlı ahlak prensiplerine sahip olsa da iktidarın sunduğu

ayrıcalık ve nimet mekanizması içinde kendisini seçen binlerce insandan farklılaşacaktır. Yönetici ile yönetilenin kaçınılmaz kuralıdır bu. Yıllardır yaşanılıp görüldüğü gibi, bize hükmedecek kişiyi ‘yerellik’ ve ‘temsil’ yanılgısıyla kendi ellerimizle seçip, iktidarın ayrıcalıklı ve kar hırsı üzerine kurulu tahakküm koltuğuna oturtmaktayız.

Eğer gerçekten yerel ve özgür bir yaşamdan söz edilecekse; yaşı, cinsiyeti, dili, dini, vb. ne olursa olsun her bireyin kendi yaşadığı alandaki sorunlara müdahale etmesi ve ortak katılımlarda bulunmasının yolu açılmalıdır. İnsanların iradeleri dışında alınan kararlar onlara karşı işleyecektir. Herkesin gönüllü katılımını temsili değil, doğrudan doğruya sağlayabilecek demokratik bir işleyiş tarzı gereklidir. Köy ve mahallelere, birey ve gruplara kendi iradelerini özgürce ortaya koymalarını sağlayan bir tarz, aynı zamanda muhalif bir azınlığın kendi haklarını güvence altına almasını da sağlayacaktır. Öbür türlü, bugünkü gibi, çoğunluğun yanıltıcı temsilinin diktasıdır. Hepimizin yakından tanıdığı bu eşgal, paramiliter avanta çarklarıyla bütünleşip, yerel yönetim adı altında her beş yılda bir zulüm ve talan cumhuriyetinin tepesine çöreklenmektedir.

İşte bu nedenle, partisiz otonom inisiyatifi, şenlikli özgür bir yaşamın vazgeçilmez güvencesidir. Kitlelerin partilere karşı ortaya koyacakları doğrudan inisiyatif, kendi yaşamlarına sahip çıkarak mevcut toplumsal ve politik engelleri ortadan kaldırması ve sorunlara çözüm sunabilme-sidir. Yoksa, proje ve hizmet demagojisiyle arkasına mafya desteği alan politika hokkabazlarının kentleri beton mezarlıklara çevirme despotizmine düşülür.

Çevre düzenlemesi diye, tabiatın doğal dokusunu parçalayıp insanı kendi tabii ortamından koparıp beton ve plastik bahçelere kapatmanın adı hizmet olamaz. Gözlerimizi oyan bitmez tükenmez tabelalar, kulaklarımızı sağır eden motor ve mahşeri kalabalık gürültüleri, göğe doğru yükselip giden imar planları ancak ve ancak onlardan zarar gören binlerce insanın doğrudan doğruya kendi inisiyatifleriyle durdurulabilir.

Kentler, köyler, mahalleler ancak orada yaşayan insanların söz sahibi olmalarıyla yaşanabilir, güzelleşebilir.

'Devrim Sonrası' Yok! Aslolan Sonsuzluktur
Latif Seydagil

Ortaokul öğrenciliğimin çocuklukla ergenlik arası o uzak sonbahar gününü hatırlıyorum. Kasabadan köylere uzanan patika yollan her gün, sabah akşam güle oynaya arşınlardık. Okulun, alışmak istemediğimiz disiplinini, kimi hocalarımızın ders anlatış tarzını ve yaşamımıza tümüyle yabancı olan okulu bu ders dışı saatlerde eğlence konusu yapar, hicve ederdik. Çünkü kafamızda, yeterince kullanabileceğimiz soru işaretleri oluşturulmuştu. Ergen öğrenciliğimin bu şen şakrak ‘köy yolu’ bölümü yıllar sonra da okul metoduna karşı asıl öğrenmenin gerçekleştiği bir panzehir oldu.

Çiçeği burnunda solcu'luğumun o uzak sonbahar gününü ve her okul çıkışı o köy yolunu bugün büyük bir özlemle hatırlıyor, yeniden ve yeniden yüreğimde yaşatıyorum.
-Peki bu düzeni değiştirdikten sonra ne olacak? Devrimden sonra okul olmayacak mı?
Yeniden yeşermiş çimenliklerle, bir karış kadar boy vermiş sonbahar ekinlerinin arasından kıvrılarak giden o köy yolunda böyle sormuştu arkadaşım. Bu soru karşısında, devrime dair her şeyi sahiplenip, körpecik dağarcığımla ‘gelecek düzen’ in nimetlerini ve kendi devrimimin sonrasını övgüyle arkadaşıma anlatmaya çalışmıştım.

Okulun, fabrikanın, tarlaların ve devletin devrimden sonra da varlıklarını sürdüreceğini hem de ‘emekçilerin malı’ olarak varolacaklarını çok sonraları öğrenecek ve öyle olması gerektiğini anarşizmle yüz yüze gelinceye dek inançla savunacaktım.

O ele avuca sığmayan haşarı çocuk ise, ‘azıcık aşım ağrısız başım’ kültürünün çürümüşlüğüyle, devrimin büyüleyen tarihinden ve ruhumuzdaki anlamından koptu. Binlerce militanın romanlaşan tutkulu maceralarını duymadı, görmedi yaşamadı. Ne o gün içinde büyüdüğümüz 71 hareketi, ne çocuk ütopyalarımız ne de 75-80 arası mücadelenin cavcavlı dönemi onun ilgisini çekmedi. O, gürül gürül bir akışın ortasında duymayan, görmeyen, anlamayan ‘bihaber’ kişi olarak sağır dilsiz bir yaşam fanusuna çekilip, teorik örneklemelerimizin ‘sokaktaki adam’ı, ‘sıradan insan’ı oldu. Özenle sakındı ve bizim yolumuza sapmadı! Ezeli bir

alışkanlığı devralarak devlet kapısında iş tutmanın ‘bahtiyar-lığıyla’ hareketsiz, ruhsuz bir siluet olarak, ‘yirmisinde evlenen, kırkında emekli olan, ellisinde ölen’ o uğursuz ‘alın yazısı’nı yaşıyor şimdi.

Peki ya devrim?...

Devrimi 1972 kışında, aranan devrimcilerin duvarlardaki afişlerine büyük bir merak ve hayranlıkla bakarken, bir daha silinmemecesine belleğime kazımıştım. Birçok devrimci gibi, yıllardır içimde taşıdığım bu duyguyu cilt cilt kitaplardaki vurgusuyla pekiştirip ö günden beri dillendirmeye çalıştım hep.

Neydi devrim?

Beni bunca sığlıklara düşüren bu kavram, kanımda böylesine esen bu duygu yalnızca kitaplardaki o ölü anlatını mıydı? Yoksa, tarihsel olayların patlamasıyla gelip yaşam kıyılarımıza çarpan ve sonra da geri çekilen bir med-cezir miydi devrim? Evet, belki de buydu devrim! Belki de Kışlık Saray'ın mitral-yözlerle ateş altına alınmasıydı. Ama benim için, devrim bambaşka bir şeydi. Benim için o, bitmeyen bir ruh'tu! Kışlık Saray'ın ele geçirilmesinden çok, Vera Bogoduhovskaya'nın Sibirya'ya sürgüne gittiği andı!
1972 kışında, aranan devrimcilerin duvarlardaki afişiydi devrim. Koynumuzda tomar tomar gizli dokümanla dağlık köylere doğru yola çıktığımız o ay ışıklı gecede namlularımızın parlayan ucuydu devrim.

Zamanla, duvar afişlerinden, duygulardan bir bir sıyrılıp kitaplara, dergilere, sendika, dernek ve partilerin amaç ve programlarındaki anlamına oturdu. Hızla kitabileşip, bilimselleşerek özünü yitirdi. Artık pek çok şey onun, ruhuna yabancılaşan bu bilimsel mantığına ters düşebilirdi. Sözgelimi, Narodnik Vera'nın yaşamı boyunca ruhunda taşıdığı o yıkıcı devrimci romantizmini ‘bilimsel olarak’ tercih etmek söz konusu olamazdı artık.
Yaşam, nice zamandan sonra, renkleri, sesleri, sözleri ve duygularıyla devrimi aşındırdı. Gelişme denilen amansız hastalık onun ruhunu kemire kemire teslim aldı. Plan, programla perçinlenen devrim, duygularını bütünüyle yitirerek rasyonelleşti. Bir kalkınma aracı olarak ehlileştirilip,

sosyoloji laboratuvarında aşama ve ara aşamalara ayrıştırılarak, huzurla bin bir nimete açılan bir kapı tabelası olacak kadar anlamsızlaştırıldı. Artık, mutluluğa varan bir 'sonrası' vardı. Ve şimdi önemli olan bu sonrası'nın nasıl programlanacağıydı. Kitlelerin kanında çılgınca esen o fırtına şimdi dinmiş ve yerini yalnızca, sonrası programlarının neleri ne kadar vereceği gibi, artık kimsenin kılını kıpırdatmayacak denli akıllı ama ruhsuz, duygusuz, mutlu gelecek vaatlerine bırakmıştır. 'Sosyal güvence' tuzakları, kent bulvarlarını ateşe veren ve dağlara çekilen umudu tutsak aldı.

Yalnızca o uzak sonbahar gününde değil, yaşamımın her adımında 'devrim sonrasında ne olacak?' sorusuyla hep karşılaştım, karşılaşıyorum. İktidara tapan köle ruhlarla, duygudan uzak, ekonomiyle malul rasyonel kafalar için devrimin müreffeh bir sonu olabilir. Bir gece yarısı ya da bir şafak vakti kentleri muhasara altına alıp devrimi bir zafer, bir istiklal olarak düşleyince ister istemez onun istikbal (gelecek) safhası da olacaktır.

Oysa devrim özü gereği akıldışı ve çılgındır! Ekmek, şarap ve mutluluk onun geçerken yol açtığı sonuçlarıdır. Asıl ilkesi: durmaksızın gönülden gönüle geçen özgürlüktür. Özgürlüğün biten bir sonu yok. O nedenle, devrimin de durup istirahat eden bir arası, sonu, sonrası yok.

Devrim sürekli bir haldir.

İdeoloji, Örgüt, Politika, Sınıf
Gün Zileli

İdeoloji

Her Sınıf ya da toplumsal zümre (bunlar iktidarı ele geçirip üretim araçlarını tekellerine alarak sınıf haline gelirler) iktidara gelebilmek için bir ideolojiye gereksinme duyar. Her ideoloji bir mistifikasyondur. Yani iktidar sınıfının, kitleleri, bir yandan inandırmasına bir yandan da baskı altına almasına ve sonuç olarak hakim sınıfın egemenliğini gizlemeye yarayan, yalan ve demagojilerden oluşan düşünsel sistemdir. Hiçbir iktidar sınıfı ya da iktidara hazırlanan kesim ideolojisiz yola çıkamaz. Marx ve Engels de, eğer yanlış anımsamıyorsam Alman İdeolojisi'nde ideolojinin gerçeği

gizlemeye yarayan bir mistifikasyon olduğunu belirtmişlerdir. Ancak bu iki düşünür, iktidarı reddetmediklerinden, tersine gerekli bir araç olarak gördüklerinden düşüncelerinin, ardılları tarafından bir ideoloji haline getirilmesi kaderinden kurtulamamışlardır.

Yalnızca iktidara geçme becerisine ve olanağına sahip olan sınıf ve zümrelerin ideolojileri vardır. Böyle bir olanağa sahip olmayan sınıf ve zümrelerin sistemleştirilmiş ve mistifike edilmiş bir ideolojileri olduğundan söz edilemez. Çağımızda 'işçi sınıfı ideolojisi olan Marksizm - Leninizm'den bol bol söz edilmiş olmasına rağmen aslında bu ideoloji işçi sınıfının değil, iktidara geçebilmek ve iktidarda tutunabilmek için işçi sınıfına gereksinme duyan bürokrat-aydınların ideolojisidir.

İdeoloji sorununu irdelerken aydınlar kesiminin özelliklerinin, tarihteki rolünün incelenmesi gerekmektedir. Çünkü aydınlar, ister belli bir temel sınıfın adına olsun, ister doğrudan
doğruya kendi adlarına olsun ideolojik mistifikasyonun başta gelen üreticileridirler.

Daha eski zamanlarda, örneğin feodal çağda aydınlar feodal sınıfın hizmetinde son derece dar bir zümreydiler. Geçimleri doğrudan doğruya feodal sınıf tarafından sağlanıyordu. Bu yüzden de aydınlar feodal sınıfın ideolojik hegemonyasının hizmetkarları durumundaydılar. Ancak daha sonraki gelişmeler içinde yükselen sınıf burjuvazi daha siyasal iktidarı dahi eline geçirmeden üretim araçlarının mülkiyetini eline aldıkça aydınların hizmet ettiği sınıflarda da bir değişiklik oldu. Süreç içinde aydınlar kesimi burjuvazinin hizmetine girdi. Burjuva egemenliğinin ideolojisini üretmeye başladı. Kapitalizmin gelişip serpilmesiyle aydınlar kesiminde de bir gelişme ve genişleme göze çarptı. Eğitim artık çok dar bir aristokrat kesimin tekelinden çıkmış ve topluma yayılmaya başlamıştı. Artık toplumun her kesiminden besleniyordu aydın kesim ve iyice kalabalıklaşıyordu. Önceleri burjuvazi bu aydın kesimi beslemekte ve istihdam etmekte yeterlilik gösterebilmişti. Ancak daha sonraki gelişmeler içinde bu alanda bir yetersizlik göze çarpmaya başladı. Burjuvazi ancak kendi ideolojik egemenliği için gerekli miktarda aydını istihdam edebiliyor ve besleyebiliyordu. Bu anlamda, sayısı hızla kabaran aydın kesimde gizli ve açık işsizlik baş gösterdi. Buna bağlı olarak aydınların önemli bir kısmı

feodal düzendeki ayrıcalıklı konumdan uzak kalmaya ve yoksullaşmaya başladı. Bu yoksullaşma kaçınılmaz olarak aydınlarda burjuvaziye karşı bir muhalefeti doğurdu. Aydınlar, sınıf doğaları gereği iktidardan uzak kalmaya ve üstünlüklerinin tanınmamasına alışık değillerdi. Bu yüzden kapitalizme karşı muhalefetleri yer yer yıkıcı bir mücadeleye bile dönüşebildi. Artık kendilerini besleyecek bir hakim sınıf desteğinden yoksun kalan ve kapitalist sistem tarafından emilemeyen aydınlar (ki, bu özellikle, bir yandan feodalizmin dağıldığı, ama diğer yandan burjuva sınıfının henüz güçlü olamadığı kapitalizm açısından görece geri kalmış toplumlarda çok daha fazla' geçerliydi) artık muhalefetlerini doğrudan doğru kendi adlarına ifade ettiler ve kendi iktidarlarını gerçekleştirmek üzere yeni bir ideolojik mistifikasyonun peşine düştüler. Özellikle kapitalizm bakımından geri kalmış ülkelerde üstelik onları bekleyen bir toplumsal misyon da söz konusuydu. Bu ülkelerde burjuvazi, geç kapitalizmin temsilcisi olarak ülkeyi sanayileştirme ve çağdaşlaştırma becerisinden yoksundu. Üstelik bu burjuvazi, ülkenin geri kalmışlığının doğal bir sonucu olarak yarı feodal bir özellik arz ediyor ve ileri kapitalist ülkelerin vesayetinden bir türlü kurtulamıyordu. Bu koşullarda bu görevi aydınlar zümresi üstlendi.

İktidara aday olan aydınlar zümresi için Marksizm biçilmiş kaftan bir ideoloji arz ediyordu. Bir kere bu ideoloji, doğrudan doğruya bir aydın hegemonyasından söz etmiyor, bunun yerine tarih sahnesine çıkmış yeni bir sınıfın iktidarından, işçi sınıfının iktidarından dem vuruyordu. Her zaman bir başka sınıfın adına ideolojik mistifikasyon görevini üstlenmiş aydınlar açısından bu dönem çok elverişliydi. Ne yapılırsa yapılsın, bu üstelik adalet arayan bir sınıfın adına yapılmış olacak, böylece kendi gerçek iktidarları gizlenmiş olacaktı. Öte yandan Marksizmin diğer bir elverişli yanı, pozitivist aydınlanmacı gelenekten geliyor olması ve ilerlemeci radikal sanayi atılımlarına cevaz veriyor olmasıydı. Üçüncü bir nokta, Marksizmin, ulusal kurtuluş ve ulusal birlik ihtiyacına hiç de kapalı bir tutum içinde olmamasıydı. Ayrıca zamanla aşırı enternasyonalist yaklaşımlar pekala bulunabilir, ulusalcı yön gerekli revizyonlarla ön plana çıkarılabilirdi. Nitekim de öyle yapıldı.

Bu genel saptamalardan sonra ülkemizdeki aydınların pozisyonuna girebiliriz. Bütün bu ön saptamalara ek olarak Türkiye aydınlarının emekçi sınıfların temsilcisi ya da öncüsü olarak

çıkmalarım teşvik eden başka bazı öğeler de vardır. Osmanlı İmparatorluğu döneminden başlayarak Türkiye aydınları diğer benzeri ülkelerle karşılaştırıldığında (Rusya benzerlik açısından bir istisna oluşturur) oldukça kalabalık bir kesim oluşturmuşlardır. Bunda Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal yapısı hayli belirleyicidir. Osmanlı İmparatorluğu merkezi bürokratik bir imparatorluk olduğundan devlet yapısı başka devletlerden çok daha fazla sayıda memura ve subaya gereksinme göstermiştir. Öte yandan Osmanlı imparatorluğunda batıdaki bildiğimiz türden kandaş bir aristokrasi sınıfı yoktu.

Hakim bürokrat kesim devşirmelerden oluşurdu. Tarihte bol bol okuduğumuz örneklerde gördüğünün gibi en alt toplumsal kesimlerden gelen insanlar, eğer devlete hizmette sebat ederlerse en üst paşalık hatta sadrazamlık görevlerine yükselebilirlerdi. Bu gelenek Türkiye Cumhuriyeti devletinde de devanı etmiştir. Devlet, kadro gereksinimleri dolayısıyla her zaman kendi gereksinimlerinin de ötesinde bir aydın kesimin yetişmesi için yaygın eğitimi teşvik etmiştir, bu yaygın eğitim, örneğin batı toplumlarından çok farklı olarak alt sınıfların çocuklarına kadar ine bilmiştir. Bugün bile Türkiye'de belli başlı aydın mesleklerine intisap etmiş insanların sınıf kökenleri araştırıldığı zaman, batılıları şaşırtacak ölçüde bir ‘halk çocukları’ kesimiyle karşılaşırız.

Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi, hele Türkiye gibi kapitalist gelişme açısından geri kalmış bir ülkede böylesi yaygın bir eğitim ve aydın üretimiyle kapitalist sistemin çatışması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu çatışma, özellikle 1960'dan sonraki toplumsal gelişmelerle de birleşince bir patlamaya dönüşmüş ve kapitalist sistem tarafından emilemeyen kalabalık bir aydın kesimi kendini sistemin kenarlarında bulmuş ve direnişe geçmiştir.

Bu direniş, kaçınılmaz olarak aydın kesimin hem Türkiye'nin modernleştirilmesi misyonuna sarılmasına, hem de dolayısıyla burjuvazinin ötesine geçip radikal istemlerle iktidara aday olmasına olanak sağlamıştır. Bu dönemde başta işçi sınıfı olmak üzere köylülerde ve emekçi tabakalarda meydana gelen toplumsal hareketlilik, bu muhalif aydın kesimin kendi iktidarı için bir toplumsal taban bulduğu kanısını güçlendirmiştir. O

dönemde Türkiye'de yaygınlaşmaya başlayan Marksist ideoloji kolayca aydınların iktidar kavgasının ideolojisi olarak hizmet yapabilmiştir.

Aydınlar kesiminin bu mücadelesi, bir süre sonra, yüksek okullardan mezun olan işsiz ve genç, gelecek arayan yarı-aydın kalabalık bir kille tarafından beslenmiştir. Bu kesimin mücadeleye katılması, işçi sınıfının iktidarı için mücadele edildiği mistifikasyonunu daha da güçlendirmiştir. Çünkü özellikle bu kalabalık kesim iyiden iyiye emekçi kesimlerin çocukları konumundadır. Çoğunun anası babası işçi, köylü ya da küçük esnaftır. Bu kalabalık kitlenin belleğinde ve anılarında yakın geçmişlerinde, çocukluklarında emekçilerin çektikleri acılar son derece canlıdır. Bu yüzden bu genç insanların kendilerini emekçi sınıfların öncüleri ya da temsilcileri olarak görmeleri için çok daha fazla neden vardır. Özellikle 1970'lerdeki büyük işsiz eğitimliler patlaması bu durumu açıkça görmemizi sağlayacaktır.
Burjuvaziden kopmuş, kapitalist sistem tarafından observe edilmesi imkansız hale gelmiş bu kesim kendi geleceğini iktidar mücadelesinde gördü. Bu kesimin insanları, toplumda, edindikleri bilgi ile orantılı hiçbir itibar görmüyorlardı. Diplomaları hiçbir işe yaramıyordu, kalp paradan farksızdı. Üstelik kendilerini göstermeleri için sistem onlara hiçbir olanak sağlamıyordu. Günlük yaşamlarını, aydın onurlarım zedeleyecek işler yaparak kazanmak zorunda kalıyorlar, aslında yer yer işçi sınıfından bile daha yoksul bir konumda olduklarını görüyorlardı. Kişilikleri hiçe sayılıyordu. Bir birey olarak bu toplumda hiçbir kıymet-i harbiyelerinin olmadığını ve olmayacağını görmeleri için geri zekalı olmaları gerekiyordu. Oysa bunların büyük çoğunluğu, emekçi halkın içinden yetişmiş en yetenekli, en cevval gençlerdi. Üstelik iktidar derken, sonum salt bir devlet iktidarı olarak görmeyelim. İktidar ilişkileri her yerdedir, toplumun her hücre-sindedir, soluk aldığımız havanın içindedir. Bu yüzden kapitalist sistemin kendisine hiçbir şey vaad etmediği, adam yerine bile koymadığı enerji dolu bir gencin, şansım, ilerde bir gün kendisinin de Lenin gibi iktidara gelmesine yol açacak bir Marksist örgütte denemesi son derece mantıkidir. İlerde iktidara gelmek bir yana, kapalı devre bir örgütün iç ilişkilerinde bir iktidara sahip olma şansı hiç de öyle uzak bir olasılık değildir. Hatta son derece olanaklı bir durumdur bu. Edindiği aydın yetenekleriyle Marksist - Leninist klasikleri ezberleyen bir gencin örgütünde kısa zamanda yükselmesi, önce bir bölge sekreteri olması,

böylece tatmin edilmemiş otorite ve iktidar duygularım daha alttaki üyeler üzerinde uygulaması, giderek örgüte hizmeti sayesinde, kooptasyonlar vb. yoluyla hızla yükselip örneğin MK'ne girmesi işten bile değildir. Bu, elbette içinde hapishaneler, işkenceler, zorluklar olan bir yolu göze almak demektir. Ama daha önemli olanı devlet iktidarını bile ele geçirmeden bir örgütte iktidar olabilmenin, emredebilmenin verdiği manevi tatmindir. Bir çok enerjik genç, küçük bir büroda işlevsiz bir memur olarak pineklemekten ya da işsiz kalıp işportacılık yaparken zabıtalarla köşe kapmaca oynamaktan-sa, içinde tehlikeler de barındıran bu iktidar yolunu kolayca seçebilmişlerdir. Üstelik itibar ve iktidar, yalnız bu tür tatminlere yol açmaz. Frendeu ve Reichcı bir yaklaşımla bakacak olursak, örgüt içi iktidarlar, cinsel başarıda da önemli bir silahtır. Örgütünde yükselen ve başarılı olan bir genç, bu tür örgütlerdeki bütün cinsel perhiz önlemlerine rağmen gizliden gizliye, belki de normal koşullarda ulaşamayacağı kızlara da ulaşabilmektedir (bu konumda olan kızların sayısı son derece azdır, ataerkil yapıdaki bu örgütlerde genellikle seçme konumunda olan erkek önderlerdir).

Başlangıçta iktidar için mücadele eden her sınıf ve zümrenin bir ideolojiye gereksinimi olduğunu belirtmiştim. Bunu daha da özelleştirerek şöyle söyleyebiliriz: iktidar için şansını denemek üzere kurulmuş her örgüt kendi spesifik ideolojisine sahip olmak zorundadır. Bu yüzden, her örgütün ideoloji üreticisi aydınları ya da kadroları örgütlerinin varlıklarını haklı bir temele dayandırmak için genelde Marksist olarak adlandırılsa da özel bir Marksist ideoloji ayrımı koymak ve bunu üretmek zorundadırlar. Bunu üretemeyen örgütler kısa bir bocalamadan sonra dağılmak ya da ideolojisini daha dört köşeli bir şekilde açıklayan örgüt tarafından yutulmak zorundadırlar. Bu çaba Marksizm - Leninizmin sonu gelmez farklı açıklamalarını doğurur. Yani aslına bakılırsa, gerçekte ve temelde gerçek bir farklılık yoktur da, örgütün varlığını hem tabana hem de örgütün dışındakilere açıklamak için zorlama bir farklılık üretilmiştir.

Örgütün yaratıcıları, öncelikle içinden çıktıkları örgütle aralarına bir ayrım koymak için isim değişikliğini vurgulu bir şekilde belirtirler. Örneğin TKP, TKP-B, TKP-R, TKP-ML adlarıyla çoğalır. Sonra TKP-ML TKP-ML Hareketi olur ve böylece uzayıp gider. Elbette isim farklılığı tek başına bir şey ifade etmez. Bunun ardından belli bir ideolojik gelenek yaratılmalıdır.

Örgütün uzun erimli bir tarihi olduğu ispatlanmalıdır. Bunun için örgütün köken olarak geldiği gelenek açıklanır, bu gelenek o örgütün halihazır ideolojik tutumuna tam olarak uymasa da tarihini oluşturduğu için önemlidir. Bunun ardından tarihteki büyük önderler, kahramanlar ve şehitler üzerine yaratılan mistifikasyonlar gelir. Bu, özellikle üye ve taraftarların ideolojik inancını ayakta tutmak, duygusal gıdalarını sağlamak açısından önemlidir. Bunun yanı sıra uluslararası plandaki Marksist geleneğin mirasına gönderme yapılır. Bu örgüt Marks'ın, Lenin'in, Castro'nun ya da Mao'nun ya da Enver Hoca'nın vb. takipçisidir. Ya da koyu Stalincidir. Diğer Stalin'e sahip çıktığını söyleyenler bunu sahtekarlıklarından yapmaktadırlar vb. Mistifikasyonun en önemli unsurlarından biri de, eğer varsa örgütün tarihinin büyük bir başlatıcı öndere dayandırılmasıdır. Bu önder ölmüş ya da şehit edilmişse mistifikasyon açısından daha da olumlu bir dunun vardır. Çünkü ölüler konuşamaz ve onları istediğiniz kalıba dökebilirsiniz. Örneğin geçenlerde Green Lane üzerinde bisikletle giderken TKP-ML Hareketi'nin yeni bir afişini gördüm. Bu afişte İbrahim Kaypakkaya'nın başı, kökleri derinde olan güçlü bir ağacın gövdesini oluşturuyordu. Bu gövdeden yukarı doğru dallar uzanıyordu. Der dalın ucunda yuvarlak içine alınmış bir devrim şehidinin resmi yer alıyordu. Ancak resme uzaktan bakılınca
İbrahim Kaypakkaya'nın başı, çevresine dikenlerden bir çelenk konmuş ve National Galeri'de örneklerine pek sık rastladığımız İsa'nın tablolarından farksız görünüyordu. Hatta ben uzaktan ilk gördüğümde bunun bir Hristiyan örgütünün afişi olduğunu sandım! Elbette afişi hazırlayanların doğrudan böyle bir amaçları yoktu ama niyetleri ne olursa olsun İbrahim Kaypakkaya'dan bir aziz yarattıkları gerçekti. İbrahim Kaypakkaya arkadaşımdı. Yanakları pembe pembe son derece sevimli bir köylü delikanlısıydı. Herhalde bu mücadeleye girişirken böyle bir aziz haline geleceğini hiç düşünmemiştir.

Mistifikasyonlar böylece birbirini izleyerek gider. Öncüye saygı telkini, öncünün öncüsüne yani Merkez Komitesine ya da önderliğe saygıya dönüşür. Giderek bu, örgütün tek liderine, hali hazırda önderlik etmekte olana saygıya, giderek klikleşmeye dönüşür. Bu, elbette o önder, örgütün çıkarları doğrultusunda hareket ettiği sürece böyledir. Ters bir durumda örgüt, önderini en tepeden bataklığın dibine fırlatmasını da bilir. Örneğin TİKB (Türkiye İhtilalci Komünistler Bir-Iiği)'nin kurucusu Aktan İnce'nin

ve TKP - ML Hareketi'nin kurucusu Garbis Altınoğlu'nun başına gelen budur.

Sanılmasın ki, ideolojik mistifikasyonun önemli bir parçası olan önder mistifikasyonunu yaratan yalnızca liderlerdir. Bu gereksinimi belki liderlerden de fazla duyan o örgütün tabanıdır. Çünkü bu taban mücadele edebilmek ve ‘sıkı durmak’ için bu tür dopinglere muhtaçtır. Hatta bazen kültleşme, liderin direnmesine rağmen yapılmaya çalışılır. Örneğin ben TİKP'nin Merkez Komitesindeyken tabandan ve orta düzeydeki yöneticilerden Doğu Perinçek'in resimlerinin parti içinde dağıtılması yolunda yoğun bir baskı geldiğini anımsıyorum. Doğu buna karşı çıktı. Tabanın isteklerinin temsilcisi olduklarını söyleyen yöneticiler ‘evet ama insanlar bunu talep ediyorlarsa ne yapabiliriz’ diyerek ayak diredi̇ler. Sonunda Doğu'nun direnmesi ve kabul etmemesi üzerine resimler dağıtılmadı. Şimdilik Şefik Hüsnü'nün resimleriyle yetinilmesine karar verildi. Bu olayı anlatırken, Doğu'nun ne kadar kariyerizmden uzak bir lider olduğunu anlatmak değil niyetim. Zamanı geldiğinde onun bu isteğe sonunda ‘boyun eğeceği’ kesindir. Ama henüz zamanı değildir. Akıllı bir lider olan Doğu zamansız adımlar atmamak için en azından bu noktada kendisini gemlemiştir.

Mistifikasyonların son unsurlarından biri de, uluslararası planda ‘kardeş parti’ bulmaktır. Gerçi günümüzde bu kardeş partiler oldukça azalmıştır. Ama örgütler yine de arayıp tarayıp bir şeyler bulmaktan geri kalmamaktadırlar. Şu anda Enver Hocacılar ve Sovyetler Birliği taraftarları bu açıdan en kötü durumdadırlar ve bu yüzden moralleri çok bozuktur. Bu boşluğu nasıl dolduracaklarını düşünmektedirler (bu, Sovyetler Birliği taraftarları açısından pek söz konusu değil, çünkü geçmişte propagandalarını tamamen SBKP noktasına dayandırmışlardı ve o yıkılınca kendileri de yıkılmak zorunda kaldılar). Şu anda enternasyonal planda kardeş parti adayları olarak Küba, Çin ve Kore partileri kalmıştır.
Başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi sınıf ve tabakaların ideolojisi yoktur. Çünkü her ideoloji iktidar uğruna gerçeğin çarpıtılmasından ve gerçeğe yabancılaşmadan ibarettir. İşçi sınıfının ise iktidara gelmek gibi bir olanağı olmadığı gibi gerçeği çarpıtmaya da gereksinimi yoktur.

İşçi sınıfı neden iktidara gelemez? Çünkü üretimdeki bir sınıfın, üretime yabancılaşmaktan ve üreticilere boyun eğdirmekten başka bir anlamı olmayan iktidara gelmesi kendi kendini inkar etmesi olur ve bu olanaksızdır. Elbette tek tek işçiler iktidarda yer alabilirler ama sınıfın bütünü için bu söz konusu değildir. İşçi sınıfının iktidara geldiğini farz edelim. Bu iktidarı ne için kullanacaktır? Hadi söylendiği gibi burjuvaziye boyun eğdirmek için kullandığını farz edelim. Ondan sonra? İktidar kaçınılmaz olarak üretimi düzenleyecektir. İktidarın üretimi düzenlemesi demek üreticinin iktidara ve onun temsilcisi olan yerel iktidar ve yönetimlere boyun eğdirilmesi demektir. Bu dununda iktidardaki işçi sınıfı kendi kendisine mi boyun eğdirecektir?

Bir sınıf hem üre-timde hem iktidarda olabilir mi? Bir sınıf hem yönetilen hem yöneten olabilir mi? Bir sınıf hem boyun eğdiren hem boyun eğdirilen olabilir mi?
Eğer boyun eğdirmeyecekse o zaman iktidar olarak da bir fonksiyonu kalmıyor demektir. Bir sınıf hem üretimde hem iktidarda olabilir mi? Bir sınıf hem yönetilen hem yöneten olabilir mi? Bir sınıf hem boyun eğdiren hem boyun eğdirilen olabilir mi? Eğer işçi sınıfının sınıf olarak değil de, temsilcileri aracılığıyla yönetiminden söz ediyorsak o zaman demem başkadır. Temsilci demek temsil edilene yabancılaşmak demektir. Bu, her durumda ve her zaman böyledir. İşçi sınıfının yönetilen, ‘işçi sınıfı temsilcilerinin’ yöneten olduğu bir durumda her zaman yönetilenle yönetenin karşı karşıya gelmesi kaçınılmazdır. Ve bugüne kadar hep böyle olmuştur. Hiç kimse için şerbetli olduğunu düşünmemek gerekir. Nitekim bugün kapitalizme hizmet eden bütün sendikaların yöneticileri çoğunlukla işçi sınıfından gelmişlerdir. Bu sendikacılar işçi sınıfından kopup biraz üstün bir konuma girdikleri an yozlaşmaya başlamışlardır. Bazıları, yaşanan deneylerden dersler çıkararak yozlaşmayı önleyici mekanizmalar yaratılabileceğinden, örneğin işçi sınıfıyla sıkı bağlar kurulmasından söz etmektedirler. Mekanizmaların ve bağların bu durumu hiç de önleyemediği defalarca görülmüştür. Tersine bu sıkı bağlar ve mekanizmalar işçi sınıfının ağzını tıkayan ve muhalefetini engelleyen araçlar olmuştur. Bu mekanizmalar olmasaydı işçi sınıfının sisteme muhalefeti çok daha sağlıklı olabilecekti. Bazıları da işçi sınıfının bir bütün olarak iktidarı yönetebileceğini, Lenin'in dediği gibi bir alıcı kadının bile devlet görevlerinde dönüşümlü olarak görev alabileceğini belirtmektedirler. Bu

olanaksızdır. Devlet denen şey, günlük olarak rutin bir şekilde işleyen bir makinadır. Üretimdeki işçilerin hepsinin bu makinada görev alması makinanın günlük işleyişine terstir ve devletin çalışmasında kargaşaya yol açmaktan başka sonuç vermez. Üstelik herkes devlet işlerine koşarsa üretimi kim yapacaktır? Bu işlerin dönüşümlü yapıldığını düşünmek de idealist bir çaba değilse bir aldatmacadır. Çünkü devlet deren makina uzmanlaşma ister. Alıcı kadın diyelim ki, bir ay için bir makamı yönettikten sonra çekip gidecek, o alanda hiçbir uzmanlaşma göstermeden yerini terzi kadına bırakacaktır. Samimi olalım. Bu, kitlelerin bu ilkel bürokratik yöntemden daha fazla yakınmasına neden olacak, bizzat çalışan kitleler başlarında hiçbir işten anlamayanların ikide bir gelip devlet işlerini yazboz tahtasına çevirmesinden gına getirip gerçekten işinin ehli devlet yöneticilerini talep edeceklerdir ki, bu da kitlelerde düzenli işleyen devlet mekanizması fikrini güçlendirmekten başka bir sonuca yol açmayacaktır.

İşçi sınıfının iktidar sınıfı olmadığı için bir ideolojiye de gereksinimi olmadığını söyledim. Evet, işçi sınıfının ve diğer sömürülen tabakaların sömürüden kurtulmak için gerçeğe yabancılaşmaya değil, gerçeği bilmeye ve tanımaya gereksinimleri vardır. Sömürüden kurtulmuş özgür ve eşit insanlar olarak yaşama özlemi işte bu gerçeğin işçilerin ve emekçilerin bilincine çıkmasından ibarettir. Bu bilinç işçi sınıfının içinde vardır ve mücadele içinde daha da gelişip serpilir, daha da bütünlüklü bir hal alır. Bu yüzden işçi sınıfına dışarıdan aktarılacak bir 'bilinç' söz konusu değildir. İşçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaksa, onun bilinçlenmesi de kendi eseri, kendi mücadelesinin eseri olacaktır. Bu elbette işçi sınıfının içindeki en uyanık, en öncü kesimlerce kavranacak ve onlardan diğer kesimlere yayılacaktır. Yayılacak bu bilinç, bir ideoloji değildir, bir doktrin değildir. Yalnızca sınıfın doğasına ve içinde bulunduğu konuma uygun bir topluca sömürüden kurtulma, eşitlik ve özgürlük bilincidir. İşçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacağı gibi, onun kurtuluşu sınıf olmaktan, proleter olmaktan kurtulmakla olacaktır ve işçi sınıfı, başlangıçta bütünlüklü olmasa da, bölük pörçük de olsa bu bilinci içinde yaşatmaktadır.

İdeolojik mistifikasyonun temsilcisi örgütler, işçi sınıfının içinde ön plana çıkmış öncü işçileri daima ideolojik gerilik sopasıyla korkutmuşlardır. Eğitimsizliğin kurbanı olan ve üretim koşullarından dolayı entelektüel faaliyet gösteremeyen işçiler bu sopayı her zaman kafalarının üzerinde

görmüşlerdir. Parti yöneticiliğim zamanında bir çok işçinin ve köylünün fabrikadan ya da tarladan yorgun argın döndükten sonra bir de yarı uyur yarı uyanık kendilerini zorlayarak nasıl eğitim toplantılarına katılmak ya da kitap okumak için olağanüstü bir çaba gösterdiklerini gözlemlemişimdir. Örgüt içindeki, ellerinde görünmez sopalar taşıyan kadroların gözünden düşmemek ve örgüt görevlerini yapabilmek için kendilerini harap ederlerdi. Üstelik öğrenmeleri istenen bir sürü şeyin, onları hiç de ilgilendirmemesi bir yana, onları gerçek işçi bilincinden uzaklaştırılması ve geleceğin bürokrat yönetici adayları haline getirmesi de cabası.

İşçiye gerekli olan bilinç, bir sınıf olarak dayanışma yoluyla toplumsal devrim, eşitlik ve özgürlük yolunda ilerlemek, bu yolda iktidarı top-yekün bir devrimle ya da parça parça yürütülen yıkıcı mücadelelerle yıkmaya çalışmaktır. Bu mücadelede en önemli şey, sınıfın birlik halinde hareket etmesi ve kendi öz örgütlenmesini yaratmasıdır. Bunu bilmek ve bu uğurda mücadele etmek işçi sınıfı için yeterlidir. Bunun ötesinde tek tek işçiler olarak bilgi birikimimizi arttırmak, kültürel gelişmemizi sağlamak elbette gereklidir. Bunun için çaba göstermek gerekir. Ama bu noktada da iradeci olmamak gerekir. Sömürülen sınıfların sömürü koşullarında kültürel mülksüzleşmeden kurtulmalarının sınırı vardır. Kültürel yoksulluktan kurtulmakla mülkiyetsizlikten kurtulmak arasında kesin bir bağ vardır. Bu da tek tek bireysel çabalardan çok sınıfın topluca kurtuluşuyla, proletarya olmaktan çıkışıyla mümkündür. İşçi sınıfı, Marksistlerin empoze etmeye çalıştığı gibi yönetici bir sınıf olamayacağına göre bu sınıfa öncelikle gerekli olan şey, yönetici sınıflarda aranan kültürel niteliklerden önce sınıfsal dayanışma ve sistemleri yıkma bilinci ve kararlılığıdır.
Yukardan beri söylediklerimizin bir sonucu olarak belirtmeliyiz ki, anarşizm bir ideoloji değildir. Anarşizm, emekçi sınıfların sistemleri yıkma mücadelesi içinde ortaya çıkmış gerçeklerin sistemleştirilmekten uzak bir ifadesidir. Sistemi yıkmaya girişen bir işçinin illa anarşist olması gerekmediği gibi anarşizmin yıkıcı sınıflar içinde belirleyici bir ideoloji olmaya da gereksinimi yoktur. Anarşizm yıkma bilincinin 'izm'le ifade edilen adından başka bir şey değildir.

Örgüt

‘Öncü’ denen örgütler ya da partiler, iktidarı ele geçirme ve iktidara geldikten sonra da yeni kumlan devleti yönetme araçlarıdır. İktidarı ele geçirme diye bir sorunu olamayan işçilerin ve emekçilerin böyle bir örgüte de gereksinimleri yoktur. İşçi sınıfının kısmi ya da sistemi yıkmaya yönelik mücadeleleri içinde ortaya çıkan gerçek öncü unsurların bu tür ‘öncü’ partilerde yer almaları bu öncülerin sınıftan kopmalarından ve iktidar adayı zümreyle kaynaşmalarından başka bir anlama gelmez. Bu örgütler devrimci yetiştirmez. Kitle mücadelesi için ortaya çıkmış devrimci unsurları, devrimden sonra iktidara gelecek ve bizatihi devrimi bastırma görevini yüklenecek zümrenin yönetici kadroları haline getirir, yani devrimcileri bürokratlara dönüştürme araçlarıdır.

Kanımca emekçilerin bir ‘öncü’ partiye gereksinimleri olmadığı gibi, üyelik aidatı ödenen ve anarşistlerden oluşan bir anarşistler örgütüne ya da federasyonuna da gereksinimleri yoktur. Çünkü ne kadar iktidar olma iddiasından uzak olursa olsun böyle bir özel üyeli anarşistler örgütü de kitleden kopacak ve bir ‘öncü’ partinin görünümüne bürünecektir. Bu söylediğimiz, anarşistlerin hiçbir örgütlenme yapmamaları gerektiği anlamına gelmemelidir elbette. Yıkıcılık fikrini kitleler arasında yaymak, bunun propagandasını yapmak üzere anarşist propaganda ve yayın örgütlenmeleri kurulabilir, hatta kurmak gerekir. Ama bu kadar. Bunun ötesinde bir özel anarşist örgütlenme bizi kitlelerin karşısında ayrıcalıklı bir konuma getirecektir kaçınılmaz olarak. Aynen halkın silahlanmasından ayrı özel bir anarşist silahlı gücün örgütlenmesinin bizi halktan kopartacağı gibi.

Sık sık duymaktayız. Özellikle Marksistler anarşizmi örgütlenme karşıtlığı olarak sunuyorlar. Oysa bu yanlıştır. Anarşistlerin özel bir örgütlenmeden kaçınmaları, hiçbir zaman örgütlenmenin reddi anlamına gelmemektedir, güçlenmeden kaçınmaları, hiçbir zaman örgütlenmenin reddi anlamına gelmemektedir. Marksistler, örgütlenme denince yalnızca kendi özel örgütlenmelerini anladıkları için bunu bu şekilde algılıyorlar ya da böyle sunmak işlerine geliyor.

Anarşistler tam tersine örgütlenmenin savunucusudurlar, öyle olmalıdırlar. Ama nasıl bir örgütlenmenin? Özel bir örgütlenmenin değil, doğrudan doğruya sistemi yıkma mücadelesine girişecek emekçi kitlelerinin öz örgütlenmesinin. Bu, bütün emekçileri kapsayacak bir komün

örgütlenmesidir ya da 1905 Sovyetleri tipinde bir örgütlenmedir. Anarşistlerin esas olarak örgütlenmeden anlamaları gereken budur ve kitlelerin böyle bir örgütlenmeyi bugünden oluşturmaları için yardımcı olmak olmalıdır onların işlevi.

Politika

Politika iktidarı ele geçirme sanatıdır. Bu yüzden iktidarı ele geçirmek diye bir sonum olmayan, çıkarları her türlü iktidarı yıkmakla özdeş olan emekçi kitlelerin politika yapmak diye bir işlevi olamaz. Politika iktidardaki ya da iktidar adayı sınıf ve zümrelerin işidir ve her türlü Politika sonuç olarak iktidar sorununa dayandığından emekçi sınıfların karşıtıdır ve aynen ideolojik mistifikasyon gibi kitlelerin aldatılmasından başka bir anlama gelmez. Kitleler bunun çok iyi bilincindedirler. Günlük kahve konuşmalarında bile bunu böyle dile getirirler. 'Hangisi gelse aynı' derler. Bu basit sözler karmaşık gerçeğin emekçi dilinden basit ifadelendirilmesinden başka bir şey değildir.

Bu yüzden işçi sınıfının ve emekçi sınıfların çıkarları politika yapmayı değil, her türlü politikayı berhava etmeyi, bozguna uğratmayı gerektirir. Bu yüzden işçi sınıfı politikayla, politikayı yıkmak için ilgilenir. Her türlü politikanın yıkıldığı ve sona erdiği gün insanın insana yabancılaşması da sona ermiş ve insanlığın kurtuluşu gerçekleşmiş olacaktır.
Bu bağlamda şu sorunun üzerinde durmalıyız: karşılaştığımız ve tanıştığımız birçok insan peki siz anarşist düzeni kurduğunuz zaman ne olacak diye sormaktadırlar. Aslında 'anarşizm'-le 'düzen' sözcüklerinin yan yana gelmesi bile abestir. Bu soruya verilecek yanıt kanımca şu olmalıdır: Biz anarşist bir düzen kurmak için mücadele etmiyoruz. Biz özgürlük ve eşitlik için mücadele ediyoruz. Daha doğrusu kitlelerin bunları kendi elleriyle kazanmalarına yardımcı olmak için mücadele ediyoruz. Bu anlamda biz 'öncü' falan değiliz. Kimsenin öncüsü olmak iddiasında değiliz. Bizim fonksiyonumuz yeni bir düzen falan da kurmak değildir. Bizim fonksiyonumuz özgürlük ve eşitliği kazanmada insanlığın önündeki engelleri yıkına mücadelesinde kitlelerin bir parçası olarak çalışmaktır. Biz gelecekte neler olacağını bilemeyiz, bunun için de emekçi kitlelerine projeler sunmak gibi bir misyonumuz yok. Ne yapacaklarını, özgürlük ve eşitliği nasıl kazanacaklarını ve nasıl elde tutacaklarını onlar kendi öz

deneyimleriyle öğreneceklerdir. Kısmi ya da bütünsel toplumsal devrimler yapa yapa kendi kurtuluşları yolunda ilerleyeceklerdir. Muhtemelen bir toplumsal devrimi bir diğeri izleyecektir. Yaptıkları toplumsal devrimlerin ardından muhtemelen yeni iktidar odakları ortaya çıkacak ve belki yeni devletler kurulacaktır. Ama onlar özgürlük ve eşitlik yönündeki içgüdüleri öldürülmediği sürece yeniden mücadelelere girişecekler ve yeniden yıkacaklardır. Yeniden ve yeniden yıkarak ilerleyeceklerdir. Bugüne kadar olduğu gibi.

Şöyle bir son ikiyüz yıla bakalım. Yıkılan ne varsa bu, kitlelerin eseri olmuştur. Krallıkları, çarlıkları, padişahlıkları yıkmışlardır. Sömürge yönetimlerini, ulusal baskıları yıkmışlardır. Baskı yönetimlerini, oligarşileri, askeri diktatörlükleri, Faşist diktatörlükleri yıkmışlardır. Yer yer kapitalist devletleri ve onların ardından kurulan sosyalist adlı bürokratik diktatörlükleri yıkmışlardır. Bu yıkımların ardından yeni yeni iktidarlar, yeni yeni baskı yönetimleri kurulmuştur. Bir süre dinlenmişler, güç toplamışlar ve yeniden yıkmaya girişmişlerdir. İşte toplumsal devrim böyle ilerleyecektir. Artık yıkılacak bir iktidar odağı kalmadığı, yeni iktidar odaklarının ortaya çıkması için koşulların ortadan kalktığı noktada eşitlik ve özgürlüğe ulaşılmış olacaktır. O zaman da kitleler gelecekte nasıl yaşayacaklarına, özgürlük ve eşitliği yaşatan bir toplumsal ilişkiler ağını nasıl yaratacaklarına kendileri karar verecekler ve bu işin de üstesinden geleceklerdir. Belki bu yıkma mücadelesi içinde kitleler ‘toplum’ denen devasa topluluğu da yıkacaklar, yerine insanla ve doğayla çok daha fazla uyum içinde bambaşka birimler oluşturacaklardır. Özgürlük ve eşitlik neyi gerektiriyorsa osu yapacaklardır. Bunları şimdiden kimse bilemez. Bildiğimiz bir tek şey varsa o da kitlelerin içinde var olan ve şu anda epeyce bastırılmış gibi görünen özgürlük ve eşitlik özleminin, tekrar tekrar bir patlamaya dönüşüp sınıflı toplumlarını derinden sarsacağı, sonunda yıkacağıdır. Biz anarşistlerin görevi bu objektif gelişmeyi çabuklaştırmak üzere toplumsal devrim ve yıkım fikrini yaymak, halkın öz örgütlenmesini bugünden teşvik etmek, her türlü ideolojik mistifikasyonu, her türlü ‘özel öncü’ örgütlenmesini, her türlü politikayı tarihin müzesine yollayacak sarsıntıları kolaylaştırmak için çalışmaktır.

Sayı 7
Haziran 1995

Anarşizmin Trajikliği
Ömer Naci Soykan

Kendi içinde tutarlı her anarşi kuramı, sonunda kendini yok etmeye yönelir, kaçamak çıkışlar arasa da. Aslında bu tür kaçamaklara anarşizmin ihtiyacı yoktur. Çünkü bu durum, anarşizmin, başkaldırdığı her bir iktidarın haksızlığına karşı kazanacağı geçici zafer anında, zaferin keyfini sürmeyip, henüz unutmadığı karşı çıktığı şey adına kendini kahramanca ortadan kaldırmasıdır. Ama bu ortadan kalkma son değildir. Anarşizm, tıpkı Phoiniks gibi kendi küllerinden kendini yine yaratır. Bu trajik yok oluş - diriliş sürekliliği, anarşizmin biricik hakikati ve haklılığıdır.

Burada şu soru ortaya çıkıyor: Yoksa anarşi, iktidarın düzenleyici araçlarından biri midir? İktidar, onu kullanıyor mu? Soruya ‘evet’ demek istemiyorum. İstencim, düşüncemi yönlendirmeli.

İktidar, kendini yineleme aracı olarak anarşiyi kullansa bile, bu, ilkin anarşinin bozucu ‘yenileyici’ etkisini, dolayısıyla onun kendi başına varlığını kabul etmek anlamına gelir. İkincisi, anarşi yoluyla kendini yenileyen iktidarın iktidarı artmaz, tersine eksilir. Bu nedenle iktidar, anarşiyi istemez, fakat ona ancak katlanabilir. Katlanılan şey, denli araç olarak adlandırılabilir!

Anarşizm, ‘insanın zorlanmadığı bir yaşamı’ erek edinir. Bu, anarşizmin ütopyasıdır. Bu erek, kendisine gittikçe yaklaşılan, insanlığın son amacı olarak kavranır. Bu yolda olunur. Anarşizm yoldadır, yolun sonunda değil. Yokoluş - diriliş sarmalı ile anarşizm, bu duraksız, trajik çabada ilerler. Anarşizmden yana olmak, insanın insanlığından yana olmak demektir.
Bu da özgür bir dünya düşü kurmaktır. Ama yol çetindir. Kendimizi aldatmayalım. İnsanlık 200 yıldan fazladır kendisine vaat edilen dünya ‘cennet’lerinin hiç birine giremedi: Aydınlanma erginliği, Fransız Devrimi özgürlüğü, kapitalizm zenginliği, Marksizm kurtuluşu vaat etmişti. Bu

‘cennet’lerin ‘yalancı’ çıkmalarını başlıca bir nedeni, her birinin bugünden yarına gerçekleştirilebilir olduğuna inanılmasıydı. Oysa anarşizm, böyle bir yanılgıya düşme lüksünü kendine tanımaz. Anarşizmin ütopyası, ancak bir erek, yol gösterici bir ışık olabilir. Baştan bilinmeli: Bu yolda yol alırken kaç anarşizm ölüp ölüp dirilecek. Ölen, anarşizmin bedenidir; ruh bedenin külünden her defasında daha diri ve genç olarak doğar.

‘Cepheye Elimde Bir Temizlik Beziyle Gebermeye Gelmedim Devrim İçin Yeterince Kap Yıkadım’
Su Çağlar

Bu sözler 1935 yılında İspanyol bir kadının, bir miliciananın sözleridir. İsyan eden bir miliciananın.

Erkeklerin şiddetle -ister savunmaca ister saldırgan konumda- tanışık olduğunu düşünen geleneksel bakış açısı ‘yıkıcı erkeğin’ yanında ‘koruyucu kadın’ı da tanımlar. Kadınlar doğası gereği(!) verdiği yaşamı korumakla, düzenlemekle sorumludurlar. Onlar şiddete yabancıdırlar: yıkmaz, savaşmaz, kin gütmez, mücadele etmez, en fazla erkeğin yapuklanm yorumlarlar. Bazı çıkıntılar vardır tabii ki. Onlarsa olsa olsa erkeğe özenen kompleksli kadınlar, gözü dönmüş cadılar, belki de lezbiyenlerdir.(!)

Oysa kadınlar tarihin her döneminde yazgılarına(!) başkaldırmış, savaşmışlardır. Nedir peki, kadınları kendi tarihlerine başkaldırtan güç?

1694 yılında bir kadın, Mary Astell ‘Hanımlara Ciddi Bir Öneri’ kitabında kadınlara soruyordu ‘Nasıl, güzel görünüp karşılığında hiçbir işe yaramamayı göze alarak yeryüzünde bahçedeki laleler gibi yaşamakla yetinebilirsiniz?’ Ve işte yetinmeyenlerden yalnızca bir örnek: Yıl 1930'lar, yer İspanya. Lucia Sanchez Saornil Nisan 1936'da birçok anarşist kadınla birlikte Mujeres Libres'i kuruyor. ‘Özgür Kadınlar’ adlı örgütün -o dönemin koşullannda-20.000'den fazla üyesi var. Aynı adlı dergileri Mujeres Libres yüzbinlerce kadına ulaşıyor.

Aynı anda hem devrimi hem de savaşı kazanmak isteyen İspanyol kadın anarşistleri, Mujeres Libres de kadınlara sesleniyordu ‘Bugünden

Kurtuluş!’ Mujeres Libres savaşın en kızgın anında cinsel aydınlanmadan, çocuk yetiştirmeye, eşit ücret talebinden, fuhuş kurumuna kadar her konuya el atıyordu. Bu anarşist kadınlar hem CNT, FAI'nin erkekleriyle uğraşırken hem de faşistlerle çarpışıyorlardı. O dönemin İspanyası'nda anarşistlerin içinde Proudhon'dan etkilenenlerin sayısı pek az değildi. (Proudhon çalışmanın kadının ‘doğasına’ uygun olmadığını söylüyordu.) Tüm bu olumsuz koşulların yanında geçmişten beri kadınlar adına düşünüp karar vermeye çalışan erkeklere, kadınlar kendi tarihlerini yazabileceklerini gösterdiler.

Enternasyonal Kongrelerinde kadınlar fabrikalarda çalışmalı mı; diye tartışan erkekler o gün de kadınlar bizle savaşsın mı, diye düşünüyorlardı. Çünkü anarşist, komünist kadınlar savaşmak için cepheye gidiyor, her türlü çalışmaya katılıyorlardı. Erkeklerin bu sorusu kısa sürede sonuçlandı. Tabii ki faşistlere karşı ‘kadın yoldaşlar'la birlikte savaşılacaktı. Onlar bugünkü tutumlarından dolayı saygı duyulması gereken insanlardı, alkışlanmayı hak ediyorlardı. (Saygı duyuyorlardı çünkü cephelerde savaşan kadınlar erkeklerden daha dayanıklı daha cesur olduklarım ispatlamışlardı. Bunun için erkeklerden 4-5 saat fazla nöbet tutup uykusuz kalmayı göze almaktan tutun da yanında ölen dostu için ağlamamaya çalışan kadınlar, cephede kürtaj olup aynı saat grubuna geri dönüp çarpışmanın planlanın hazırladılar.)

Bu kadınlar erkek yoldaşları onları ‘zayıf kadınlar’ olarak görmesin diye günlerce cephede bir parça pamuk istemeden regl oldular. Bacak aralan yaralarla doluydu. Neden? Çünkü erkek yoldaşlarının taleplerinden fazla şey talep ermemek; ‘zarif, narif, ayak bağı olan kadınlar’ olmamak için. Gerek komünist partizan kadınlar gerekse anarşist kadınlar şunu söylüyor: ‘Sürekli kendimizi kanıtlama zorunluluğunun gerilimini yaşıyorduk. Şunu kimse inkar edemez. Biz kadınlar tek savaşta değil her an erkeklerden daha fazla, belki iki belki üç kat daha fazla çalışmak zorundayız.’ (Silahlı Direnişte Kadınlar - Ingrid Strabl)
Bunlardan dolayı erkek yoldaşlar kadınlara saygı duyuyorlardı. Fakat birlikte savaşmaktan dolayı mutlu görünen erkeklerin düşüncelerini anarşist kadın Lucia Sanchez Saornil 1935 Eylülünde şöyle değerlendiriyordu: ‘Savaşta kadınların işbirliğini içtenlikle isteyen yoldaşların sayısı pek çoktur. Ancak bu dilek değişmiş bir kadın anlayışıyla bağlantılı değildir. Bu

yoldaşlar kadınların işbirliğini zafere daha kolay ulaşmak için bir yapıtaşı, adeta stratejik bir etken olarak istemektedirler. Ancak bu nedenle bir an için bile olsa kadının özerkliğini düşünmemekte ve kendilerini dünyanın merkezi olarak görmeyi bırakmamaktadırlar.’

Savaşçı kadınlar o an için özgürdüler ama bundan sonra olacakları az çok tahmin edebilmiş Lucia Sanchez gibi kaç kadın vardı? Partizan kadınlar yoldaşlarının onlara ihanet edeceğini bilebilir miydi? Partizan kadınlar ‘hem savaşı hem devrimi’ aynı anda kazanmak isteyen anarşist kadınları biraz geç anladılar. Anladıklarında iş işten geçmişti ve KP onları mutfaklarına, dikiş makinalarının başına göndermişti.

Parolası ‘Önce savaşı kazanmak, sonra gerisini düşünmek’ olan KP'nin karşı devrimi sonucu anarşistler yenildi. 1937 Haziran'ında onlar için her şey bitmişti. Fakat bu sondan kısa bir süre öncesine kadar KP'nin milicianaları için de durum giderek farklı bir hal alıyordu. KP giderek daha fazla milicianayı cepheden alıp geri hizmetlere gönderiyordu. (Çamaşır, dikiş, yemek. ütü, vs...) Bunun gerekliliğinden söz eden KP'nin alt örgütü Mujeres Antifascistas (Anti-faşist Kadınlar)'m yayın organı ‘Mujeres’ kadınlara sürekli şöyle sesleniyordu: ‘Kadınlar şu an 'bencilce' isteklerini bir kenara bırakmalı ve devrim için var güçleriyle ellerinden geleni (çamaşır, ütü, bulaşık, yemek işlerinden bahsediliyor) yapmalıdırlar.’ Devrimin ve erkek yoldaşların hala onlara ihtiyacı vardı.

Kısaca savaş KP için arak gereğince devam edecekti. Komünler, kooperatifler dağıtıldı. Milisler; askeri disiplini, hiyerarşisi ve yargısıyla düzenli orduya dönüştürüldü. Hemen kadınlara cephe hizmetini yasaklayan bir kararname çıkarıldı. Çok az kadın birliklerinde kaldı ama bu neyi ifade ederdi ki! Özgürlük ve kadınlar yine yenilmişti. Kazanan ise ‘iktidar isteyen, güçlü’ erkeklerdi.

Ellerinde silahlarıyla cephede erkeklerle birlikte geçirilen yıllardan sonra ‘baba evine’ dönmek partizan kadınlar için çok onur kına, aşağılık bir durumdu. Savaşa kadar pantolon giymemiş İspanyol kadınına pantolon giymeyi öğreten milicianalar, cepheden, ağlayarak evlerine gönderilecekleri kamyonlara bindiriliyorlardı. Bir kadın partizan şöyle diyor o an için: ‘Hırsımdan ağlamamak için kendimi öyle sikam ki! Bu çok aşağılayıcı bir

durumdu. Savaştan sonra madalyalar erkeklere verildi. Biz ise madalya törenlerinde, hiçbir yerde hatırlanmadık. İlk kez röportaj yapmaya siz geldiniz.’ (Röportaj yılı 1987. aradan 50 yıldan fazla zaman geçmiştir.)

Kısacası tarihsel bir yanılgıdan partizan kadınlar da paylarına düşeni almışlardı. Özgür olmaları için emekçilerin kurtuluşunu beklemeleri gerekiyordu. Yani, devrimden sonra kurtulabileceklerdin). Şimdi tüm ‘bencilce’ isteklerini bir kenara bırakmak zorundaydılar. Tarih onlardan bahsetmeyecek de olsa' onlar savaşmaktaydı.

Mujeres Libres ve Mujeres Antifascistas, İspanya'nın tarihinde önemli roller üstlenmiş örgütlerdi. Birçok kişinin ifade ettiği gibi ‘kadınlar direnişin belkemiğiydiler’. Ama yenildiler.
‘Devrim için yeterince kap yıkadım. Artık bana bir tüfek verin, savaşacağım’ diyen İspanyol kadını gibi pek çok kadın, erkekler tarafından yazılmış tarihte aşağılandı, hatta yok sayıldı, görmezlikten gelindi.

Karanlık Çağlardan, Antik Çağ Kadınlarından, Ortaçağ cadılarının(?) yakılışından kim söz eder ki? Faşistlerle savaşmaya karar verdiği ana kadar hiç pantolon giymemiş İspanyol kadınının elinde revolveriyle çekilmiş fotoğrafı neden Che'ninkiler kadar bilinmez? Faşistlerle karşılaşana kadar kocasının sözünden, köyünün sınırlarından hiç çıkmamış İtalyan kadınının yeraltı barikatlarında onlarca erkekle birarada nasıl uyuduğunu kim merak eder? ‘Onlar mezbahaya giden koyunlar gibiydiler’ resmi tarih yutturmalarının bir işe yaramadığı Yahudi direnişindeki kadınlar peki! O dindar, masum, şiddet karşın düşüncelerle büyümüş Yahudi kadınları! Neden 'getto harekatı' SS tugayı komutanı Jurgen Stroop ‘Önce Kadınları Vurun!’ diye emretmişti askerlerine. Çünkü bu kadınlar yakalandıklarında çoğu kez kendi yapakları bombalan bellerine bağlayarak hem kendilerini hem Alman askerlerini havaya uçuruyorlardı. Çünkü İngiliz gizli örgütü şefi şöyle diyordu: ‘Hayatim seven herkes için önce kadınları vurmak çok akıllıca bir düşüncedir.’ Çünkü onlar kadınların kararlılıklarından, cesaretlerinden korkuyorlardı.

‘Himalaya köylüsü erkek ayıyla karşılaştığında mağrur

Bağıra bağıra korkutur canavarı ve kaçırır

Ama böyle sıkıştırıldığında ayının dişisi, dişiyle tırnağıyla saldırır

Çünkü türün dişisi erkeğinden daha acımasızdır.’ (1)

Bu acımasızlık değil başkaldırının kararlılığıydı. Hem kendi tarihine, hem faşizme, hem dine, her şeye başkaldıranın kararlılığı.

İspanya'da, İtalya'da, Polonya'da, Fransa'da, Hollanda'da. Rusya'da. Yunanistan'da, Yugoslavya'da, Vietnam'da, Cezayir'de. Küba'da, İran'da her yerde savaşan bu kadınlar nerede? Hatta CTA'da. IRA'da, FKO'de RAF'ta. PKK'de ve diğer örgütlerde savaşan kadınlar nerede?

İster müslüman, ister Marksist, ister komünist, ister anarşist olsun bu savaşçı kadınların ortak bir yanı var. Tarih onları yazmadı, yazmıyor. Tarih1 kadınları reddediyor. Hele savaşan kadınlan erkeklerin tarihi kabul etmiyor!

‘... Kadınlan ipekli prangalarla ele geçirmeye çalıştıklarım ve onlan kölece bir sevda kan-dırmacasıyla oyaladıklarını görüyordu: ama bu kılık değiştirmiş korkutucu düzmecelik yalnızca onun karşı çıkışını güçlendirmeye yarıyordu.’(2)

1- The Female of the Species - Rudyard Kipling-’Önce Kadınlan Vurun’ adlı kitaptan.

2- Godwin'in bir yazısından.

Yararlanılan Kaynaklar

1- Okurken sevmediğim ve pek işe yaramayan kaynaklar:

‘Kadınlar ve İşçi Hareketi’, A. Mahaim-Alix Holt-Jocqueline Heinem, Yazın Yayıncılık.

2- Benim için okunmasının iyi olduğunu düşündüğüm kitaplar

‘Önce Kadınlan Vurun’, Eileen MacDonald, E Yayınlan.

‘Dünyayı Değiştiren Kadınlar’, Norgard Kohlhagen, Cep Üniversitesi Kadın- İletişim Yy.

3- Okurken ‘iyi ki bunu okuyorum’ dediğim kitaplar:

* Faşizme ve Alman İşgaline Karşı Silahlı Direnişte Kadınlar, Ingrid Strobl, Belge Yayınlan.

* Kadınlar Direniş ve Devrim, Sheila Rowbotham, Payel Yayınları.

Sayı 8
Aralık 1995

Devlet ve Komplo Teorileri

Ahmet Aslaner

Günümüzde herkes uzman... Ekonomi uzmanları ekonomik gidişat üstüne, toplumbilimciler toplumsal gidişat üzerine, siyasi gözlemciler ise siyasal gidişat ü-zerine yorumlar yapıyor. Her kategoriden insanların ideolojik önyargılarına göre böyle şeyler yapmalarını elbetteki doğal karşılamak gerekir. Ne var ki, görünüşte çokta zıt kutuplardaki yönelişlere angaje görünen bireylerin benzer şeyler söyleyerek sadece telaffuz ya da nüanslar düzeyinde farklılaşma durumunda kalmaları çok ilginç.

Söz gelimi Türkiye'de en sağcısından en solcusuna hatta en entelektüeline, darbecisinden laisist'ine kadar her kesimde görebileceğiniz bir ‘dış güçler’ teorisi vardır. Bu kadar geniş bir yelpazede karşılaşılan bu ortak dış güçler teorisi akla çok ilginç bazı sorular getirmektedir. Eğer bir göstergebilimci olsaydım bu dış güçler teorilerinin hepsini ortak metin olarak kabul eder, bunlarda geçen ‘dış mihraklar’ ya da ‘dış güçler’ vb. kavramları ortak payda, ortak gönderen olarak ele alır ona göre bir sonuca varmaya çalışırdım. Bu kadar farklı görünen ideolojileri birbirine bağlayan ortak paydanın ne olabileceği konusunda kafa yorar ve sonunda, başlangıçta doğal olarak temiz olan ‘bizim toplumumuza’, ‘milletimize’, ‘halkımıza’, ‘memleketimize’ tüm kötülüklerin dışardan bir takım güçlerce ithal olarak getirildiği ve bu kötülüklerin bertaraf edilmesi için tanımlanan şey her ne ise (toplum, millet, halk, ülke) onun birleşmesi, bütünleşmesi, böl-yönet politikalarına karşı durarak bu oyunu boşa çıkarması gerektiği sonucuna varırdım. Yani her durumda aslolan bütünlüktür. Kaos, bölünme, savaş vb. şeyler geçicidir. Böylesi dış oyunlar boşa çıkarılınca toplumsal hayat normale dönecek ve herşey tekrar güllük gülistanlık olacaktır. O zaman burada bir kez daha oturup düşünmek gerekir: Nedir dışardan gelen kötülüklere karşı savunulması gereken; devlet mi, millet mi, halk mı, toplum mu, ülke mi, vb. mi? Bu her nasıl tanımlanırsa tanımlansın anlaşılan odur ki, teori ve tanımlama sahipleri kendilerini bu tanımlanan kategorinin

içinde bir unsur olarak kabul ettiklerinden buna karşı yapılacak her türlü tecavüze tavır alıyorlar ve bu kategori içinde kötülük aramak aynı zamanda kendilerini de suçlamak anlamına geleceğinden bu suça ortak olmak istemeyip herşeyi dışlama yolunu seçiyorlar. Peki nedir bu dış güçler, dış mihraklar? Pek net olarak bilinmese de kimi dış ülkelerin çıkarlarını koruyan bazı gizli servisler, ya da bazı 'düşman' devletlerin hükümetleri yahut onların desteğindeki bazı illegal örgütler, ya da emperyalist-kapitalist devletlerin parayla yönlendirdiği çeşitli çıkar gruplarıdır. Tüm bu sağ - sol, islamcı vb. kavramlaştırmalarm ortak paydasının milliyetçilik olduğunu görmek pek zor değil. Eğer sonuçtan sebebe varmaya kalkışırsak, tüm bu teorilerin ardında milli birlik ve milliyetçilik kavramlarını buluruz ki bu da olan biteni yeterince iyi açıklayacağından oldukça işlevsel ve yerinde bir tezdir.

Aslında bu milliyetçi 'dış güçler' söylemi daha geniş bir anakarada yapılmış komplo teorilerinin sadece bir coğrafyada çıkıntı yapmış burnu gibidir. Toplumsal hayattaki komplo teorileri sadece 'dış güçler' le sınırlı kalamayacak kadar yaygın ve kapsamlıdır. Ve asıl ele alınması gereken bu komplo teorisi üretme kültürüdür. Her türden dogmatik düşüncenin inandırıcı olmak için basit, temel ve kışkırtıcı bazı konseptlere ihtiyacı vardır. Çünkü bu tür ideolojilerin kitleleri kazanmak gibi bir problemi vardır. Çünkü ancak kitleler kazanıldığı zaman iktidar kazanılabilir ya da sürdürülebilir. Ve çünkü kitlelerin yönetilmeye ihtiyacı vardır. Onlara neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğretmek, göstermek gerekir. Onlara 'bilinç' aşılamak gerekir. Aksi takdirde kitleler bir yığın ve sürüden farklı değildirler.
İdeolojinin temel konseptlerinin ise en geri unsurları dahi kapsayacak şekilde üretilmesi ihtiyacı ortaya çıkar. Burada söylemin, ne kadar basitleştirilip, popülize edilirse o kadar çok kitleselleşeceği yankı bulacağı hesaba katılır. Yani propaganda bir bakıma herşeydir ve kitlelere muz niyetine bok bile yedirebilirsiniz, yeter ki işinizi iyi yapın. Hal böyle olunca iktidar mücadelesi içinde olan çeşitli siyasi fraksiyonlar başlarlar halk dalkavukluğuna; 'benim işçim, benim memurum, benim köylüm dürüsttür, çalışkandır ama kötü amaçlı dış güçlerin maşası bazı odaklar milli birlik ve beraberlik istemediği için dirlik ve düzenliğimizi bozmaya çalışıyorlar' dır. Eğer bir yerde grev varsa, bu grevin nedeni sefalete tepki gösteren işçiler değil, 'amacı karanlık, kışkırtıcı bazı kişi veya kişilerdir.' Eğer bir kitle

gösterisi söz konusuysa, burada kendiliğinden gelişebilecek bir kitle inisiyatifi yerine ‘devlet düşmanı bazı provokatörlerin provokasyonlarından söz etmek gerekir.’

Veya şöyle de olabilir; ‘memleketimizin bu hale gelmesinin asıl nedeni kapitalist ve maddeci hristiyan batı dünyasıdır. Onlar nüfusunun %99'u müslüman olan bu ülkenin kalkınmasını ve güçlenmesini istemiyorlar, bu yüzden de müslümanları birbirne düşürmek için çeşitli oyunlar oynuyorlar. Laikler-şeriatçılar diye müslümanları bölmeye çalışıyorlar. Bunlarla da kalmayıp müslüman Türk milletini (ya da Türkiye müslümanlarını) Arap ve Acem milletleriyle birbirine düşürmeye, aralarını açmaya çalışıyorlar. Böylece siyonist-hıristiyan ittifakı müslümanları güçsüz düşürmeye, onları sömürmeye devam edecektir.’ Bir başka görüşe göre ise: ‘kapitalist emperyalist sistem, içine düştüğü bunalımdan kurtulmak için her geçen gün daha acımasız bir sömürüye yönetiliyor. Sömürü düzeninin pekişmesi, işçi sınıfının ve emekçi halkın yükselen mücadelesinin bastırılması için, yerli işbirlikçi tekelci burjuvazi ve yerli gericiliği her geçen gün daha fazla işçi sınıfına ve emekçi halka saldırtıyor. Emperyalist sistemin yerli misyonerleri olan devlet güçleri ve faşist hareket pervasızca saldırarak Kürt halkının ve Türkiye işçi sınıfının yükselen mücadelesini boğmaya çalışıyorlar. Böylesi bir konjonktürde Kürt ve Türk halklarının ve işçi sınıfının birliği daha da yakıcı bir önem kazanıyor.’ Tüm bu örneklerde; ideoloji sahipleri kendi kavrayışlarındaki toplumsallığı aslen pozitif ya da kaotik olmayan, barış içinde birarada yaşaması gereken bir öbek olarak görürler. Bu provokasyonları yapanlar içerden birileri olamaz, Sivas'ta insanları canlı canlı yakanlar insan değildir vs. Oysa toplumsalın kendisi uyum, düzen ve barış içermediği gibi, tersine kaos, şiddet ve çatışma içerir. Toplum sal'a ait insan kümelerinin çıkarlarının ortak olduğuna dair istediğiniz kadar ekonomik analizler yapıp onları barış içinde birarada yaşamaya çağırınız. Onlar sizlerin bu ekonomik, siyasi, kültürel tahlillerinizi hiç bir zaman dinlemeyecektirler. Çünkü toplumsal çoktan onarılamaz bir biçimde çatlamış, kırılmış ve kaosu içselleştirmiştir. Bir şeriatçı niçin kendinden farklı düşünen insanlarla birlikte yaşamak istesin! Onun mesajı vardır ve bu mesajı egemen kılmak istemektedir. Buna boyun eğmeyen yok edilmelidir. Bir alevi, şeriatçı gibi saldırgan davranmasa da kendinden farklı olanlarla birlikte yaşamak istemez, şehrin belli yerlerinde öbeklenir, kız alıp vermemeye dikkat eder. Bir işçiyle patronun birbirlerine ihtiyacı vardır.

Fabrika olmadan patron, patron olmadan da işçi olmaz. Bu bakımdan işçi sınıfı ve sermaye sınıfı her ne kadar birbirlerinden hoşlanmasalar da birbirlerine ihtiyaç duyarlar. Ve toplu sözleşme gelip çattığında da şu ya da bu şekilde anlaşmanın bir yolunu bulurlar ama, yaşama kültürü ve inançları açısından birbirlerine asla tahammül edemiyor olabilirler. Burjuva bir patron fabrika dışında 'sefil' ya da 'kültürsüz' bir işçiyi asla görmek istemez ve kendini malikhanelere, özel yerlere, yüksek sosyeteye 'hapseder'(!) Keza bir eski İstanbul beyefendisi ile gecekonduda yaşayan bir zontayı aynı otobüse bindirir-seniz ikisi de bundan rahatsız olacaktır. Ayrılık noktaları sayısız derecede çoğaltılabilir ama sonuçta görülecek olan toplumsalın paramparça bir yapı içerdiği gerçeğidir. Bu paramparçalık hiç bir zaman bazı 'safdillerin sandığı gibi bir mozaik değildir Çünkü işgal ve şiddet her yandadır. Vandalizm ve yağmacılık toplumsalın içindedir herkes adaletin kan dökülerek elde edilebileceğine inanmaktadır. Devlet tahakküm kültürünü toplumsalın en ücra köşelerine kadar zerk etmeyi başarmıştır. Çağımızın tüketim toplumu milyarlarca insan kadar tüketici yaratmış olsa da bu tüketicileri ortak tüketim ideolojisi altında birleştirmeye çalışsa da tüketim kültürü barış içinde birarada yaşamayı getirmemekte hatta gerektirmemektedir. Tüketim ideolojisinin her şeye eklemlenebilen hatta ondan öte eklemlendiği şeye uyum sağlayıp sonra onu kendine ait bir şey haline
getiren müthiş bir endüksiyon gücü olmasına rağmen ve/veya böyle olduğu için tüketim ideolojisi ve kültürü hem her şeydir hem hiç bir şeydir. Yani hem insanları tüketici olarak konuşlandırarak onları benzer davranışlar göstermeye, benzer alışkanlıklar edinmeye zorlar hem de onların dinsel, siyasi, ideolojik inançlarına dokunmaz, onlarla açıkça uzlaşır ya da onlan bir şekilde kapsar. Çeşitli kültürel öbeklerin önyargılarıyla herhangi bir tartışmaya girmediği için de bu kadar kapsayıcı ve endüktif olmayı başarır.

Buradan hareketle tüm toplumsal düzen savunucularının (Platon'dan Hegel'e, Muhammed'den Marks'a) topluma bir çeki düzen vermek gibi boş bir hayalin peşinde koşmuş olduklarını söylemek abartı değildir. Özellikle kendi dogmalarının herşeye cevap verebilecek tek realite olduğunu savunan bu düşünürler için varılan bu nokta oldukça trajiktir. Söylemlerini modern - anti modern, emek-sermaye, inananlar-inanmayanlar ikilemi üzerine kuran tüm ideolojiler açıkça savaş çağrısı yapmakta ve tahakküm kültürünü kendi kavramlarıyla doldurarak hakim kılmaya çalışmaktadırlar. Çünkü mızrak

çuvala sığmamakta ve hiçkimse kendi kimliğinden, inançlarından vazgeçmek istememektedir. Bu durumda dikensiz gül bahçesi hep başka baharlara kalmaktadır. Kaos'un, şiddetin ve vandalizmin baki, barışın ve uzlaşmanın ise dönemsel olduğu düşünülürse, Filistin'deki, Bosna'daki, Somali'deki, Çeçenya'daki, İrlanda'daki, Bask'taki, Kürdistan'daki vb. yerlerdeki bir türlü bitmeyen, bitemeyen savaşların sebebi biraz daha iyi anlaşılabilir. Toplumsalın içerdiği tüm bu kaos ve parçalanmışlık içinde en bütünlüklü sınıfın devlet yani bürokrasi olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü değişken ekonomik ve sosyal dengeler tüm sınıfsal kombinasyonları etkilese de etkilemediği tek sınıf devlet yani tahakkümün icracısı olan toplumsal katmanlardır. Söylemini özgürlük üzerine kurma derdinde olan biri cin ise, devleti içerdiği tüm bürokratik ve militarist katmanlarla birlikte en bütünlüklü ve statik sınıf olarak tanımlamak hiç de yanlış olmaz. Çünkü bu sınıfın bütün ekonomik gerekçelerden daha sahici bir temeli var, o da iktidardır yani tahakkümdür...

Olaya buradan baktığımızda ne istediğimiz sorusuna eğer özgürlük cevabını verebiliyorsak, devrim düşünün, yalancı müttefiklerle bataklıkta boğulmasının önüne daha şimdiden geçmiş oluruz. Her kim ki, devletle bir derdi varsa ve illede özgürlük diyorsa o kimsenin ideolojisine, sosyal sınıfına bakılamaz. Tahakküme karşı en sahici, en devrimci ayıraç devlete karşı olmak ve özgürlükçü bir ahlakı benimsemiş olmaktır.

Günümüzde politikacıların kitleleri yönettiğini sananlar aldanmaktadırlar. Aslında burada yumurtu - tavuk ikileminin bir benzeri durumla karşı karşıya olunduğunu belirtmeliyim. Meydanlarda kitlelere yalanlar söyleyen o politikacılar bir sonraki seçim döneminde seçilmeyi garantilemek için amuda kalkmak dahil herşeyi yapmaya hazırdırlar. Sözgelimi kendilerine oy veren yandaşların devlet kademelerine, KiT'lere, bazı stratejik noktalara yerleştirilmesinden tutun, yandaş yörelere asfalt, elektrik, su, doğalgaz götürülmesi, ilçelerin il yapılması, taban fiyatlarının duruma göre yüksek verilmesi dahil binlerce siyasi rüşvet biçimi mevcuttur. Muktedir olamadıkları (tanrı olmadıkları için) düşünülürse bu edim güçleri hiç de küçümsenmemeli ve politikacıların mı kitleleri yoksa kitlelerin mi politikacıları kandırdığı sorusu bir kez daha düşünülmelidir. Aslında burada ne kitleleri ne de politikacıları kınamak gerekir. Çünkü temsili demokrasi tam bir siyasi rüşvet sistemi olarak örgütlenmiştir. Hem politikacılar hem de

kitleler ne istediklerini ve ne alabileceklerini gayet iyi bilmektedirler. Politik akımlar kitleleri kazanmak için, oportünist davranıyorlarsa da kitleler de az oportünist değildirler. Burada asıl trajedi 'masum' kitlelerin kandırıldığını düşünen ve onları ışıklarıyla aydınlatmaya çabalayan aydınların umutsuz, çırpınışlarındadır.

Özgürlük uğrunda ölünmeye değecek kadar önemli bir şeydir. Tüm dünyanın özgür olması büyük bir düştür. Anarşistler insanları özgürlük için mücadeleye çağırmaya hep devam edeceklerdir ama bu benim kafamdaki özgürlük kavrayışını herkese önerdiğim anlamına gelmez. Özgürlük önce benim problemim, benim gibi kafasında özgürlüğü öncelikle kendi problemi olarak düşünenlerle birlikte olmak için iyi bir başlangıç noktasına sahibim demektir. Kafasında özgürlük gibi bir problemi olmayanlarla 'devrimci'de olsalar bir yol arkadaşlığı sözkonusu olamaz. Özgürlük, özgür olmak isteyenler içindir. Tahakküm yandaşları benim düşmanım-dır, köleler ya da köle olarak yaşamak isteyenler bırakalım öyle kalsınlar, onlara özgürlüğün ne ulvi bir şey olduğunu anlatacak sözcüklere sahip değiliz.

Bir Girişim İçin Öneriler
İlke Kara

Anarşistlerin bugün yaşadıkları coğrafyada kendilerini ciddi anlamda var edebilmeleri için öncelikli olarak mücadele tarzlarını oluşturmaları gerekir. Belirginleşmiş bir mücadele biçimi hareketin artık sözle gitmeyeceğini, eylemliliğe geçileceğini ve anarşistlerin diğer muhalif gruplardan farklı oluşunun, sadece hayata bakışlarıyla değil, hakim devlet güçleriyle savaşma şekliyle de olacağını ortaya koyacaktır. Yaşamı anlayışıyla, duruşuyla, düşünce ve söylem farkıyla bugüne kadar gelmiş bir siyasi ahlak felsefesinin artık iktidar kaynaklarına, kendisine muhalif diyen diğer hareketlere; teorisinin farklılığını aktarmaktan çok pratik eylemlilik tarzının da farklı olduğunu göstermelidir. Sözle çok şey yapabilir, ütopyalar kurar ütopyalar yıkabiliriz. Ama sıra önce nasıl yapılıp, gelişecek olduğu saptanmış bir perspektifin doğrultusunda eylemliliğe, düşüncelerimizi hayata geçirmeye gelince yöntem belirsizliğinden hiç bir şey yapamayız. Devrim, Bakunin'in dediği gibi bir ayaklanmayla da gelecek olsa, insanlar ayaklanmadan çok daha önce içlerindeki tahakküm kültürünün mirasını

öldürecekler ve ulaşmak istedikleri yapıyı bugünden yaşayacaklardır, devrim sonrasında değil. Sonuçta bizler varlıklarıyla sisteme muhalif, alternatif bir yaşam sunan bireyler olarak, doğru olduğuna inandığımız düşüncelerimizi bugünden gündelik hayatımıza sokup, özgürlüğünü arzuladığımız insanlara, illa da bize öğretildiği gibi yaşamak zorunda olunmadığını bunun dışında da bir şekilde paylaşarak, baskıya karşı müdahale ederek ayak direterek yaşanabileceğini göstermeliyiz. Tabii 'birimiz bile özgür değilse hepimiz tutsağız' sloganına katılıyorsak eğer. Yok amacımız sadece kendimize toplum dışında ayrıcalıklı bireyci bir özgürlük kazanmaksa; bunu zaten görünüşle ya da ilişki kurma biçimiyle sağlayabiliriz. Sosyal hayatta kendi ekonomik özgürlüğünü kazanmış kişiler veya gelirine ailesi tarafından hesap sorulmayan kişiler, pekala da gözlerini kapatıp içe dönük yaşadıklarında ayrıcalıklarını koruyup baskıyla karşı karşıya kalmadan yaşayabilirler. Bu durumda özgürlük arayışı direkt kendi hayatına yönelik olacağından, diğer insanların özgürlüğü, hayatlarının ezikliği onları ilgilendirmeyecek ve o insanlara örnek olmak gibi bir kaygı da taşımayacaktır. Ben şahsi fikrim olarak, kendine özgürlükçü diyen, tahakkümün her türüne karşı olduğunu belirten insanların, yaşadıkları coğrafyadan başlayıp hayatı dönüştürmeleri gerektiğine inanıyorum. Bunun da güncel olaylara direkt kendi geliştirdiğin yöntemlerle tepki vererek olacağını düşünüyorum. Ayrıca, bireyselliğini koruyan insanlar hayatı kökten değiştirme mücadelelerini, yalnızca şiddete dayalı içeriksiz, tepkisel eylemlilik olarak da görmemelidirler. Devrim, sınırları hakim güçlerce çizilmiş baskı odaklarını kurumları, kolluk güçlerini ve hepsinin kaynağı olan devleti şiddet yoluyla tümden yıkmaksa da şiddet, kesinlikle bilinçli biçimde uygulanan ve uygulayan kişiyi egemenliğine almayan bir araç olarak kullanılmalıdır. Sadece tepkisel, o anki ruhsal durumumuza bağlı yıkıcı eğilimler, yine başka zamanki ruhsal durumumuza göre bizi pasifize edebilir. Daha da önemlisi bizi etkisi altına alabilir. Kişiliğimizle bağdaştırdığımız fiziksel güç kontrolsüzce hayatımıza girip ilişkilerimizde belirgin bir tahakküm aracı olabilir. Mevcut sistem, insanlarını eğitirken nasıl ezeceksin, zayıf olanın ayakta kalmaya hakkı yok gibisinden söylevlerde bulunuyorsa, şiddeti ilişki biçimi olarak kullanan bir insan da kendine ne derse desin sistemin istediğinden farklı davranmayacaktır. İnsan yaşadığı, eğitildiği kültürünü bir anda bırakıp başka bir kültür ve ahlakla yaşayamaz. Yaratmak istediği yeni yaşam onun için ne kadar doğru olursa olsun, çevresi hala yanlış bulduğu diğer kültürel değer yargılarıyla yaşıyor

olacağından onu da bu değersiz bulduğu ahlaka tanık edecektir. Bu nedenle, bireylerin ahlaklarını yaşatabilecekleri, kendilerini deneyebilecekleri, başka insanlara sistem içinde de komünal ilişkilerin yaşanabileceğini gösterebilmeleri için öncelikle bir mekana ihtiyaçları var. Belirli aralıklarla gelinip kolektif üretime katılman bu yerde insan düşüncelerinin somut karşılığını görecek, diğer insanlarla hayatını paylaşarak, bugüne kadar kafasından geçirdiği ideal toplum biçimini sınırlı da olsa yaşayacaktır. Burada olası bir yanlış anlaşılma üzerinde duralım. Bu komünler kesinlikle amaç değildir, yani insanlar dışarıda kendi komünlerinin dışında sistem tarafından yapılan, dozajı başkaldırıya orantılı şekilde artan bir baskı mekanizması varken yarattıkları, kısmi bir özgürlük yaşadıkları komünlerine kapanmazlar. Komünler, insanların üzerlerindeki belli belirsiz baskıdan kaçıp sığındıkları dış dünyayla ilişkisi kesilmiş, güncel gerçeklikle ilgisiz mekanlar olmayacaktır. Buralarda daha çok, şimdiye kadar kullandıkları mülksüzlük, cinsiyetsizlik, paylaşım, iktidarsızlık gibi kavramlara verdikleri anlamlarla yaşayacak ve ahlaklarının tutarlılığını göreceklerdir. Bu şekilde ele alındığında komünler, devlet, toplum ve kurumlaşmış ya da kurumlaşmamış her türlü baskıdan kaçış değil, üzerimizde var olan veya olabilecek baskıyı yok etmek için hazırlık yapılabilecek merkezlerdir. Yani olmaları gerektiği gibi araçtırlar. Zaten yaşanılacak olan kendini yaşadığı süre içerisinde yine başta belirlediği amaçlar doğrultusunda gidip gitmediğiyle kanıtlayacaktır. Her şey beklenilen sonucu vermeyebilir. Kendi sorumluluğunun farkında olmamış insanların katılımından tut da içerik olarak içine kapanık, asıl amacı olan, hayatı kökten değiştirmeyi bir kenara bırakmış, sadece komün içi yaşamı amaçlayan bir yapıya dönüşebilir. Olay, bence deneyebilecek cesareti gösterip, tüm olumsuzluklara karşın yılmadan kendi mücadele tarzımızı yaratabilmektir.Bu tarzın bir yolu da sloganlarımızda toprak, komün, özgürlük dediğimize göre komünden geçmelidir.

Hayatını, doğruluğuna inandığı ahlakı yönünde yaşayan, rahatsızlıklarında tepkisini açıkça ifade edebilen, tahakkümün etkisi altındaki insanlara karşı duyarlılığını yitirmemiş, bu duyarlılığını da sadece şiddet yoluyla ortaya koymayan, özgürlükçü kişiliğini komünal yaşama isteğinden alan, otoriter ilişkileri tümüyle reddetmiş ve bu tür ilişkileri çevresinde görmek istemeyen insanların oturup düşünme zamanıdır. Yoksa elimizde tuttuğumuz bir kaç güzelliği de hiç bir şey yapmamaktan yitirip gideceğiz.

Her yeni gün yeni insanlarla ne yapabileceğimize karşı konuşmaktansa, yine yeni insanların katılımı engellenmeden herkesle ciddi bir programlılık ortaya konmalıdır. Komünal yaşamın gerekliliğiyle birlikte başta değindiğim ve rahatsızlığını yaşadığım başkalarının da yaşadığını düşündüğüm sorun bence budur. Ortalıkta ne yapacağız diye dolanmak, olayı sadece dergicilik olarak götürmek artık pek yeterli olmuyor. Dergilerin bir misyon yüklenebilmeleri için sadece söz değil, söyleşi, panel, anarşist tarih içerikli film gösterisi gibi ilk planda aklıma gelen ve etkisi daha arttırılabilecek hareketlilikler yapılmalıdır. Hem böylelikle dışımızda olan, tanımadığımız insanlarla ilişki kurma kolaylığı da sağlanmış olur. Eğer yapabileceklerimizde samimi isek, vazgeçebileceklerimizin farkındaysak, imkanlarımızı zorlayıp daha fazla insana nasıl ulaşacağımızı bulmalı, özgürleşme sürecini tahakküm kültüründen bir kopuş gibi algılayıp hayatın merkezine yerleştirmeliyiz.Bunun yolu da bence kanatları oluşmuş, alan çalışması yapan, kurumlarda tavrıyla söz sahibi olmuş, kesinlikle sosyal taraf olma amacı taşımadan hemen hemen her oluşuma katılan, bunu gerçekleştirirken de yine hiyerarşisiz, şefsiz, birey inisiyatifine dayalı ortak karar mekanizmasını uygulayan ve bir bölgede iş bittiğinde başka bölgede hiç terfi etmeden, kimseye emir vermeye kalkmadan aynı yerden başlayacak, ilkelerinden taviz vermeyen bir yapı oluşturmaktır.

Sayı 9
Mart 1998

Devrim ve Anarşi
İsimsiz

Yeryüzünde hiç bir devrimci düşünemiyorum ki, devrim nedir? sorusunu kendine sormamış olsun. Devrim nedir? sorusu, mücadeleye başlarken her devrimcinin kendi kendine sorduğu ve cevabını ararken hızla döngüsüne kapıldığı durdurulmaz bir tutku anaforudur. Paradoks gibi görünse de bu (utku, devrimciyi sorduğu soruya cevap arayışından uzaklaştırır. Çünkü, devrimin atılgan, coşkun ruhu, onun retoriğini daima gölgede bırakır. Bu nedenle, devrimci, sorduğu soruya ha deyince teorik bir cevap bulamaz. Peki bu. sadece devrimcinin mi cevabını bulamadığı bir sonı? Elbette hayır. ‘Teorik açıdan bir derya’ olan önderleriyle, toplumun nabzını elinde tuttukları farz edilen nice işçi partileri, nice devrimci sendikalardan tutun da toplum kuramını didik didik eden sosyologlara varıncaya dek kimse kolay kolay bu soruya ortak bir cevap veremiyor. Devrim üzerine çok şey söylenmesinin nedeni belki de budur. İsterseniz, hala birlikte aynı mitinglere katıldığımız ve devrimin ruhuna en çok yaklaşan, onun sıcak soluğunu yakından hisseden 68'lilere, devrim nedir diye sorun, bakalım ortak bir cevap alabilecek misiniz?

Öyleyse, ben de devrimin bu karmaşık içeriğine dair, ‘teorik doğrular’m kaygısına düşmeden, kimi duygusal öngörülerle çeşitli tanımlamalara varabilirim.

İnsanın iyi ile kötünün ayırımına varması çok eskiye, belki de tarih öncesine dayanır. Biz, iyi ile kötü arasındaki çatışmanın izlerim arkeolojik bulguların yanı sıra, çok değişik kaynaklardan türemiş, birbirini tamamlayan ve doğrulayan mitoslardan görüp anlıyoruz. Anlaşılan o ki, iyi ile kötünün kavgası Habil ile Kabil'den de önceydi. Tarihte hep olaylar olurdu ve bu olayların adı iyi ile kötünün kavgasıydı.

Önce sosyolojinin bir sorunu, sonra da temel bir konusu olarak devrimin kuramlaştınlması yüzyılın sonlarına doğru başladı. Fransız Devrimi'nden sonra ise, giderek iyice şekillenip çeşitli kalıplara döküldü. O günden sonra artık filozofların dikkatini bir şey çekmektedir; ardı arkası kesilmeyen ve her defasında gelip saray kapılarına kadar dayanan tarihteki bu tekerrürün temel bir dinamiği ve olgusal bir nedeni olmalıydı. Öyle ya, olgun bir elma nasıl yerçekimiyle dalından kopup şaşmaz bir biçimde yere düşmek zorundaysa, toplumu harekete geçiren, onu alt üst oluşlara götüren bu doğa yasası gibi şaşmaz bir toplum yasası da olmalıydı. Devrimin, filozofların aklından süzülerek geçip teorik şeklini aldığı, bilimsel mantıkla yüz yüze geldiği dönemidir bu. Artık iyi ile kötü arasındaki kavganın adı konulmuştur: Devrim! Toplum, hasta veya sağlıklı olabilecek, olgunlaşıp çürüyebilecektir. Hatta kimi filozofların öngörüsüyle eski toplum yeni bir topluma gebe kalacak, devrim de bu toplumun ebesi olacaktır. Dünyayı yorumlayanlar arasına Marx' da katılmıştır artık. Plan ve programla rasyonelleştirilen devrim, duygularını, ruhunu ve özünü yitirerek bütünüyle kitabileşmiş, gelişme ve kalkınma denilen amansız hastalığa yakalanmıştır. Devrim belli bir sosyoloji mantığıyla -ve onun da temelinde ekonomi olmak üzere- teorik ve programatik şeklini böylece almaya başlar. Toplumun ebesi olan devrimin neler yapacağı, hangi hedeflere varacağı artık bellidir. Devrim, teorisyenlerin kalemiyle bilimsel şeklini alarak, ekonomi, felsefe ve tarihle ayrı ayrı ilişkilendirilerek materyalist tarih zincirinin zorunlu halkaları olarak örülmektedir. Ekonomi-politik üzerine inşa edilen bu devrim sosyolojisinin bir tek amacı vardır: İnsanın insanlık dışı yaşamdan kurtulması!

Peki bu amaç temel anlamıyla özgürlüğü içerir mi? Çünkü ‘insanlık dışı yaşam’ her tarihsel dönemde birbirinden farklı kriterlerle tasvir edildi. Sözgelimi, Hıristiyan teolojisi için çok tanrılı antik dönem. İslam teolojisi için ‘yaratılış’la başlayıp tek tanrılı dönemin başlangıcına dek süren ‘cahiliye dönemi’, Rönesans ve aydınlanma filozofları için skolastik ortaçağ dönemi, kapitalist çağın en modern düşüncesi olan sosyalizm için sınıflı toplumun doğuşundan günümüze dek bütün insanlık tarihi ‘insanlık dışı yaşam’dır. Devrim sosyolojisi, insanın insanlık dışı yaşamdan her kurtuluşuna bir özgürleşme olgunluğu atfetmekle, hem devrimin temel kavramsal içeriğinden hem de onun ruhundan kopup uzaklaşmıştır.

Çünkü bu sosyoloji; Fransız Devrimi'yle Paris Komünü arasındaki 80 yıllık dönemde, bütün öğrenci ve doktorlarıyla Hegel Okulu'nun klasik Alman felsefecilerinden, İngiliz ekonomistlerinden ve Fransız sosyalist kuşağı gibi geniş kaynaklardan beslendi. Böylece, bilimsel mantığın yapı taşlan üzerinde ilerleyerek sistematik bir düşünce niteliğini aldı. Bir kalkınma aracı olarak sosyoloji laboratuvarında aşama ve ara aşamalara ayrıştırıldı. Hayalın canlı akışındaki amacından koparılarak ölü formülasyonlara indirgendi. Devrim sosyolojisinin bu gelişim seyri, devrimi, insanın siyasi ve iktisadi özgürlüğünün temel bir aracı olarak kuramlaştırdı. Devrimi, politik özgürlük ilkesinin aracı olarak formüle eden aydınlanmacı düşünürlerin birbirini tamamlayan bu toplum felsefesine karşı ilk başkaldırı ise, Proudhon'dan geldi. Proudhon politik özgürlüğün toplumsal özgürlük önünde daima bir engel oluşturduğunu ve bu nedenle, her türlü politik örgütlenmeyi ve iktidarı reddeden bir anarşist olduğunu ilan ediyordu.

1840'lann düşünürleri arasında hissedilir bir ağırlığa sahip olan Proudhon'un anarşi kavramım açıkça benimseyip, onu olumlu bir içerikle biçimlendirmesi, felsefe ve sosyalizm tartışmalarında kısa bir süre içinde etkilerini gösterdi. Bu etki. Fransız ütopik sosyalistleri dönemini sona erdirdiği gibi, onu Sol Hegelcilik'ten gelen Moses Hess ve Karl Marx gibi bilimci Alman sosyalistlerinden de ayırdı.

Paris'te gizli gruplaşmalara başlayan Fransız ve Alman komünistlerinden ayn kalan anarşist Proudhon'un yaşam ve mücadele serüveni kendi başına bir yazı konusudur. Anısına selam olsun deyip geçelim.

1840'lardan itibaren Proudhon'un felsefe ve sosyalizm tartışmalarında araladığı bu pencereden felsefi olgulara bakan bir kişi daha vardı: Rus kökenli Mihail Bakunin.

Felsefeyi, insanı kurtuluşa götürecek bir yol ve dinin yerine konulacak bir inanç olarak gören Bakunin, 1837 yılından itibaren Rus Hegelcileri arasında en belirgin kişidir. İçinde doğup büyüdüğü Rus aristokrat çevresinin ve topçu subaylığının nimetlerinden bir tatmin bulamayan Bakunin, bir gün bütün bunları Rusya'da bırakarak aklını ve gönlünü kaptırdığı hakikat'm ardına düşer. O yıllarda hakikat, umumiyetle Berlin ya da Paris'tedir. Berlin'e, oradan da Paris'e geçen Bakunin, Besançonlu bir şarap üreticisinin

oğlu olan Proudhon'u bulur. Tartıştığı konu; ‘insanın insanlık dışı yaşamdan nasıl kurtulacağı’ sorunudur.
Bakunin'in, bu Avrupa yolculuğundan beklediği şey gerçekleşti; düşüncesi alt üst oldu: ‘Gerçekle uzlaşma’dan, gerçeğin reddine, ‘felsefi eylem’den eylem felsefesini tartışma noktasına geldi.

1842 yılında yayınladığı Almanya'da Gericilik makalesinde Hegelci felsefeden kopuşunu ilan ederken, eylemin devrimci felsefesinin teorik temellerini ortaya koyuyordu. O güne dek felsefe çevrelerinin soyut bir spekülasyon olarak tartıştıkları gerçek kavramını, gerçeğin devrimci yoldan değiştirilmesi gibi yepyeni bir tarzla ele alıyordu:
‘Nitel bir dönüşüm olacak, veni bir yaşam, hayat veren bir esin, yeni bir gök ve yeni bir dünya', bugünkü uyumsuzluklarımızın uyumlu bir bütün içinde eriyip yok olacağı genç ve güçlü bir dünya. Yıkan ve yok eden ölümsüz ruha güvenelim. Çünkü, hayatın sonsuz ve akıl almaz yaratıcı kaynağıdır bu. Yıkıcı tutku aynı zamanda yaratıcı bir tutkudur’ diyordu.

İçinde yaşanılan ‘gerçekliğin’ ve düzenin anarşist devrimci bir yoldan topyekün yıkılması gerektiğini ilan eden Bakunin, devrim sosyolojisinin aydınlanmacı ve Sol Hegelci zemininden kesin bir biçimde koparak devrim kavramım, toplumsal özgürlük ve anarşi kavramıyla birbirinden koparılamaz bir bütünlük içinde, hem teorik olarak yeniden düzenledi hem de devrimci eylem biçiminde hayata uyguladı.

Kuşkusuz, ondaki bu temelden değişimi etkileyen kişi Proudhon'du. Paris'te geceler boyu süren tartışmalarda Bakunin'in şekilsiz devrimciliği iyice belirginleşerek yaşamı boyunca sürecek olan biçimini aldı. Bu süreç aynı zamanda Marksizmle anarşist hareketin karşılıklı şekillenişi, olgunlaşması, zaman zaman aynı zeminlerde buluşması ve en sonu da I. Enternasyonal'deki kavgayla tamamen birbirinden koparak gelip tarihi yol ayrımına varması sürecidir. Bakunin işte bu süreçte etkili ve belirleyici bir figür olarak anarşizme karakterini kazandıran kişi oldu. Bu karakter, bir mihenk taşı işleviyle, Marksizmle anarşizm arasındaki en önemli ayraçlardan biri olan devrim kavramının muhtevasına işledi.

Marksist teorinin bilimsel bir titizlikle ifade elliği devrim, siyasi erki ele geçirerek, onu bütün kurumlarıyla toplumsal alanın realitesine yemden

uyarlar. Neresinden bakılırsa bakılsın toplumsal bir dönüşüm değildir bu. Tersine, bin yıllık, aşınmş deforme konumların, sosyal ve kültürel yapılana sosyal bir krizle aniden alevlenip politik bir fonu alarak yeniden toplumsal realitedeki rejimin akışına girmesidir. Olay, inkılap boyutları içinde siyasal bir erk değişikliğidir. Dolayısıyla, insanın uçan doğasından, binbir türlü içgüdüsünün dışa vurumundan ve akıl dışı çılgınlığından uzaktır. Ekonominin güncel seyriyle belirlenmiş ölçüde reel ve politik akla dayalıdır. Hesap dışı hiçbir beklentiye, hiçbir sürprize yer yoktur. Meta dolaşımı ve serbest işgücü önündeki engellerin ya da üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin siyasal zor'la ilga edilip törenle devletleştirilmesinde anlaşılamayacak hiçbir soyutluk yok. O nedenle, kendi ekonomi-politik menzilinde güncel ve somuttur. Ama, asla devrimin ruhuna erişemeyecek denli statükocu ve rasyoneldir. Çünkü, devrim, güncelin rasyonalitesini parçalayıp yıkacak kadar irrasyoneldir.

Anarşi ise, tarihin hiçbir zaman tanımadığı en radikal değişimi önerir. Anarşizmin önerdiği kadar toplumsal köklere doğru derin bir dönüşüm tek bir terimle ifade edilebilir: Devrim! Bu yüzden devrim total reddir. Erk ise, toplumsal bir düzenleyicidir. Devrim toplumsal düzenleyiciyi yıkmak, parçalamak yolunda ve hedefinde olmalıdır.

Yeniden başa dönerek devrim nedir sorusunun cevabını kimi felsefi çıkarsamalarda arayalım:

Devrim tasarım ve eylemdir. Tasarım, bellekteki isyandır. Karanlık isyanın anasıdır. İsyan karanlık kuytuda mayalanır, büyükçe bir enerji kasırgasıyla açığa çıkar.
Devrim, çemberi sonsuza varan dairesel bir mekanda zamanın tamamlanmasıdır. Yani, toplumsal düzenleyiciden kaynaklanan bütün kültürel şekillenişleri, yasaları, görenekleri ve zamanı önce ile sonra olarak kitlesel bir bellek arınmasıyla ikiye ayırıp, hedef ile an arasında yola koyulmaktır.

Devrim, topluma yeniden anlam veren, bir meşruiyetin sonunu ve bir başkasının başlangıcını ilan eden bir an'dır.

Tören ve tatil gününün ilan edilmesi, devrimin başlangıçtaki şenliğini bitirir, onu statik durağanlığa doğru sürerek dondurur, kalıplaştırır ve tamamlar. Tamamlanmış devrim başkaldırıyı dışlar. Şiddeti yasallaştırır, terörü meşrulaştırır. Devrim tarih aşındır tamamlanamaz, tamamlanmamalıdır.

Anarşiye gelince: O, renklerin, seslerin, her türlü insani içgüdü ve devinimin, tutku ve ahengin kaotik toplamıdır. Sayısız hayat damarından beslenen, binlerce kutbun ortasında özgürlüğün ışıltılı renk cümbüşüdür.

Anarşi hiçbir şeye gem vurmadığı, tüm içgüdülerin serbest bırakılmasını, dışa vurulmasını istediği için devrimin özü anarşidir.

Fetişizm ve Hobi Anarşistliğine Hayır!

İsimsiz

Anlaşılan o ki, ateş hırsızı'nın kapağındaki kara bayrağın altına yaktığımız ateş, yeni renklere ve yeni kılıflara bürünmüş renk fetişizmini tutuşturmaya yetmiyor. 'İlke Kara, Karasavaş, Kara selamlar. Kara günler' türünden isimler ve kelimeler tedavüle girdikçe, insan ister istemez bu işin sonunun nereye varacağını merak ediyor. Zira 'kara' fetişizminin ayak seslerini duyar gibi oluyoruz. Masum bir sempatiyle başlayan bu kara ilgisi, tutkuya ve ardından da saplantıya dönüşeceğe benziyor. Öyleyse buna ilk çelmeyi takmanın zamanıdır.

Kızıl güneş, kızıl yıldız, kızıl kayalar, kızıl çiçekler, kızıl saçlı, kızıl gözlü, kızıl yürekli; evet böyle uzayıp gidiyor 'kızıl liste'. Yıllar yılı bizleri tek renge itaat etmeye zorlayarak tektipleştiren kızıl fetişizminin beynimizde oluşturduğu tabuları henüz yeni yeni yıkmaya başlamışken bu defa da tutup kara tabusunun tohumlarını serpmek de neyin nesi oluyor arkadaşlar? Yoksa tek tip kızıl renksizliği doyasıya yaşamadık mı? Kızıl tabelayı söküp yerine kara tabelayı monte etmek ve böylece aslında tabunun varlığını sürdürüp sadece rengini değiştirmek ne demek oluyor? Anarşist yaratıcılık dediğimiz şey bu mu arkadaşlar? Pek çok arkadaş dergiye yazdığı mektubu 'kara selamlar' ile bitiriyor. Doğrusu çok merak ediyoruz, kara selam ile kara olmayan selamı nasıl birbirinden ayıracağız? Selamın kara renkli olanı nasıl

bir şey acaba? Bu kolaycı yaklaşımlardan hepimiz yıllarca çektik ve böylesine su katılmamış renk fetişizmini bir kere daha yaşamaya hiçbir şekilde niyetimiz, tahammülümüz olmamalı. Bu kara tutkunu arkadaşlar şunu bilmelidirler ki, hayata bir kez karanın penceresinden bakılmaya başlandı mı, bu işin sonu gidip her şeyin kara ile ifade edilip, karanın göklere çıkarılmasına varır. Açıktır ki, böylesine yüceleştirilip, tabulaştırılan bir karanın, kızıldan öyle fazla bir farkı falan da kalmayacaktır. Kızıl fetişizmini eleştirirken, bir yandan da karayı allayıp pullamak hangi gerekçeyle açıklanabilir?

Fetişizm bu kadarıyla, bu sözlü düzeyle sınırlı kalsa yine iyi, ama bakılan işi o kadar ilerletmişler ki, neredeyse koca bir endüstri doğmuş. Boy boy siyah tişörtler, kolyeler, bileklikler üzerine işlenmiş anarşist semboller, çantalara, ceketlere, kot pantolonlara ve postallara çizilen-yazılan A şekilleri, sloganlar, şiirler ve saire ve saire... İnanır mısınız, bir arkadaşın burnuna taktığı bir hızmanın üzerinde bile daire içinde a işareti gördüm! Bu ne telaş, bu ne fetişizm, bu ne doyumsuzluk allah aşkına?

Peki tüm bunlar neyin ifadesidir? Yüzüne, gözüne, yığınla sembol asan -çizen- takan, donanma generallerinin göğsüne madalyalarım sıralaması gibi bir sürü rozet asan, ayaklarından tutun da sırt çantalarına kadar her tarafına 'yazılama' yapan arkadaşlar neyi kanıtlamaya çalışıyor? Bize ne anlatmaya çalışıyorlar da biz anlamıyoruz? Lütfen böyle bir tiplemenin bir tercih, kişisel bir beğeni olduğu iddia edilmesin! Öyle olmadığını hepimiz biliyoruz. Eğer bu bir tercihse, neden birisi de kalkıp Çinliler, Araplar, Afganlılar gibi giyinmez öyleyse? Tercihler neden her defasında kara deri cekete, siyah kotlara, rock ve metal müziğe yöneliyor? Herhalde bu bir tesadüf olmasa gerek! Öte yandan, böyle bir tiplemenin toplumun yerleşik kılık- kıyafet egemenliğine, ceketi devamlı ilikli olan kravatlı memur düzenine karşı bir başkaldırı olduğunu iddia eden arkadaşlar da çok. Ancak bu yaklaşımın samimiyetine inanmak bir hayli zor. Madem bu kadar düzene başkaldırma sevdasıyla yanıp tutuşuyoruz, öyleyse neden diğer başkaldırı biçimlerini de hayata geçiremiyoruz? Okulumuzda, mahallemizde, yanıbaşımızda 24 saat dikilip bizi gözetleyen otoriteler, kılık-kıyafet otoritesinden daha mı soyut?

Arkadaşlar, bu fanatik biçimciliği sorgusuz sualsiz bir şekilde sindirmek anarşizmin ruhuna pek de denk düşen bir tavır olmasa gerek. Bütün devrimci değerleri birer tüketim nesnesi haline getiren bu panayır modasının üzerinde biraz durup düşünsek fena olmaz mı? Elbette beğenilerimiz ve tercihlerimiz üzerinde söz sahibi olmak durumundayız, ama öte yandan da anarşistler, birer ayaklı reklam panosu olmamalıdır diye düşünüyoruz. Giderek standartlaşan bu tarz; farklılık, aykırılık olmaktan hızla uzaklaşıyor! Hiç kuşkusuz isteyen istediği şeyi giymekte, takmakta özgürdür. Ama özgürdür diye işi bir tür anarşist üniforma saçmalığına vardırmanın da alemi yok. Giyim - kuşam tarzlarındaki bu 'anarko-fetişizm', anarşistliği sirk palyaçoluğuna dönüştürmemelidir. Anarşist devrimci, otoriteye karşı geliştirdiği başkaldırılarda, gerçekten akıllara durgunluk veren şeytanlıklar dener. Ama her defasında tutarlılık seviyesini özenle korumaktan da geri durmaz. Anarşistler hiçbir zaman düzeysiz ve içeriksiz tavırlara umut bağlamadı. Anarşizm ile yeni yeni yüz yüze gelen genç hararetli arkadaşların 'ilk müdahaleyi' giyim kuşam tarzlarına yapmaları elbette yadırganacak, eleştirilecek bir durum değildir. Bizim vurgulamaya çalıştığımız şey ise, bu oto-müdahalenin giyim kuşam tarzlarıyla sınırlı kalmayıp yaşamın bütün alanlarına yayılmasıdır. Örneğin hiçbir anarşist sembolü kaçırmayan dostların, aynı duyarlılığı diğer çalışmalara da göstermelerini beklerdik. Anarşist olmak, dış görünüşümüzün değişmesinden ibaret olmamalı.

Sayı 10
Nisan - Mayıs 1999

Heyheylerim Üstümde
Ömer Naci Soykan

1. Seçimler geldi çattı. Tasası bana düştü: Kime oy vereceğim? Biliyorum, doğrusu herkesin oyunu kendine saklaması, kimseye vermemesidir. Ama bunu nasıl yaparsın, bunca oy vericiler arasında? İnsanlar oy vermeye öyle teşne ki, senin seçime katılmayışın anlamını yitiriyor. ABD'de oy verme oranı yüzde kırklar dolayındaymış. Bizde yüzde altmış bile olsa, ne cahilliğimiz kalıyor, ne 'yurttaşlık sorumluluğu'. Yurttaşın başlıca üç görevi varmış: Biri para verme (vergi), diğeri can verme (askere gitme), üçüncüsü de oy verme. Malını, canını devlete vermek yetmiyor, bir de oyunu vereceksin. Aslında bu devlettaşlık sorumluluğudur, yurttaşlık değil. Çünkü yurt insandan hiçbir şey istemez, isteyen devlettir. Yun yalnızca verir. Ama insanın açgözlülüğü, yurdunu, yani doğayı talan etmekle sonuçlanır. Doğrusu bu talan, insan topluluklarının belli bir örgenleşmiş biçimi olan devlette yapılır. Devletler olmasaydı, hiçbir çevre sorunu-olmazdı. Devletler, aralarındaki üstünlük mücadelesini, yalnızca birbirleriyle savaşarak değil, günümüzde daha çoğu doğayı tahrip ederek yapıyor. Kim doğanın daha çok altını üstüne getirmişse, o daha ileri, daha kalkınmış, daha zengindir. Ve bu yarış bir meşruluk kazanıyor: Neden biz onlardan geri kalalım? İlerleme ya da geride kalma yarışta söz konusudur.

2. Yurt, insanlılaştınlmış doğa parçasıdır. Yurttaşın sorumluluğundan söz edilecekse, bu, öncelikle onun doğa karşısındaki tulumunda aranmalıdır. Öte yandan insan doğanın bir parçası olduğuna göre, aynı sorumluluk onun kendi doğası için de söz konusudur. Bu iki doğa, yani insanın doğası ve genel doğa birbirini yok edebilecek denli çelişki içinde olursa, bu çelişki, gelişme olsun, uygarlık olsun hiçbir şey adına masum, meşru gösterilemez. İnsan-doğa uyumu, ilkin insanın kendi doğasıyla barışmasıyla olanaklıdır. Özellikle modem çağdan beri bu barış yitirilmiştir. İnsanlık, eğer sürekli barış çağına gerçekten girmek istiyorsa, her şeyden önce, bu son birkaç yüzyıllık geçmişini doğru biçimde sorgulamalıdır. Doğaya egemen olmak diye başlayan sürecin asıl amacı insana egemen olmaktır. Binlerce yıllık

tarihinde kılıç yoluyla dize getirilemeyen insan, bu kez doğaya egemen olmak adına bilim ve teknoloji yoluyla sindirilmek istenmektedir. Böylece bir yandan doğa, diğer yandan insan doğası uysallaştınlmak isteniyor. Kuzuların sessizliğinde Tanrıların işi kolaylaşır. Onların işini kolaylaştırmak istemiyorsak, her dem heyheylerimiz üstümüzde olmalı.

3. Yurttaşlık ile devlettaşlık kavramlarının sınırlan iyi çizilmeli. Ama özellikle anarşizme karşı çıkanlar böylesi bir açıklığı görmek istemezler. Çünkü onlar, herkes için iyi bir etki bırakan yurt sözcüğünün içine devlet anlamını koyarlar. Açıktan açığa devleti savunamadıklan için, bunu yurt sözcüğüyle yapmak isterler. Oysa bu iki kavramı birbiri karşısında sınırlamak hiç de güç değildir. İnsanın yurduyla bağı tek yönlü ve gönüllüdür: İnsandan yurda doğru. Bu yüzden kimse yurdunu terk etmek istemez. Buna mecbur bırakılanlar ise gittikleri yerlerde ömür boyu yurt, sıla hasreti çeker. Ama devlet sahipleri dışında hiç kimse, ‘Ah benim devletimi’ deyip, ‘devlet hasreti’ çekmez. Devlet-insan bağı ise çift yönlü ve en azından bir yönü zorlayladır. Devletin insana yüklediği yükümlülükler, devletten insana olan zorlayıcı yönü, insanın devletten beklentileri ve aldığı nimetler de karşı yönü gösterir. Bazen bu da örneğin eğitimde olduğu gibi zorlayıcıdır. Devletten kurtulmanın iyi bir yolu, onun nimetlerine sırt çevirmektir. Dendiği gibi her nimet bir külfet karşılığıdır.

4. İnsan - doğa ilişkisinin bir tarzı da doğaya ad vermedir. Doğa, adlandırılmak yoluyla insan için bildik olur, tanış olur. Verilen adın nesnesiyle daima bir uygunluğu gözetilmiştir. Bu, insan adlarında da böyledir. Adına uygun davranan biri için eskiden ‘ismiyle müsemma’ denirdi. Çamlıhemşin'in öteden beri deli dolu akan, ismiyle müsemma bir deresi vardır: ‘Fırtına Deresi’ Şimdilerde üstüne baraj yapılacakmış. Bari adını da değiştirsinler. Örneğin ‘uslu dere’ olabilir.

5. İktidar sözcüleri, başkaldıran insanın karşısına dikiliyor: ‘Haddini bil!’ Anarşizm el kitabının bir başlığı şöyle olmalı: ‘Haddimi bilmezsem ne olur?’ Max Stiner söylüyor: ‘Devlet, ancak haddini bilmez başına buyrukluk tarafından alaşağı edilebilir.’ Doğanın çocuğu insan, doğa gibi başına buyruk olmalı.

Heyheyleriniz üstünüzde olsun!

Kürt Hareketinde Yeni Bir Dönem
Gazi Bertal

Daha öncekiler gibi bastırılacağı söylenen 29. Kürt ayaklanması birkaç ay sonra 15. yılını geride bırakacak. Askeri yaygınlığı önemli ölçüde kontrol altına alınsa da hala pek çok bölgedeki varlığı ve eylemlerini intihar gibi uç bir boyuta vardırması, hızından pek de bir şey yitirmediğini gösteriyor. Öte yandan, dünyanın her tarafına yayılan Kürtler, Avustralya'dan İngiltere'ye, Japonya'dan Fransa ve Kanada'ya kadar neredeyse dünyanın her ülkesinden 'ulusal özgürlük' taleplerini yükseltiyorlar. Gidilmeyen bir Kenya kalmıştı, nihayet oraya da gidildi!

Abdullah Öcalan'ın Kenya'dan kaçırılmasıyla, Kürt hareketi yeni bir döneme girerken Türkiye daha da zor sorunlarla karşı karşıya kalacak. Devletin şu günlerde son sınırına kadar kullandığı zafer psikolojisi, sanırım Öcalan'ın ilk duruşmasından itibaren değişmeye başlayacak. Aslan avının heyecanı yavaş yavaş yatıştıkça sorunun özünde bir değişiklik olmadığı, asker cenazeleriyle ortaya çıkacak. Çünkü, bedeli insanın sopsomut yaşamı olan bir sorun yüz yıldır yok sayılıyor. Oysa Kürt gerçekliği, zamanın unutturacağı bir sorun değil. Devlet, bu konuda bilinen katı tutum ve kararlarından vazgeçmediği sürece daha nice insanların kanına mal olan bu sorun etnik-siyasi bir kangren olarak devam edecektir. Öcalan'ın ele geçirilmesiyle yeni bir sürecin başlayacağı herkes tarafından dile getiriliyor. Hükümet, kendi hedefleri açısından bazı adımları atacağını açıkladı. Bu yöndeki olası gelişmelerin özeti şu: Devlet, sorunun çözümü anlamına gelebilecek adımları atmayacak. Hükümet bunun işaretini kesin bir dille verdi. PKK militanlarını pişmanlık yasası çerçevesinde teslim olmaya çağırması hiçbir müzakereye yanaşmayacağı anlamına geliyor. Hatta bölgede her türlü kontrolü sağlayarak sorunu mevcut haliyle tasfiye etme planları geliştirmektedir.

Biz anarşistler, federasyonu merkezi yapılara bağımlı bir yönetim modeli olarak reddederiz. Bizim için federasyon, ancak otonomların yan yana, eşit ve ademi merkeziyetçi bileşimini koordine etmek anlamına gelir.

Bölgede küçük sanayi ve hayvancılığın canlandırılması, tarım ve sanayi yatırımlarının kısmen başlatılması, köylere kontrollü bir geri dönüşün sağlanması, kapalı okulların yeniden açılması, OHAL'in kaldırılması, köy koruculuğunun alanı daraltılarak daha da militarize bir sistemle yeniden örgütlendirilmesi, kısaca Ecevit'in ‘bölgesel eşitsizlik’ görüşünden hareket edilip bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına hız verilerek sorunun ‘bitirilmesi’ hedeflenecektir.
Devlet şu anki tavrıyla bundan bir adım daha öteye geçmeyeceğinin işaretini veriyor. Ancak, uluslararası arenada, sorunun çözümü yönünde ciddi baskılarla karşılaşacağı kesindir. Bunun örnekleri öteden beri vardı. Buna ek olarak; Kürt hareketinin, sürdürdüğü diplomasiyle uyumlu bir görünüm alması ve siyasi temsil engelini aşarak uluslararası lobilerde hızla kabul görmesi bu sonuca yol açacaktır. Bütün bunlar devleti, Kürt sorununu her defasında birileri tarafından kullanılacak bir koz olmaktan çıkarmak gerektiğine ikna edecektir. Bu durumda da atacağı siyasi adımlar, sanırım Kürt etnik realitesinin değil, kültürel folklorik değerlerin kabullenişiyle sınırlı kalacaktır. Bu da; Kürtçe basın-yayın hakkının ismiyle zikredilerek yasal güvenceye alınması, Kürtçe yayın yapan radyo ve televizyonun kabulü, yasal sınırlar içindeki kültürel ve siyasi örgütlenmelere müsamaha gösterilmesi, DGM'lerin kaldırılması, Terörle Mücadele Yasası'nın değiştirilmesi, siyasi af ilan edilmesi, askerliğin yeniden 12 aya indirilmesi, vatandaşlıktan çıkarılanların tekrar kabulü vs... Devletin, gerek Kürt gerek uluslararası mercilerin baskısıyla çözeceği Kürt sorunu budur. Elbette bu bir çözüm anlamına gelmeyeceği için sorun devam edecektir.

Çözüm Ne?

Bu noktada biraz da Kürt cephesindeki yeni beklenti ve şekillenmelere bakmak gerekir. Kürt hareketindeki yeni yapılanma sorunun siyasal düzeyde çözümünü sağlayabilecek mi? Öncelikle, ‘siyasal çözüm’den ne kast ediliyor, önerilmek istenen şey nedir?
Kürt basınında, bağımsız ulusal devlet hedefi dışındaki siyasal çözüm; ulusal kültürel özerklik, otonomi ve federasyon gibi kavramlarla ifade ediliyor. Kürt sorununu Türkiye özgülünde ele aldığımızda mevcut sınırlar içinde yeni bir siyasi yapı önerilmiş olur. Bu da özetle; Kürtlerin etnik varlığının kabulünden öte, bu varlıktan doğan siyasi haklarının Anayasa'da belirtilerek garanti altına alınmasını gerektirir. Örneğin, otonomi veya

federasyon çözümünde anlaşma koşullarına bağlı olarak dillerinin ikinci bir dil olarak resmileşmesi, idari yapıda Kürt temsilinin oluşması, otonom bölgenin yönetim mekanizmasının yasal olarak düzenlenmesi vs...

Anayasal çerçevede ikili toplum anlamına gelecek olan federasyon, ortak merkezi yapıya bağımlı olmak kaydıyla ulusal bütün kurumlarının teşkilini gerekli kılar. Bu arada şunu belirtmek gerekir: Kuşkusuz bu tanım, federasyonun tahakküm toplumuna uyarlanarak deforme edilmiş bir tanımıdır. Biz anarşistler, federasyonu merkezi yapılara bağımlı bir yönetim modeli olarak reddederiz. Bizim için federasyon, ancak otonomların yan yana, eşit
ve ademi merkeziyetçi bileşimini koordine etmek anlamına gelir. Konuya dönersek; Kürt ulusal grupları bugüne dek hep bağımsız ulusal devlet talebiyle ortaya çıktıkları için, örneğin Türkiye somutunda otonomi ve federasyonu, bir çözüm programı olarak detaylandırıp sunmamışlardır. Son yıllarda ulusal bağımsızlık yerine, sık sık ‘siyasi çözüm’den söz eden PKK de bu kavramın içeriğini yeterince izah etmemiş. Siyasi çözüm hangi haklan kapsayacak, ne tür yasal düzenlemeler getirecek, hangi siyasi ve coğrafi alana uygulanacak? Bunların hiçbiri belli' değil. Çünkü, ‘siyasi çözüm’ diye başlı başına bir formasyon yoktur. Örneğin, sorunun savaş yoluyla, yani taraflardan birinin askeri başarısıyla sonuçlandırılması pekala bir siyasi çözüm değil midir? Özellikle ateşkes ilan edildiği zamanlarda Öcalan'ın ifade ettiği anlamıyla siyasi çözüm, ulusal kültürel özerkliğe tekabül ediyor. Yine de bu çözümü genel anlamda otonomi kavramıyla özdeş olarak düşünelim.

Ulusal Sorun Klasik Anlamını Yitirdi

Her şeyden önce, bugünkü dünya siyasetinde ulusal sorun klasik anlamını yitirdi. Tek merkezli egemen dünya siyaseti, uyguladığı statüko politikasıyla uyumlu olmayan hiçbir talebi kabullenmiyor. Çok güçlü toplumsal bileşenleri olan ulusal ayaklanmalar bile uluslararası diplomasinin kıskacına alınarak massediliyorlar. Bağımsız ulusal devlet kurma iradesi, dünyanın tek egemen gücü olan ABD'nin tasarrufuna geçmiş bulunuyor. Eskiden uluslararası siyasetin dengeleri bugünkü gibi tek merkezden yönlendirilmediği için, ulusal hareketlerin kendi dinamizmi, güç dengeleri arasında zaman zaman oluşan boşlukları kendi lehine

çevirebiliyordu. Oysa günümüzde, ulusal kurtuluş hareketleri toplumsal içerikten hızla soyutlanarak statükoyu dayatan güçlerin politik manevralarının basit birer aracı haline geldiler. Kendilerini boyunduruk altına alan merkezi güçlere karşı savaş açarken, desteğini aldıkları benzer başka güçlerin politik hesapları içinde birer koz haline geldiler. Ayrıca; savaş teknolojisi, askeri eğitim, istihbarat ve lojistik desteğin, mücadelenin kaderini belirleyici bir öneme sahip olması, ulusal güçleri eskisinden çok daha farklı destek arayışlarına ve oldukça komplike ilişkilere zorluyor. Bu durum, söz konusu ulusal sorunu doğrudan doğruya bir dizi devletin sorunu haline getirerek onların siyasi çıkarları doğrultusunda oluşan dengelere mahkum ediyor.

Öcalan'ın yakalanması üzerine tepkilerini dile getiren Kürt gruplarından biri olan Kawa örgütü, çeşitli devletlerle kurulan ilişkileri ima ederek ‘Bağımsızlığımızı ve özgürlüğümüzü elde etmek için özgücü-müze dayanmaktan başka seçeneğimiz yoktur’ diyordu. Demek ki, savaşın günümüzde bütünüyle teknik bir mücadeleye dönüştüğünü göremiyor. Mücadeleler, eski çağlardaki gibi mızrak, kılıç veya yakın tarihteki gibi basit piyade tüfeğiyle yapılıyor olsaydı, Kawa kendi özgücüne dayanabilirdi. Oysa, savaş artık teknik bir uzmanlıkla sürdürülebilir. Bu teknik uzmanlık ise, her türlü lojistik ve konvansiyonel silahın donanım ve kullanımı için sıkı bir askeri eğitim, istihbarat ve karşı istihbarata dayalı askeri stratejiyi, milyarlarca dolarlık bütçeleri, diplomatik üstünlükleri ve buna ek olarak insan gücünü gerektirir. Bütün bunlar da bir başkasına karşı kullanılmak üzere çeşitli devletler tarafından üretilmekte ve savaş piyasasına sürülmektedir. Para karşılığında silah ve mühimmat alabilirsiniz, ama o silahı yönelteceğiniz hedefe dair savaş stratejisini ve istihbaratı her zaman parayla alamazsınız. Ancak ödün verirseniz, yani başkasının kozu olursanız alabilirsiniz. Teknoloji, mücadele ve savaş alanında da her şeyi değiştirdi. Artık insanın kitlesel gücü savaşın askeri boyutunu etkilemiyor, ona yön veremiyor. Para, diplomasi, silah, istihbarat ve bunların koordinasyonuyla oluşan strateji her şeyi belirlemektedir. Bundan ötürü, Kawa ve benzerlerinin ‘özgücümüze dayanalım’ türü çağrıları bir temenni olmaktan öteye geçemez. Sormak istiyorum: Peki, Kawa'cığım hani nerede özgücün? Köyleri başlarına yıktırılarak kentlere sürülen ve yarısı işsiz yarısı işportacı yığınına dönüşmüş olan ‘özgücün’-le mi bağımsızlığını kazanıyorsun? Düşün ki, Barzani ve Talabani bile artık senin özgücün

değildir. Devlet olmak istiyorsan kimi devletleri dost kimilerini de düşman belleyeceksin. Bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak dost dediğin gizli servislerin diplomatik pasaportunu da jetlerini de kullanacaksın. Yok eğer bunları istemiyorsan o zaman küçük bir yayın grubu olmaya mahkumsun.

Bütün bu etkenler göz önüne alınınca, ulusal kurtuluş hareketleri istedikleri kadar başarılı askeri mücadele sürdürsün, emperyalist güç merkezleri ulusal sorunu görüşmeler yoluyla çözülecek -ya da sürüncemede bırakılacak- bir sorun konumunda tutuyorlar. Örneğin, kayda değer bir ulusal kurtuluş mücadelesine tanık olmadığımız halde, Yugoslavya'nın sekiz yıl içinde sekiz devlete bölünmesi bunun en somut örneklerinden biridir. Kosovalı Arnavutlar'la ilgili olarak Fransa'da sürdürülen 'barış görüşmeleri'nin sonuç vermemesi gerekçe gösterilerek NATO'nun Sırplar'a karşı saldırıya geçmesi ulusal sorunun istenildiğinde nasıl bir koz haline getirilebileceğini göstermiyor mu? Sanki dünyanın bir çok bölgesinde yüz yıldır sonuç vermeyen daha bir sürü 'barış görüşmesi' yokmuş gibi.
Bugünkü mevcut güçler dengesine bakıldığında, bağımsız bir Kürt devletinin kurulması demek, en azından Ortadoğu statükosunun baştan aşağı parçalanması ve değişmesi demektir. Bunu hiçbir devlet istemez ve desteklemez. Kürt ulusal mücadelesinin kendi dinamizmiyle bu statükoyu parçalayabileceğini ileri sürmek ise, yalnızca öznel ideolojik bir varsayım olur. Çünkü, bağımsız devlet talebi Kürt örgütlerinin gündeminden düşmeye başladı. Bu nedenlerden ötürü, kısa bir vadede Kürt sorununun ulusal bir devlet kurularak çözümü mümkün görünmüyor.

Çözüm İçin Bir Adım: Glasnost ve Perestroyka

Kürt siyasi grupları ve topyekün Kürt hareketi, tarihinin en kritik dönemeçlerinden birini yaşamaktadır. Mücadelenin seyrini belirleyen en etkili güç PKK olmakla birlikte, hayli küçülmüş olan diğer eski grupların varlığı da hala söz konusudur. Öteden beri bütün bu grupların PKK' den temel bir şikayetleri vardı: 'PKK, tek kişinin otoritesine bağlı, antidemokratik bir harekettir.' Bu yalnızca Kürt gruplarının ileri sürdüğü bir iddia değil, Türk sol gruplarından tutun da yerli ve yabancı kimi yazar, çizer, aydın, sanatçı, gazeteci ve medya sözcülerine kadar hemen hemen herkeste oluşmuş yaygın bir kanıydı.

PKK ve lideri hakkında söylenen, bu ve buna benzer bir çok şeyin doğru olduğuna inanıyorum. PKK'de tek şef iradesinin belirlediği bu merkeziyetçiliğin vardığı boyut, liderini, örgütüstü ve tartışmasız bir ‘önderlik’ konumuna yüceltmiştir. Bu denli bir ebedi önderlik misyonuna erişen Öcalan, örneğin PKK'nin 4. Kongresi'ne katılmadığı halde, gıyabında tekrar Genel Sekreter olarak seçilmiştir. Bu düzeyde bir merkeziyetçi hiyerarşi, kendi iç muhalefetini yıllar yılı fiziki imhayla tasfiye edecekti. Bunlar PKK'ye ilişkin artık herkesin bildiği gerçeklerdir. Üstelik bu konuda hemen herkeste bir kanaat oluşmuştur. Fakat, bu yazıda üzerinde durmak istediğim şeyler bunlar değil. En az PKK kadar otoriter ve merkeziyetçi olup, onu demokratik olmamakla suçlayan öteki grupların abesle iştigallerinin bundan aşağı kalır yanı yok.

Bu gruplar senelerden beridir, PKK'nin başta Suriye olmak üzere, çeşitli ülkelerin kontrolüne girdiğini, Öcalan'ın sınırsız yetkilerinin düpedüz despotik bir iktidara dönüştüğünü, yirmi yıllık sürgün ve bir nevi tutukluluk koşullarına dönüşen yaşamına ek olarak, totaliter kişiliğinin de gruplararası her türlü ortak davranış ve yakınlaşmanın yolunu tıkadığını her fırsatta dile getirirler. Bütün bu eleştiriler -kendilerini de kapsamak kaydıyla- doğru ve haklıdır! Öcalan'ın bahsedilen despotik kişiliği, özellikle iktidarının şu son yıllarında, amiyane bir tabirle söylemek gerekirse, iyice ‘cozutma’ sınırına dayanmıştı.

Kendi içinde de oldukça tutarsız, olur olmaz demeçler vermesi, mücadele arkadaşlarım sık sık ve olmadık şekilde aşağılaması, onu iyiden iyiye bir tükenişe sürüklemişti. Artık her bakımdan yaratıcı dönemini geride bırakmış, her gün itibarından bir şeyler yitiren, hem zihinsel hem bedensel olarak hantallaşmış bir Öcalan portresiyle karşılaşıyorduk. Tapınma düzeyinde ona inanan yoldaşları ve PKK çevresi dışında hemen herkeste, bulunduğu mertebeye layık olmayan ve itibardan düşmüş bir Öcalan imajı çoktandır oluşmuştu. Üstelik bu düşüşü, düşmanlarının çabası değil, kendi basınında kendisi ortaya koyuyordu. Hal ve gidişatının vardığı boyut kendi kaynaklarından olanca açıklığıyla ortalığa yayılıyordu.

Hazır yeri gelmişken ekleyeyim: İmralı'da başına neler geleceği, özgürlüğünün ne ölçüde ve ne kadar süreyle kısıtlanacağı konusunda bir şeyler söylemek için vakit biraz erken. Bunları henüz tam olarak

kestiremeyiz. Ancak, yakalanmış olmasını bütün bu süreçlerden soyutlayarak, salt kişisel yaşamı çerçevesinde ele alırsak; üç-beş yıllık bir mahpusluğun Öcalan'a çok iyi geleceğini söyleyebilirim. Hapishane bazen, on binlerce kişiye hükmeden birine de çok şey öğretebilir. Ben, Öcalan'ın okumaya susamış olduğuna, İmralı'nın deniz ve yosun kokulu sükunetinde zihnini çok iyi dinlendireceğine, sağlığına kavuşup gayet zinde olacağına inanıyorum. Binlerce insanın yaşamından bu ünlü mahpusun beynine yansıyıp donmuş olan sayısız hatıra ve izdüşümler, bu türden bir mahpusluk döneminde çok ilginç yaratımlara dönüşebilir. Çünkü, yirmi beş yıldır kan revan içinde süren bir mücadele pratiğinin belleğine ve muazzam anı birikimine sahip olan Öcalan'ın zeki biri olduğundan kuşkum yok.

Tekrar konumuza dönersek; PKK'ye ve özellikle Öcalan'ın şahsına yönelik yapılan ve birkaç satırla özetlediğim bu eleştiriler dediğim gibi doğru ve haklı eleştirilerdir. Ancak, bu eleştirileri yapanların çoğu haksızdır. Çünkü, PKK ve liderinin izlediği siyaseti ve pratiğini aynı siyasal ve örgütsel düzlemde kalarak eleştirmek mümkün değildir. Hem ulusal devlet talebinde bulunup, ulusal kurtuluş çizgisini savunmak, hem de bu mücadele pratiğinin dayattığı kaçınılmaz sürecin dışında kalınabileceğini düşünmek mümkün değildir. Şurası bilinen bir gerçek ki, ulusal mücadele daima kitlelere karizmatik bir önder empoze eder. Ulusun varlığı ve mücadelesi o önderle özdeşleşir. Gelmiş geçmiş bütün ulusal önderler Öcalan'dan nitelik olarak farklı değiller. Silahlı mücadele sürdüren Marksist gruplarda da bu böyledir. İster Afrika, ister Latin-Amerika, ister Ortadoğu ve Uzakdoğu'da olsun PKK'ye
benzer nitelikteki gruplar -kimi kültürel farklar dışında- hemen hemen aynı ortak özelliklere sahipler. Öcalan; Amilcar Carbal'dan, Arafat’tan, Kimİl Sung'dan, Pol-Pot'tan, Enver Hoca'dan, Çavuşesko'dan ya da Barzani ve Talabani’den farklı ne yaptı?

Hadi bunlar da bir yana; Öcalan'dan on yıl önce Kürt ulusal mücadelesine başlamış olan bazı örgütlerin tepesindeki kimi isimlerin bu konuda Öcalan'dan ne gibi bir farkları var? Bunlar otuz yıl önce örgütlerini kurup birlikte mücadeleye başladıkları o ilk arkadaşlarından bugün kaçıyla birlikte devam ediyorlar? Ilımlı liderler olarak tanıtılan bu kişiler, birlikte mücadeleye başladıkları ve hemen hepsi de kendi akranı olan en az on on-beş kişi-

lik o ilk arkadaşlarının başına neler getirdi, neden bugün onlarla birlikte değiller? Daha nice ılımlı liderler, birlikte mücadeleye başladıkları yoldaşlarının tümünü tasfiye ettiler! Eğer bunlar da PKK gibi silahlı mücadele ve savaş içinde olsalardı inanın omuz üzerinde baş bırakmazlardı. Fiziki imhaya yönelmemiş olmalarının tek nedeni; birer, yayın ve ideolojik propaganda grubu olmalarıdır. PKK gibi bir savaş makinasının başında olsalardı herhalde aralarındaki düşünce farklılıklarım ciltler dolusu tartışmalarla değil, ıssız vadilerde, mağara diplerinde bilinen imha yöntemleriyle ortadan kaldırırlardı. Her biri 50-60 yaşının üzerinde olan ve 25-30 yıldır örgütlerinin tek hakimi, tek efendisi durumundaki bu liderlerin kalkıp Öcalan'ı 'tek şef, antidemokrat, despot ve diktatör' diye eleştirmelerinin ahlaki bir dayanağı olabilir mi?

Hangi yüce gerekçelerle olursa olsun, insanın insan üzerindeki her türlü egemenliğine, her türlü otorite ve hiyerarşiye biz anarşistler kadar temelden karşı çıkılmadıkça Öcalan ve PKK gibi örgüt ve liderleri eleştirmek daima ikiyüzlü bir tutum içerir. Herkes bilir ki, Kürt siyasi gruplarının tümü lider otoritesine bağlı, merkeziyetçi bir işleyişe sahipler. Lider sultasından kurtulmak yalnızca PKK için değil, hepsi için gereklidir. Eğer, gerçekten lider sultasından kurtulmak isteniyorsa öncelikle hiyerarşik örgütsel yapıların tümü lağvedilmelidir. Çünkü, otorite ve merkeziyetçilik Kürt hareketinin ortak niteliğidir. Bu nedenle, gerçek anlamda bir demokrasiden söz edilemeyeceği açık. Ancak, kendilerinin yorumladığı ve savunduğu ölçüde bir 'örgütsel demokrasi' için, irili ufaklı grupların hepsinin glasnost ve perestroyka gibi bir reform sürecine ihtiyacı var. Böyle bir süreç, çözüm koşullarını hızla olgunlaştırır.

PKK Ekseninde Birlik

Kürt örgütlerinin hemen hemen tümü, PKK ile ilişki kurma ve ortak mücadele etmenin Önünde Öcalan'ı, kesin bir engel olarak görüyorlardı. Haklıydılar. Nedenlerini uzun uzadıya saymaya gerek yok, nedenler herkesin malumu. Şimdi bu engel ve nedenler -istenmeyen bir şekilde de olsa- ortadan kalktı. Görünen o ki, uzun bir zaman boyunca da eski konumuna benzer bir etkisi olmayacak. Dolayısıyla, PKK eksenli yeni bir yapılanma koşullarından söz edilebilir, bence tam zamanıdır. Niçin 'PKK eksenli bir yapılanma' sorusuna gelince; çünkü diğer grupların hali ortada.

Seslerini duyuracak basit bir yayın çalışmasını bile sürdürecek durumda değiller. Bu grupların büyük ölçüde güç kaybettikleri herkesçe bilinmektedir. Baş-kan'sız kalan PKK'nin çözülme sürecine gireceğini ve bu çözülmeden kendilerine doğru bir akış olacağını beklerlerse fena halde yanılırlar. PKK'lilerin yapmayacağı tek şey budur.

Gelişmeleri izledikçe, kendi kendime, ‘Akıl verme hakkı sadece örgütlere mi mahsus, madem demokrasi oyunu fikir beyan etme hürriyetini gerektiriyor ve mademki sorun hepimizi ilgilendiriyor öyleyse naçizane fikrimi sunayım.’ dedim. Her neyse... Üstüme vazife olmayıp tamamen işgüzarlığımdan kaynaklanan önerim şudur: Parti, örgüt ve grup özelliği taşıyan bütün Kürt siyasi teşkilatlarının yapılarını feshederek ‘bağımsızlar’la birlikte PKK'ye katılmalarını öneriyorum. Sorunun çözümü yönünde atılacak en doğru adım budur. Bu aynı zamanda herkes için adil bir öneridir. Çünkü;

a) Bu grup ve kişilerin hepsi azınlığın çoğunluğa uyması gerektiğine inanıyorlar. Aynı hedefler doğrultusunda hareket ediyorlar ve kendileri azınlık, PKK ise büyük bir çoğunluktur.

b) PKK'nin kendilerinden yüz kat daha güçlü, örgütlü, yaygın, ulusal ve uluslararası öneme sahip olduğunu -açıkça kabul etmeseler de- biliyorlar.

c) Kimi küçük nüanslar dışında PKK' den farklı bir programa sahip değiller. Çeyrek asırlık mücadele pratiği sonucunda ‘reaksiyoner küçük burjuva devrimcisi’nden ‘proleter devrimci’sine ‘ekabir sosyalistinden ‘yurtsever milliyetçi’sine kadar hemen hepsi ‘ulusal hareket’ kimliğiyle fiilen aynı noktaya gelmişlerdir. Hiçbirinin ayranı ötekinden daha tatlı değildir.

d) Böyle bir adım atılırsa Kürt hareketi daha bütünlüklü ve tek merkezli bir hareket olacağı için, sorunun çözümünü sağlayacak siyasi bir kabul gündeme gelebilir.

e) Program farklılığını ileri sürerek şu ya da bu gerekçelerle olmadık mazeretler uydurup özünde üç-beş militan üzerindeki liderlik konumlarını korumaya çalışanlar yalnız bırakılmalıdır.

f) Kürt hareketinin tek çatı altında birleşip bütünleşmesi, onu, kısa sürede bütün dünya devletleri nezdinde bir taraf, bir muhatap kimliğine kavuşturabilir. Bu da doğrudan doğruya ‘siyasi çözüm’ dedikleri süreci başlatır. Türkiye'nin şu anda en çok korktuğu olası gelişmelerden biri budur. Kaldı ki, bütün gruplar zaten Birleşmiş Milletler'in çözümünü benimsemekte ve elbirliğiyle sorunu görüşme masasına taşımaktadır. Bu çözümün ilk adımı, Türkiye' de Kürt varlığının kabulüdür.

g) Sürgün Parlamentosu'nun tamamen PKK denetiminde olduğu ve hiçbir parlamentonun ulusal hareketten bağımsız olamayacağı açıkça kabul edilmelidir. Bunun dışında, üyelerinin görev süresini, seçilme ve görevden alınabilme mekanizmasını isterse yeniden düzenleyip buna riayet edebilir.

h) Hem PKK hem de Parlamento, Kürt sorununu çözmeye çalışırken Zaza boyunduruğunu güçlendirmemeli, Zaza sorununun kendilerinde düğümlenen kısmını derhal çözmelidirler. Bölgede Kürtler'den sonraki en yoğun nüfus Zaza nüfusudur. Zazalar'a karşı sürdürülen asimilasyon ve inkar politikasından vazgeçilmelidir. Lehçe politikası çok tanıdık geliyor, ama tutmuyor ne yapalım? Dili, kültürü ve etnik grup yapısıyla Zazalar'ın Kürt olmayıp ayrı bir halk olduğu kabul edilerek Zaza temsilcileri de Sürgün Parlamentosu'na davet edilmelidir.

Kürt hareketi kısa sürede bu türden bir perestroyka sürecini tamamlarsa hem devletin atacağı adımları boşa çıkarabilir hem de sorunun çözümü yönünde önemli bir aşamaya varır. Şunu da belirtmeliyim ki, yaptığım önerinin bilincindeyim. Kürt hareketinin PKK gibi otoriter bir örgüt ekseninde toparlanmasını savunmak hele de bir anarşist için akıl alır şey değil! Bu akıl almaz öneriyi iki nedenle yapıyorum.

Birincisi; Savaş, insanı insanlıktan çıkaran korkunç bir yıkımdır. Herkesin yaşamaya hakkı var ve bu hak, savaşın bitirilmesini gerektirir. Hiçbirimiz Kürtler'e koşulsuz teslim olmalarını öneremeyeceğimize göre, gelinen noktayı görmek durumundayız. Savaş her iki taraf için de çıkmaza girmiş ve yolun sonuna varılmış. İleri sürülen talepler uğruna daha binlerce insanın ölümünü düşünmenin politik çıkarları bizden uzak olsun. Kaldı ki, kimi ulusal hak taleplerine karşın varılacak uzlaşma, bizim irade ve etki alanımızın çok uzağında oluşan bir realitedir. Bu uzlaşmanın sağlanabilmesi

için Kürt ulusal temsilinin oluşması gerekir. Böyle bir temsil doğrultusunda PKK'nin bütün grupları içine alarak yeniden yapılanması, sorunu çözebilecek bir adım olur. Çünkü, sorun ne tek başına PKK'yle ne de PKK'siz çözülebiliyor.

İkincisi; Kürtler'in lehine bir çözüm olursa biz anarşistler için de hem bazı şanslar doğar hem de iyimser bir atmosfer oluşur. Çünkü, Kürt hareketi bu sürece ancak kendine özgü bir glasnost ve perestroyka hareketiyle varabilir. Bu da Kürt otoriter hareketini kaçınılmaz olarak değiştirecektir. Soyut otoriter kurumlar insanileşen yaşam içinde karşılığını bulamadıkça itibardan düşer, onları yüceltenlere durmadan güvensizlik aşılar. ‘Ulvi değerler’i sorgulamaya başlayan bu süreç, pek çok şeyin başlangıcı diyebileceğimiz ilişkileri bağrında taşır. Ulusal haklara bu denli kilitlenmiş bir hareket, onu aştıktan sonra neyle uğraşır? Toplumsal sorun ve arayışlar 1970'li yıllardaki kadar bir ağırlıkla yeniden Kürt hareketinin gündemine girecektir. Teorik kazı ve arayışlarına zevkle müdahale edebileceğimiz bir hareketin yanı başımızdaki varlığı kötü mü? ÖDP çizgisine paralel hale gelmiş ve onun birkaç katı büyüklüğündeki bu hareketten anarşistlere zarar değil, anarşistlerin maharetlerine bağlı olarak sayısız yarar gelebilir.

Ayrıca, bu sorunun çözümü, faşist milliyetçi dalganın gerilemesine, militarist ve polisiye baskıların gevşemesine yol açabilir. Düşüncelerimizi, projelerimizi böyle bir atmosferde daha kolay hayata geçirebiliriz.

Kabul etmek gerekir ki, bu kavşağa çıkacak bütün yolların ucu Kürt sorununda düğümlenmiştir. Üstüme vazife alıp-Kürtler'e glasnost ve perestroyka önermemin yegane saiki budur.

Seçimler... Laf Ola Beri Gele
İsimsiz

Seçim curcunası gündemdeki diğer aktüel olayları bastırarak yoğun bir siyasi atmosfer oluşturdu. Malum, Ateş Hırsızı' nın bu sayısı seçim atmosferine denk geldi. Böyle bir havada seçimden hiç söz etmeden geçseydik çoğu okurumuz tarafından duyarsız olmakla suçlanırdık. Seçimlere dair yorumlarımızı merak eden okurlarımız için az da olsa ‘güncel bir duyarlılık’ gösterelim.

Şurası açık ki, seçim üzerine perspektif anlamında özel bir şey söylememiz veya yazmamız gerekmiyor artık. Yaşamın kimi sorunlarına ilişkin düşüncelerimizin pek çok insan tarafından (özetle de olsa) en iyi bilinen kısmı bu konuyla ilgilidir. Şöyle de diyebiliriz: Toplum, anarşistlerin seçime ilişkin düşünce ve tutumlarını biliyor. Tabii ki toplum derken; okuyan, yazan, konuşan ya da en azından izleyen, seyreden bir toplum kesiminden söz ediyoruz. Bu söylenenleri abartılı bulan herhangi bir arkadaş, yukarıdaki ölçüler içinde olmak kaydıyla ilk karşılaştığı kişiye şu soruyu bir sorsun bakalım: 'Anarşistler seçim hakkında ne düşünür, tutumları nedir?' Alacağı ortalama cevap şu olur: 'Anarşistler seçimleri reddederler, seçimlere karşıdırlar, kimseye oy vermezler.' Eğer bu soru, yayınlarımızı ve anarşist kaynakları dikkatle ve ısrarla izleyen birine sorulursa alınacak cevabın aşağı yukarı şöyle olacağı kuvvetle muhtemeldir: 'Anarşistler, yönetme ve yönetilmeyi, yani genel anlamıyla yönetimi reddettikleri için, parlamento gibi bir yönetim sistemini belirleyen seçim mekanizmasını da doğal olarak reddederler. Bu, parlamentoya karşı geçici bir boykot tavrı değil; temsil mantığına karşı oldukları için, bu tarzda bir demokrasiyi köleleştirici bularak onun bu tür mekanizmalarını, ister yerel ister genel olsun baştan sona reddederler.'

Seçim hakkındaki düşüncelerimizi bugün artık 'orta kırat' sosyalistler de bu şekilde özetleyebilirler. Dolayısıyla, her seçimde yeniden başa dönüp neden seçim mekanizmasını reddettiğimizi defalarca tekrarlamamız, hem okurun belleğine güvenmemek hem de 'bizde bir değişiklik yok, eski düşüncelerimizi teyit ediyoruz' anlamına gelir. Oysa biz, değişmeyen düşüncelerimizi sık sık teyit etmek yerine; değişen, derinleşen, yeni boyutlar kazanan düşüncelerimizi ortaya koymayı tercih ederiz. Bu söylenenlerden sonra eğer hala Ateş Hırsızı'nın seçimler hakkında nasıl bir çerçeve sunduğu anlaşılamayıp merak ediliyorsa, derginin 6. sayısında yayınlanan 'Seçmeyi ve Seçilmeyi Reddediyoruz' başlıklı yazı bir çerçeve olarak kabul edilebilir. O çerçevenin içine gönlünce bir resim yerleştirmek ise okura kalmış bir iştir.

Bunun dışında, bizim için seçimlerin ciddiye alınacak bir yanı yoktur. Seçimleri ancak tiye alabiliriz. Fakat, kimi yenilen pehlivanların seçimlere bir türlü doyamadığını ve seçimleri fena halde ciddiye aldıklarını

görüyoruz. Sözümüz sosyalistlere! Seçime katılan sosyalistlerin onu ciddiye alması doğal. Mevcut siyasal düzeni ve seçim sistemini demokratik bulmadıkları halde bu sisteme dahil olmakla onu meşrulaştırdıklarını pekala biliyorlar. Herhangi bir bilgi eksikliği yok, tercihleri budur. Eğer hayat böyle sürerse iktidarı değil ama, eninde sonunda birkaç sandalye ele geçireceklerdir. Burda fazla söze gerek yok. Eğer, bir gün oy istemek için kapımızı çalarlarsa kendilerine söyleyecek birkaç lafımız olur. Onlara yeni hayaller esinleyecek umut dolu bir nüfus sayımı geçirmelerini dileriz.
Ömer Laçiner, bu seçimlerin sosyalistler için bir nüfus sayımı anlamına geleceğini vurguluyor. Seçime giren sosyalist partilere gelecek olan oy toplamı Türkiye' deki sosyalist ya da sosyalistseverlerin sayısını verecekmiş. Olabilir. Ortaya çıkacak sayıya hangi gözle bakıldığına bağlı. Eğer alınan yüzde oranı sadece sosyalist umuda bir moral aşısını simgeleyecekse söylenecek bir şey yok. Ama bu yüzdeyi ‘Aslında alt ve orta sınıflar sosyalizmi istiyor,’ gibi zorlama yorumlarla, sisteme tam anlamıyla kenetlenmenin gerekçesi haline getireceklerse o zaman iş değişir. Bunun neden böyle olmayacağını sosyalistlerin sıkça başvurduğu ‘komplo teorileri’ne dayanarak izah edebiliriz.
Sosyalistlerin alacağı her oy sosyalist seçmenden gelmeyecek. Aynen sosyalistlerin söylediği gibi ‘ülkenin içinde bulunduğu koşullar’ ve ‘demokrasinin önündeki engeller’ gereğince, CHP'ye gönülsüzce giden kimi oylar sosyalistlere doğru maniple edilecektir. Niçin mi? ANAP'ın en uygun koalisyon ortağı olan DSP'nin güçlenmesi için. Belli ki, baraj yakınlarında seyredecek olan CHP, bu misyonu yüklenecek bir güce sahip olmayacak. Dolayısıyla, DSP'ye gitmeyecek kadar ‘sol’ olan kimi CHP oylarının gidebileceği en uygun adres sosyalistlerdir. Peki, kim bu manipülasyonu yapacak? Komplo teorilerinin klişe mantığıyla cevap verelim: MİT, CIA, Kontrgerilla ve Batı Çalışma Grubu! Bu odaklar bir araya gelip, ‘irtica’ya karşı sosyalistlerin oylarını maniple edecekler. Böylece, hem Ecevit kazansın diye CHP'nin oylarını bölmüş olurlar, hem de bir-iki puanlık bir yüzdeyle sosyalistlerin ayağını seçim sandığına ve Hür Demokratik Rejim'e alıştırmış olurlar. Buyrun, size gayet muhtemel bir komplo teorisi.

Şüphesiz bu spekülatif bir yaklaşım. Ama, sosyalist partilerin alacağı toplam oylardan yola çıkarak, sosyalist düzenin arzulandığı sonucuna matematiksel işlemle varmak da en azından bu kadar spekülatif bir

yaklaşım olur. Demek istiyorum ki, denizdeki balığın hesabını yapmayalım. En iyisi, biz bu oy sayımından şimdilik vazgeçelim. Şimdilik diyorum, çünkü biliyorum ki, artık her seçimde alacakları en düşük orandaki oylan üzerinde bile kocaman teoriler inşa edilecek.

19 Nisan'da oy isteyen sosyalistlerin durumunu net olarak görebileceğiz. Ancak, 1973'ten beri seçimleri boykot eden halkçı sosyalistlerin her defasında seçimlere %15-20'lik katılmama oranına sahip çıkması hoş bir komedi. Biz de bu orandan payımıza düşeni isteriz arkadaş. Çeyrek asır boyunca bu ülkenin popülist sosyalistleri, 'Düzen partilerine oy verme, hesap sor' şiarıyla boykot politikasını sürdürdüler, hala da sürdürüyorlar. Eskiden daha kalabalıktılar ve sesleri daha gür işitilirken şimdi iyice ufaldılar. Ancak anlayışlarında bir değişiklik söz konusu değil. Kullandıkları her sözcüğü on süzgeçten geçiren bu popülistler, 'Düzen partilerinden hesap sor' sözünün aslında düzeni ve düzen partilerini meşru görmekten kaynaklandığını yıllar yılı anlayamadılar. Öyle ya; düzen partilerinden neyin hesabını soracağız? Tabii ki, bir önceki seçimde aldıkları oylara karşın sunmadıkları hizmetin hesabını soracağız. İyi de, seçim dediğin şey de zaten bu türden bir hesap sorma mekanizmasıdır. Sandık başına giderek vaatlerini yerine getirmeyenlerden hesap soruyorsun, seçmiyorsun vs... Sistemin seçmenden istediği şey de budur.

Parlamento ve onu oluşturan seçim mekanizması top yekün reddedilmedikçe, şuna ya da buna verilmeyen oylarla kimseden hesap sorulamaz. Popülist sosyalistler, parlamento ve seçimin reddine epeyce yaklaştıkları halde, neden bir türlü bu perspektife ulaşamıyorlar? Ulaşamazlar! Çünkü, Lenin 'onların gözlerini bağlamış ve kulaklarını mühürlemiş'. Onun için, parlamentonun fonksiyonunu bildikleri halde bir türlü reddetmezler. Çünkü, Lenin de Duma seçimlerini hem boykot etmiş hem de katılmış. Popülist sosyalistler Lenin'in bu ikili tavrını sayfalar dolusu alıntılarla birbirlerine bir türlü izah edemezler ve bilmem kaçıncı kez de bu nedenle bölünürler. Bir kısmı, Lenin'in Duma'yı boykot eden metinlerine dalarak parlamentonun nasıl bir aldatmaca olduğu ve işçi sınıfım boyunduruk altına almanın ne kadar muazzam bir aracı olduğunu dile getiren sözlerim ötekilere karşı sağlam bir Leninist dayanak haline getirirler. Tabii ötekilerin boş duracak hali yok ya, onlar da yine aynı Lenin'in 'proletaryanın parlamento kürsüsünden yararlanması' gerektiği

yolundaki sözlerini berikilerin yüzüne bir şamar gibi indirirler. Mesele biter mi? Elbette hayır, çeyrek asır boyunca sürer, bugüne gelir. Oysa, her iki taraf da haklı! Çünkü Lenin, Duma'ya kendi adamlarını sokma ihtimalini gördüğünde proletaryanın parlamento kürsüsünü kullanmasından dem vurur, böyle bir ihtimal olmadığı zamanlarda ise, işçi sınıfının kendisini yönetecek sömürücü cambazları seçmesinin bir aldatmaca olmasından yakınır. Yani bir öyle der, bir böyle. Peki Lenin'in bu tezleri hala ortalıkta dolaşırken bizim Leninist sosyalistler ne yapsın? Lenin'in doksan yıl önce Duma'yı boykot etme gerekçesine dayanarak 18 Nisan 1999 seçimlerini boykot eden Marksist - Leninistler çok şükür ki hala var. Sabır taşını çatlatan bu tahammül, tarihi bir değer niteliğindedir. Olur olmaz kaynaklardan kaçınılması, çok özenle beslenmesi ve Lenin'in toplu ciltleriyle koruma altına alınması gerekir.

İroni bir yana, popülist sosyalistlerin açması bir durumu da yine çeyrek asırdır tekrarladıkları, ‘Burjuva partileri halkı aldatıyor’ nakaratıdır. Halkçılıkları gözlerini kör ediyor, burunlarının ucunu göremiyorlar. Halbuki, halkın bilmeden oy kullandığı ve aldatıldığı varsayımı yanlıştır. Halk bilerek ve isteyerek, çıkarlarını gözeterek oy kullanır. Yoksa partiler ve politikacılar onun umurunda bile değil. Politikacıların oy almak için bunca dil dökmeleri boşuna değil, çünkü halk esasen politikacıya inanmaz, güvenmez. Oyunu koz olarak kullanır, hizmet listesi sunar, iş olanakları üzerinde pazarlık yapar. Halk politikacıya oy verirken adeta, ‘Senin ne mal olduğunu biliyorum, ama oyumu şu, şu işlerimi yapman karşılığında sana veriyorum’ der. Hatta, çoğu zaman halk politikacıyı kullanmanın yollarını arar. Hiç kimse sandık başında kime oy vereceğine karar vermez. Menderes zamanından beri halk politikacıdan bir dizi hizmet sözü almadan bir tek oy bile vermiyor. Parasız eğitim, parasız sağlık hizmeti, ucuz kredi, her türlü iş imkanı, yol, su, elektrik vb. gibi hizmetleri isteyen halk masum mu? Politikacılar da yıllarca peşinden koştukları bu türden ihaleleri aldılar mı, hizmet örtüsüyle perdeleyip şaşaalı törenlerle halka sunuyorlar. Hizmet ve oy mekanizması ancak halkın katılımıyla aldatmacaya dönüşüyor. Halkın hizmet beklentisi ona pahalıya mal oluyor. Öncelikle bu hizmeti reddediyor muyuz? Devletten hiçbir hizmet beklemeyenin ne verecek oyu var, ne de yapacak pazarlığı.

Bugün Çiller'i, Yılmaz'ı, Ecevit'i, Baykal'ı vs. tanımayan, bilmeyen bir Allanın kulu seçmen var mı? Onların mafya, çete, soygun ve talan odaklarıyla iç içe geçen ilişkilerini bilmeyen var mı? Demek ki, bu ilişkiler onlara oy veren halkı o kadar da rahatsız etmiyor. Halkı, bilmeyen, çıkarlarını anlamayan ve hep başına çorap örülen bir konumda görmek, kurtarıcı misyonunu yüklenmiş bir halkçılığa yol açar. Karşı çıkılan politikacıların da en çok kullandıkları malzemelerden biri bu popülist kimlik kartıdır.

Sonuçta halk taleplerini somut listelere dökerek oyuyla birlikte vekillerine sunacaktır. Ertesi gün, eğer kimse yeterli oy çoğunluğunu alamamışsa akla hayale gelmeyecek yorumlar yapılacaktır. ‘Sandıktan çıkan mesaj...’ diye başlayan bu yorumlarla nice hükümetler kurulacak ve niceleri de daha kurulmadan azledilecek. Çünkü, sandıktan çıkan matematiksel sonuç her türlü yoruma ve herkesin işine yarayacak çeşitliliktedir. Söz gelimi; kimileri, ‘halk Ecevit'i özlemiş’ derken kimileri de ‘millet koalisyon görevini Yılmaz'a verdi’ diyecektir. Yine bunun gibi, sosyalistlerin bir kısmı, ‘halk, sosyalistleri Mec-lis'te görmek istediğini ortaya koydu’ derken bir kısmı da ‘halkın %18'i oy kullanmayarak çözümün, burjuva partilerinde değil, demokratik halk devriminde olduğunu gösterdi’ diyecektir.

Anlaşılan o ki, bizim dışımızda herkes sandıktan nasiplenecek. Sandık herkese mesajını verecek.

Kurban Vahşeti
İsimsiz

Artık her kurban bayramında aynı görüntüler... Boğazlanmak üzereyken kaçıp kurtulmak isteyen kurbanlıklar, insanın sadist ruhunu açığa çıkaran manzaralar sergiliyorlar. Boğalar, danalar, iri iri koçlar, kementlerini koparıp can havliyle fırlıyor, sığınacak bir yer, insandan ırak bir kovuk bulmaya çabalarken kentin caddelerindeki trafik pususuna düşüyorlar. Çaresizce sağa sola kaçışırken bu kez de inanılmaz bir çevirme harekatıyla yeniden zincire vuruluyor, hatta kurşuna bile diziliyorlar. Yani, her halükarda kurban ediliyorlar.

Erzurum, Kars veya Anadolu'nun çeşitli yaylalarından, vagonlara, kamyonlara yüklenip kentlere getirilen bu hayvanlar, başlarına kötü bir şey geleceğini aslında hissetmişlerdir. Sahiplerinin sesindeki titreşimden, telaşlı davranışlardan bunun uğursuz bir yolculuk olduğunu hissederler. Birkaç günlük yolculuktan sonra, belki bir gece vakti karanlık ve sakin bir gökyüzünden çok uzaklarda, alabildiğine körleştirici bir ışık ortamına gözlerini açarlar. Kentin durmadan yanıp sönen spotları, ardı arkası gelmeyen trafik akışı, korna gürültüleri ve insan kalabalığı arasında, oradan oraya sürüklenirler. Doğal kır ortamından ve sürüsünden ayırılmış olan kurbanlık, kısa sürede yeme içmeden kesilir ve çökmeye başlar. Fazla kilo kaybına uğramadan satılabilmesi için sahibinin sahte şevkati genellikle sonuç verir ve zavallı hayvan satılıp sahip değiştirinceye kadar bu durum böyle devam eder. Son saatlerini daracık bir bahçe içinde, seslerinden, kokularından yabancı olduklarım hissettiği insanların korkulu bakışları altında geçirir. Az ötesinde, temkinli duran çocukların ürkekliğinden, büyük bir tehlikenin eşiğinde olduğunu çoktan sezinlemistir o. Artık yapacağı tek şey var: Önüne çıkan bütün engelleri aşıp yollara düşmek.

Günahkar müminimiz ise her şeyden habersiz, bıçaklarını bilemektedir. Kent insanının cahilliği işte. Boynuna kement geçirdiği, günlerce bağlayıp korkuttuğu hayvancağızın her şeyi fark ettiğini, o tedirgin bekleyişte ölümün kol gezen havasını sezdiğini bilmez. Bu haldeyken bile kurbanından sadakat bekler.

Şu insanoğlunun düş gücüne hayran olmamak elde değil. Sen kalk, ‘kıldan ince, kılıçtan keskin’ bir köprü yaptır, onca günah işle, sonra da hoop köprüden aşağı... Tam da fokurdayan cehenneme giden akıntıya kapılmak üzereyken, kementlerle bağlayıp, gözünü kırpmadan boğazladığın o güzelim hayvan, gelip seni ve onca zulmünü sırtlasın; cennete, hurilerin arasına taşısın seni. Sebep ne peki? Senden kurtulmak için canını dişine takan ve sonunda yüzlerce tuzağından kurtulamayan bu hayvan ne diye bir daha gelip o katil suratım görsün ki. Avuntu işte..

Ömrün boyunca yaptığın o ahlaksızlıkları, o zulmü ve o sadist ruhunu ne cehennemin fokurdayan kazanları paklar ne de kurban diye katlettiğin hayvanların seni kanatlarında taşıması... Cehennem kazanlarından kurtulamayacaksın sayın hacı mümin. Kafanda taşıdığın o cehennem,

gölgen gibi izleyecek seni, kulaklarındaki zebanilerin sesi hiç dinmeyecek. Kana, kurbana doymayan Tanrın, sana hoş bir sürpriz hazırlıyor: Köprüden alaşağı yuvarlandığın an, aldığın bütün tedbirlerin boşa çıkacak. Katlettiğin bütün kurbanların çevrende uçacak ve kanat vurup hak ettiğin yere gönderecek seni. Var mı öyle hesap vermeden hurilerin arasına gitmek!

Kurbanlıkların kaçışı sadist ruhlara eğlenecek manzaralar sunuyor. Yarattığı bu vahşetle eğlenecek kadar sadistleşen insanoğlu, tevekkülle Tanrısının huzuruna çıkıyor. Aynı mantığın ürünü olan Tanrı da kulunu bağışlıyor, onu cennetle mükafatlandırıyor. Ölüm korkusundan, bencillik hırsından, kendinizi ebediyyen güvenceye alma dürtüsünden, hayvanlara kıyarak kurtulamazsınız!

Hiçbir Tanrı için, hiçbir cennet düşü için, herhangi bir canlının yaşama hakkına kastedilemez. Bu barbarlığa dur demenin zamanı çoktan geldi.